

Provinciale Staten

Concept-notulen van 18 november 2016

(vast te stellen tijdens de vergadering van Provinciale Staten van Zeeland op
21 april 2017)

1. Opening en berichten van verhindering	1
2. Mededelingen	1
3. Vaststellen agenda	2
4. Ingekomen stukken	2
5. Email (afschrift) van Walcherse gemeenten aan GS van 4 november 2016, over kruispunt Sloeweg.	2
6. Brief gemeente Borsele van november 2016, over kruispunt Sloeweg(16017459)	2
7. Email van BZW/Portiz van 3 november 2016, met pamflet over kruispunt Sloeweg(16017423)	2
8. Email Natuurmonumenten van 7 november 2016, over Kustpact(16017650)	2
9. Brief SP van 3 november 2016, met onderzoeksrapport "De Zeeuwse kust is er voor iedereen" (16017433)	2
10. Brief BZW van 10 november 2016, over Deltaplan Infra Noord-Brabant en Zeeland "Stilstaan is geen optie"	2
11. Ingekomen stukken GS en CvdK	2
12. Brief GS van 1 november 2016, met tussenrapportage commissie Toekomstige zorg Zeeland (16015997)	2
13. Brief GS van 10 november 2016, met afhandeling toezegging over Thermphos(16017890)	2
14. Brief GS van 15 november 2016, over voortgang proces strategietraject DELTA, met bijlage afschrift brief GS aan minister EZ	3
15. Hamerstukken	3
16. Brief(concept) van Provinciale Staten aan minister van Binnenlandse Zaken, met reactie op financieel toezicht, vorm en bevindingen 2016 (16012211)	3
17. Statenvoorstel Begroting 2017 en meerjarenraming Fonds nazorg gesloten stortplaatsen Zeeland (DIO-083)	3
18. Statenvoorstel aanwijzing accountant	3
19. Statenvoorstel Projecten N62 Sloeweg en N62 Tractaatweg, voortgangsrapportages tweede kwartaal 2016; bekrachtigen geheimhouding	3
20. Statenvoorstel Thermphos; bekrachtigen geheimhouding	3
21. Vervolg mededelingen; mededeling over DELTA	3
22. Voorstellen	6
23. Statenvoorstel Begroting 2017	6
24. Statenvoorstel Najaarsnota	6
25. Statenvoorstel Investeringsagenda	6
26. Statenvoorstel sanering Thermphos	47
27. Resumptie van de besluiten; statengriffier gemachtigd.....	53
28. Sluiting.....	54

Achttiende vergadering van de Provinciale Staten van Zeeland

(zittingsperiode 2015-2019)

vrijdag, 18 november 2016

Voorzitter: de heer drs. J.M.M. Polman,
commissaris van de Koning in Zeeland.

Aanwezig zijn de leden F. Babijn, C.L.M. van den Berge, C.W. Bierens, V. Bosch, ing. J.J. van Burg MSc, P. van Dijk, A.I.G. Dorst, ing. E. Erbisim, drs. M.J. Faasse, mr. H.J. van Geesbergen, A.J. Geluk, dr. T. van Gent, drs. ing. R.M. Haaze, dr. A.M.M. van Haperen, ir. N. Heerkens, J.A.M. van Hertum MA, M.J.J. Janssens, dr. J.L. Kool-Blokland, P.C.A. de Milliano-van den Hemel, J.R. Oudeman, drs. A. Pijpelink, M. Rijkse-Blok, G.D. Roeland, K. Roelse, drs. R. Ruissen, mr. ing. R.A.J. Schonis, G.W.A. Temmink, R. van Tilborg, ir. S.H.J. Tuinder, G. van Unen, P.L.E. van Veen-de Rechter, drs. J. van de Velde, A.G.M. Veraart MA, J.H. Verburg, R.A. Viergever, ing. J.L. de Visser, M.A. van 't Westeinde, W. Willemse en R.L.J.M. de Wit , tezamen 39 leden, alsmede de heer drs. P. Joosse, griffier der Staten.

Verder zijn aanwezig mevrouw C.M.M. Schönknecht-Vermeulen en de heren drs. J. de Bat, A.J. van der Maas en drs. B.J. de Reu, leden van Gedeputeerde Staten.

1. Opening en berichten van verhindering

Opening: 09.30 uur.

De **voorzitter**. Leden van Provinciale en Gedeputeerde Staten, medewerkers van de griffie en van de ambtelijke organisatie, belangstellenden op de publieke tribune, vertegenwoordigers van de media en degenen die ons thuis via internet of Omroep Zeeland volgen, hartelijk welkom bij deze vergadering van Provinciale Staten.

Er zijn geen berichten van verhindering.

Dames en heren. Ik maak van deze gelegenheid gebruik om stil te staan bij datgene

wat gisteren velen enorm heeft geschokt. Het gaat om twee mensen die gisteren zeer plotseling zijn overleden en die bijzonder nauw met de provincie waren verbonden. In de eerste plaats noem ik Boy Saija, een medewerker van de provinciale organisatie, die gisteren in zijn slaap is overleden. Gedurende 33 jaar was hij werkzaam voor onze provincie op de terreinen popsubsidies, duurzaamheid en economie. Zijn overlijden is een grote schok voor de medewerkers van de provinciale organisatie. Gisteren hebben wij hierbij stilgestaan en medewerkers zullen dat ook vandaag doen.

Gisteren was de dag bijzonder luguber omdat gisterochtend ook Peter Dingemanse overleed. Wij kunnen alleen goed vergaderen wanneer wij ook af en toe te drinken en te eten krijgen, en Peter, van het bedrijf Puur, ondersteunde ons met catering. Gisteren is hij bij een vreselijk verkeersongeval om het leven gekomen. Hij was formeel niet in dienst van de provinciale organisatie maar werd toch gezien als een collega omdat hij ons op een voortreffelijke manier heeft geholpen. Het is tegen die achtergrond dat geconcludeerd kan worden dat wij ook met hem een collega verliezen.

Onze gedachten gaan uit naar familieleden, vrienden en collega's. Wij wensen hen, namens Provinciale en Gedeputeerde Staten, veel sterkte toe bij het dragen van dit verlies. Wij hopen dat de goede herinneringen aan beiden voor ons allen levend zullen blijven.

(De aanwezigen nemen enkele ogenblikken van stilte in acht.)

2. Mededelingen

De **voorzitter**. Vandaag wordt door de Staten gesproken over de begroting voor 2017 en over Thermphos. In het licht van de politieke actualiteit zal men ook even stilstaan bij de ontwikkelingen met betrekking tot DELTA. In het Presidium is afgesproken dat, nog voor met de begrotingsbehandeling wordt begonnen, mevrouw Schönknecht de gelegenheid krijgt om een korte verklaring af te leggen, waarna er voor de Staten de gelegenheid is om vragen te stellen. Bovendien wordt op korte termijn een afzonderlijke bijeenkomst georganiseerd over DELTA.

In het Presidium is afgesproken dat getracht zal worden de agenda met tweedagdelen af te handelen. Dat houdt in dat discipline moet worden betracht, maar daar is men inmiddels wel aan gewend. Laten wij elkaar hierop aanspreken; dat geldt zowel voor het college als voor de Staten.

De heer De Reu heeft verzocht, een korte mededeling te kunnen doen over het onderwerp Grevelingen. Ik stel voor, hem daartoe nu in de gelegenheid te stellen. Mij blijkt dat de Staten daarmee kunnen instemmen.

De heer **De Reu** (GS). Voorzitter. Maandag jongstleden heeft in verband met De Grevelingen een zogenaamd wetgevend overleg plaatsgevonden in de desbetreffende kamercommissie. De verwachting, ook van de minister, was dat de Kamer door middel van een motie een financieringsconstructie zou vaststellen om de bekostiging ten behoeve van De Grevelingen te regelen; ik doel nu op het terugbrengen van het getij. De minister zelf heeft hiervoor geen middelen meer, maar via het Deltafonds zou een financiering wél denkbaar zijn.

Welnu, voorzitter, er is géén motie ingediend omdat de beoogde indieners hebben geconstateerd dat daarvoor geen meerderheid zou kunnen worden verkregen. Dat betekent dat de beoogde financieringsconstructie er niet komt. Samen met de provincies Noord-Brabant en Zuid-Holland gaan wij nu gestaag verder met het onderzoeken van andere mogelijkheden, maar deze gang van zaken was toch bijzonder teleurstellend voor de drie provincies en andere betrokkenen. Ik houd de Staten op de hoogte van het vervolg waarvan sprake zal zijn, hetzij bij het huidige kabinet, hetzij bij het volgende.

3. Vaststellen agenda

De **voorzitter**. Aan de agenda zijn inmiddels toegevoegd:

- Brief van GS van 15 november 2016 over voortgang proces strategietraject DELTA, met bijlage afschrift brief GS aan minister EZ (16017963);
- Statenvoorstel Thermphos, bekrachtigen geheimhouding (DIP-108)

Met inachtneming van gedane mededelingen en toegevoegde punten wordt de agenda vastgesteld.

4. Ingekomen stukken

5. **Email (afschrift) van Walcherse gemeenten aan GS van 4 november 2016, over kruispunt Sloeweg.**

6. **Brief gemeente Borsele van november 2016, over kruispunt Sloeweg (16017459)**
7. **Email van BZW/Portiz van 3 november 2016, met pamflet over kruispunt Sloeweg (16017423)**

Zonder discussie en zonder stemming wordt besloten, deze brieven over te dragen aan de commissie Economie.

8. **Email Natuurmonumenten van 7 november 2016, over Kustpact (16017650)**
9. **Brief SP van 3 november 2016, met onderzoeksrapport "De Zeeuwse kust is er voor iedereen" (16017433)**

Zonder discussie en zonder stemming wordt besloten, deze brieven over te dragen aan de commissie Ruimte.

10. **Brief BZW van 10 november 2016, over Deltaplan Infra Noord-Brabant en Zeeland "Stilstaan is geen optie" (16018058)**

Zonder discussie en zonder stemming wordt besloten, deze brief over te dragen aan de commissie Economie.

11. **Ingekomen stukken GS en CvdK**
12. **Brief GS van 1 november 2016, met tussenrapportage commissie Toekomstige zorg Zeeland (16015997)**

Zonder discussie en zonder stemming wordt besloten, deze brief over te dragen aan de commissie Economie, ter bespreking op 20 januari 2017.

13. **Brief GS van 10 november 2016, met afhandeling toezegging over Thermphos (16017890)**

Zonder discussie en zonder stemming wordt besloten, deze brief te betrekken bij de behandeling van het statenvoorstel sanering Thermphos.

14. **Brief GS van 15 november 2016, over voortgang proces strategietraject DELTA, met bijlage afschrift brief GS aan minister EZ (16017963)**

Zonder discussie en zonder stemming wordt besloten, deze brief over te dragen aan de commissie Bestuur.

15. **Hamerstukken**
16. **Brief (concept) van Provinciale Staten aan minister van Binnenlandse Zaken, met reactie op financieel toezicht, vorm en bevindingen 2016 (16012211)**
17. **Statenvoorstel Begroting 2017 en meerjarenraming Fonds nazorg gesloten stortplaatsen Zeeland (DIO-083)**
18. **Statenvoorstel aanwijzing accountant (SGR-27)**
19. **Statenvoorstel Projecten N62 Sloeweg en N62 Tractaatweg, voortgangsrapportages tweede kwartaal 2016; bekrachtigen geheimhouding (DIO-104; 16017889)**
20. **Statenvoorstel Thermphos; bekrachtigen geheimhouding (DIO-108)**

Deze voorstellen worden zonder discussie en zonder stemming aangenomen.

21. **Vervolg mededelingen; mededeling over DELTA**

Mevrouw **Schönknecht-Vermeulen** (GS). Voorzitter. De ontwikkelingen met betrekking tot het dossier DELTA volgen elkaar in deze periode zeer snel op, en dat is een goede zaak. Immers, er moet duidelijkheid komen.

De splitsingsdatum 1 juli 2017 is door het tussenvonnis niet omver gehaald. DELTA móet splitsen voor deze datum. Daarnaast is voor ons, als aandeelhouders, altijd de insteek geweest dat het Rijk verantwoordelijk is voor een oplossing voor de kerncentrale. Er is in Nederland geen andere energiemaatschappij die in het bezit is van een kerncentrale. De insteek bij onze onderhandelingen met het Rijk is steeds geweest: help ons bij het zoeken naar een duurzame oplossing voor de kerncentrale.

Daarbij hebben wij aangegeven, voorzitter, dat wij als aandeelhouders niet bij machte zijn om meer risico te lopen dan het risico dat wij al hebben, namelijk het aandeelhouderskapitaal. Wat de provincie betreft gaat het om 600.000 euro op de balans. Voor alle aandeelhouders samen gaat het om ongeveer 2 miljoen. Dat is het bedrag dat wij als risico aankunnen en binnen die marge willen wij zoeken naar een oplossing.

Voorzitter. Wij hebben in mei van dit jaar een oplossingsrichting aangegeven in een informele brief. Daarop heeft de minister gereageerd met een brief aan de Tweede Kamer, waarin hij niet op ons voorstel ingaat, maar wél een onderzoek gelast. Dat onderzoek heeft inmiddels plaatsgevonden. Bij dat onderzoek, van Roland Berger, is gewerkt met de randvoorwaarden die door het Rijk zijn geformuleerd, waaronder de volgende twee: de aandeelhouders blijven verantwoordelijk en er moet een maximale bijdrage komen van de aandeelhouders. Welnu, dat zijn randvoorwaarden die vanaf het begin voor ons heel moeilijk zijn geweest. Desondanks hebben wij ervoor gekozen om aan tafel te blijven zitten, om de gesprekken met Roland Berger te blijven voeren.

Voorzitter. Het rapport van Roland Berger is verschenen en vervolgens heeft het kabinet niet gekozen voor één van de aangereikte modellen maar besloten om een eigen variant op te stellen. Bij deze variant gaat men uit van de twee genoemde randvoorwaarden. Dit komt neer op: u blijft verantwoordelijk voor de kerncentrale en u moet een maximale financiële bijdrage leveren. Welnu, in antwoord daarop hebben wij het Rijk laten weten dat wij niet méér risico kunnen lopen dan wij nu al doen en dat wij binnen de grenzen van dat risico bereid zijn om mee te denken over alle mogelijke oplossingen. Wij hebben tegen die achtergrond suggesties gedaan.

Ik denk dat het goed is, voorzitter, om met elkaar te spreken over de details van het bod van het Rijk. Er wordt door de griffie gewerkt aan een bijeenkomst voor raden en Staten, zoals dat ook onlangs is gebeurd. Als besloten wordt om die bijeenkomst vertrouwelijk te maken, kan worden ingegaan op de details van het bod. Ik denk niet dat het goed zou zijn om in een publiek debat in te

gaan op zaken die van belang zijn voor de onderhandelingen.

Hoe gaan wij nu verder? DELTA heeft ons gevraagd om vóór 1 december voldoende zekerheid te bieden in verband met de vraag of het netwerkbedrijf door aandeelhouders gekocht kan worden. Voorzitter, gelet op de nu ontstane situatie denk ik dat wij DELTA die zekerheid niet kunnen geven. Dit betekent dat het bedrijf DELTA nu, in verband met de mogelijkheid van verkoop van het netwerkbedrijf, zelf een keuze moet maken; dat moet men zélf bepalen. Ik denk dat men met deze verkoop móet gaan starten.

In de Tweede Kamer is een debat over deze kwestie aangevraagd want ook "de politiek" heeft intensief te maken met dit dossier. Dat is maar goed ook, voorzitter, want dit is voor Zeeland een bijzonder belangrijk punt. Waar ons gevraagd wordt om méér te doen dan wij kunnen, onderstreep ik dat wij niet voor niets een rapport Balkenende hebben waarin nu juist om éxtra middelen van het Rijk wordt gevraagd. Zouden wij nu tot het uiterste moeten gaan, dan zou dat betekenen dat de provincie Zeeland de komende twintig, dertig jaar op slot zou gaan, voor welke financiële bijdrage dan ook.

Voorzitter. Dit hebben wij laten weten in onze brief van deze week. Die brief moet worden gezien als een heel dringende oproep om toch weer met het kabinet in gesprek te komen. Wij hebben begin deze week de indruk gekregen --die indruk is bevestigd door de brief van het kabinet die gisteren is verschenen-- dat er verder geen bestuurlijk overleg meer zou plaatsvinden. Daar zijn wij zeer teleurgesteld over.

Mevrouw **Van Unen** (SP). Voorzitter. Ik ga nu niet op details in maar constateer dat het een goede zaak is dat de gedeputeerde er bovenop zit en dat het college deze brief heeft geschreven. Jammer vind ik dat gisteren in de pers berichten zijn verschenen --ik realiseer mij dat het college er niet over gaat wat de pers eruit pikt-- in de zin van: de provincie en de gemeenten vinden dat ze te veel geld moeten betalen. Volgens mijn fractie is de essentie dat de provincie geen oplossing kán bieden voor het probleem van de kerncentrale, en dát wordt niet voor het voetlicht gebracht. Ik verzoek de gedeputeerde om hierop in te gaan.

Mevrouw **Kool-Blokland** (CDA). Voorzitter. Ik dank de gedeputeerde voor haar toelichting. Mijn fractie constateert dat er in feite relatief weinig bestuurlijk overleg is geweest en zou graag vernemen hoe het vervolg nu wordt ingezet. Immers, dat er nieuw bestuurlijk overleg móet komen, is voor ons essentieel.

Ook wij zijn verbaasd over de brief die nu van Kamp is ontvangen. Ons inziens is de

weergave van de feiten in deze brief onvolledig en daardoor onjuist. Wij willen dit beeld in de Tweede Kamer absoluut gecorrigeerd hebben. Welke mogelijkheden ziet het college om deze correctie te bewerkstelligen en welke rol zouden de Staten kunnen spelen waar het gaat om hun contacten met de Kamer?

Dat het Rijk verantwoordelijk is voor de kerncentrale moet ook in het vervolg duidelijk naar voren komen. Wij mogen de kerncentrale niet verkopen en dus heeft men er een slot op gezet en dus moet het Rijk hier iets mee. Voorzitter, graag spreken wij verder over deze kwestie in een besloten vergadering, maar nu horen wij graag van het college welk traject het voor zich ziet.

De heer **Temmink** (GL). Voorzitter. Door mijn fractie is eerder aangekondigd dat zij in verband met deze kwestie met een initiatiefvoorstel komt. Gelet op de actuele ontwikkelingen meld ik nu dat het ons voornemen is om nog deze week met dat voorstel naar buiten te komen. Wij willen er graag op 2 december in de commissie Bestuur verder over spreken.

De heer **Veraart** (D66). Voorzitter. Eigenlijk hebben wij al vanaf het begin gevoeld dat er eerst een oplossing voor de kerncentrale zou moeten komen, vóór een totaaloplossing voor DELTA gevonden zou kunnen worden. Helaas komt het nu echt zo uit en helaas beweegt Kamp geen millimeter, zulks ondanks duidelijke aansporingen vanuit de Kamer.

Gelukkig is er een tussenvonnis van de rechter dat een beetje ruimte lijkt te bieden om te komen tot een passende compensatie. Wij menen dat ook dit aspect moet worden betrokken bij onze positiebepaling. Dat wordt al voor een gedeelte gedaan in de brief die het college heeft geschreven, maar ons inziens mag dat nog wel wat sterker gebeuren en moeten wij hier samen met DELTA optrekken. Er is sprake van een deadline omdat een en ander nog vóór 13 december moet worden onderbouwd. Ik zou het plezierig vinden wanneer de Staten --ik neem aan dat het ook geldt voor de gemeenteraden-- hierbij zouden worden betrokken. In elk geval moeten wij hier goed over worden geïnformeerd.

De heer **Bierens** (VVD). Voorzitter. Ook wij danken de gedeputeerde voor haar reactie. Natuurlijk houdt deze kwestie ons allemaal bezig; het is "hot news".

De VVD-fractie is van mening dat nu de Tweede Kamer aan zet is. Ik constateer dat wat dat betreft de signalen --in de vorm van moties en ook méér dan dat-- hoopgevend zijn. Ik hoop dat de Kamer een positieve rol gaat spelen wanneer het kabinet niet bereid blijkt te zijn om meer te bewegen dan nu het geval is. Ik denk dat de

Statenfracties die een vertegenwoordiging in Den Haag hebben, hierbij een rol kunnen spelen.

Ook wij hebben behoefte aan een besloten bijeenkomst waarin verder over deze kwestie kan worden gesproken. Wij willen goed, helemaal volledig, bijgepraat worden en wij willen in de gelegenheid worden gesteld om vragen te stellen.

De heer **Dorst** (SGP). Voorzitter. Inderdaad bestaat nu de behoefte om even goed te worden bijgepraat. Soms lees je dingen in de krant en vraag je je af of het écht zo zit. Je had tot dat moment het gevoel dat er sprake was van constructiviteit, dat er gezamenlijk werd gewerkt aan een oplossing. Dat is het beeld dat wij hadden, voorzitter, en nu blijkt dat het anders is. Ik snap dat het soms een worsteling is, in de zin van: hoe neem je iedereen mee, van dag tot dag? Ook wij hebben er behoefte aan om op korte termijn over de inhoud te spreken. Het is goed dat de politiek hierover een opvatting heeft, zoals ook is gesteld door de gedeputeerde. Wij proberen dat hier te doen --en dat gebeurt ook in Den Haag-- maar daarvoor heeft men wél goede informatie nodig, en feiten. Soms, als je twee brieven leest, denk je dat het over twee verschillende kerncentrales gaat, één in Siberië en één in Borssele... Wij zijn geholpen met goede, deugdelijke, inhoudelijke informatie. Als wij die krijgen, kunnen wij dit goed aan de vork prikken.

De heer **Haaze** (PVV). Voorzitter. Ook mijn fractie heeft er met betrekking tot dit moeilijke dossier, zo belangrijk voor Zeeland, behoefte aan dat er op korte termijn een sessie komt die ons in staat stelt om weer de nodige scherpheid te hebben. Immers, er gebeurt nogal wat... Ik sluit mij aan bij de mij voorgaande twee sprekers.

Mevrouw **Pijpelink** (PvdA). Voorzitter. Ook mijn fractie dankt de gedeputeerde voor dit korte bijpraten. Aan datgene wat hierover al is gezegd, voeg ik toe dat het van het grootste belang is dat men in gesprek blijft. Zojuist is er gesproken over een kerncentrale in Siberië en een kerncentrale in Borssele... Dat gevoel herken ik, voorzitter. Het vorige jaar werd statenbreed een motie aangenomen waarmee het Rijk werd opgeroepen om Zeeland in deze kwestie te steunen. Als je nu de brief van Kamp leest, vraag je je af of dat signaal wel goed is overgekomen. Ik zal niet zeggen "niets verbindt méér dan een gezamenlijke vijand", maar laten wij er als Zeeuwen, Zeeuwse aandeelhouders, nu écht eens de schouders onder zetten. Als nu wordt gezegd dat DELTA vóór 1 december geen duidelijkheid kan worden geboden, denk ik aan al die werknemers die bij het bedrijf werken en in onzekerheid blijven verkeren. Ook met het oog op hun belang bepleit ik dat men in gesprek blijft.

Mevrouw **Schönknecht-Vermeulen** (GS). Voorzitter. Aan de beoogde bijeenkomst wordt gewerkt; de griffie zoekt een datum en die komt er op zo kort mogelijke termijn. Wij willen ook dit samendoen met raadsleden, andere aandeelhouders. Immers, het is van groot belang dat álle aandeelhouders hetzelfde signaal blijven geven in de richting van Den Haag. Wij hebben in dit hele traject de aandeelhouders goed "aangesloten" gehouden. Ad Schenk en ik hebben de gesprekken gevoerd namens de aandeelhouderscommissie maar er zijn heel veel aandeelhoudersbijeenkomsten geweest om ook de overige aandeelhouders er goed bij te betrekken. Het is cruciaal dat wij, als Zeeland, één en hetzelfde verhaal laten horen.

Voorzitter. Wij kunnen de fracties van alle informatie voorzien die zij nodig hebben om hun politieke vertegenwoordigers te benaderen. Natuurlijk hebben wij ook onze lobbyisten in Den Haag. Henk de Vlaming is hele dagen in touw in verband met dit dossier. Hij is extra actief bezig met de vraag: wat is de behoefte aan informatie, wie moeten wij voorzien van informatie? Dat gebeurt dus op dit moment óók.

Ik ben het met de fracties eens die hebben onderstreept dat er voor de kerncentrale een oplossing móet komen. Het is een belangrijk onderdeel van de totaaloplossing voor het bedrijf DELTA. Het kan niet zo zijn dat wij het probleem van de kerncentrale oplossen en daarmee het bedrijf DELTA leegzuigen. Als het allemaal ten laste gaat van onderdelen van DELTA --als op die manier het tafelzilver wordt verkocht-- is dat geen oplossing. Ik heb het nu over het netwerkbedrijf en Evides, maar ook over de gascentrales.

Door mevrouw Kool en anderen is aangedrongen op voortzetting van het bestuurlijke overleg. Voorzitter, deze week hebben wij een brandbrief naar het kabinet gestuurd waarin om dat overleg wordt gevraagd. Als wij een bepaalde positie innemen, kan het vervolgens toch niet meer uitsluitend om brieven gaan? Dan gaan wij daar toch over in gesprek? Dat vind ik echt, voorzitter, en het moet ook gaan gebeuren.

Mevrouw Kool vindt de brief van de minister onvolledig en onjuist. Voorzitter, ik heb alle punten hier voor mij op een rijtje staan, maar ik denk niet dat het goed is om dit nu allemaal te delen. Dat kan heel goed gebeuren tijdens de beoogde besloten bijeenkomst. Niettemin haal ik er één voorbeeld uit. Ik doel op het verhaal dat wij het netwerkbedrijf en Evides zouden kunnen houden. Natuurlijk is dat niet zo. Wij hebben het al en moeten het terugkopen. Dat is nogal een verschil, vergeleken met datgene wat in de brief staat.

De heer Veraart kan ik zeggen dat het tussenvonnis ook bij de ministeries een rol zal

spelen. Juist in déze periode --het komt allemaal tegelijk-- is dit tussenarrest naar buiten gekomen, met vragen. Vóór 13 december moet DELTA moet een onderbouwing komen, vervolgens krijgt het Rijk zes weken de tijd en dan volgt er nog een behoorlijk lange periode voor de rechter om zijn oordeel te vormen. Daarmee nader je heel snel de datum van 1 juli 2017. Voorzitter, het is aan de Autoriteit consument en markt (ACM) om hiermee al dan niet anders om te gaan. Bij ons is niets ánders bekend dan dat die datum hard is en dat het tussenvonnis daarin geen verandering heeft gebracht.

De heer **Veraart** (D66). Voorzitter. Dat brengt mij bij de vraag of wij actie moeten ondernemen in de richting van de ACM. Een andere mogelijkheid is dat DELTA dit doet.

Mevrouw **Schönknecht-Vermeulen** (GS). DELTA hééft dat ondernomen...

De heer **Veraart** (D66). Dat past bij de nieuwe situatie.

Mevrouw **Schönknecht-Vermeulen** (GS). DELTA heeft natuurlijk, onmiddellijk na het verschijnen van het tussenvonnis, een onderbouwd verzoek aan de ACM voorgelegd. Dat is een onafhankelijk instituut dat zijn eigen afweging maakt op basis van aangeleverde informatie. Op dit moment kan ik niets zeggen over de mogelijkheid dat de datum van 1 juli 2017 zou worden opgeschort. Mijns inziens is het gewoon een harde datum.

Voorzitter. Inderdaad is nu de Tweede Kamer aan zet, kan ik de heer Bierens zeggen. Alle hulp die daarbij van belang kan zijn, willen wij graag geven. Alle partijen zijn voorzien van onze informatie; onze brief is naar alle Kamerfracties gestuurd. Als Statenfracties nog meer informatie nodig hebben voor hun "achterban", helpen wij daar graag bij.

Ik zou willen, mijnheer Dorst, dat onze kerncentrale in Siberië stond...

Voorzitter, wij hebben het hier vaak over geld en over bedrijven, maar evenals mevrouw Pijpelink realiseer ik mij dat bij die bedrijven mensen werken. De werknemers van DELTA verkeren al heel lang in onzekerheid, en helaas is dat nog steeds het geval.

De **voorzitter**. Ik constateer dat de discussie over dit onderwerp nu kan worden afgesloten, maar dat er nog een aparte bijeenkomst volgt. Ook dan zal het niet voor het laatst zijn dat wij hierover spreken...

22. Voorstellen

23. Statenvoorstel Begroting 2017 (DIO-ONTW-088)

24. Statenvoorstel Najaarsnota (DIO-ONTW-094)

25. Statenvoorstel Investeringsagenda (DIO-M&S-088)

De heer **Verburg** (CU). Voorzitter. Mevrouw Schönknecht zorgde zojuist voor een mooi "bruggetje" naar de begrotingsbehandeling: wij hebben het hier vaak over geld, maar uiteindelijk gaat het toch om de mensen. Welnu, dat is ook de strekking van mijn bijdrage.

Een echt Zeeuws gezegde is: "Je moet eten naar dat je geld hebt". Voorzitter, de begrotingsbehandeling biedt hét moment om stil te staan bij de vraag of er voldoende wordt geïnvesteerd in de juiste zaken. Ons provinciaal verkiezingsthema was "verbinden". De ChristenUnie gaat voor een goede toekomst voor onze kinderen, een maatschappij waarin wij verbondenheid en vrijheid ervaren en waarin iedereen meetelt.

Voorzitter, is dat nodig? Onze landelijke fractievoorzitter, Gert Jan Segers, heeft met zijn boek over hoop laten zien dat dat keihard nodig is. In deze tijd nemen tegenstellingen toe en zien wij steeds meer breuklijnen in onze samenleving. Rijk en arm leven langs elkaar heen, nieuwkomers voelen zich niet welkom, zieken en gehandicapten staan langs de kant, jongeren vinden lastig werk terwijl ouderen hun werk niet goed volhouden, theoretisch en praktisch opgeleiden raken steeds meer van elkaar vervreemd. Deze breuklijnen worden eerder groter dan kleiner, en dat baart ons zorgen. Belangrijk is dat wij elkaar de hand reiken en samen zoeken naar verbinding. Dat geldt ook, wellicht juist, voor het middenbestuur.

Voorzitter. In het licht van deze analyse is er over de voorliggende begroting veel positiefs te melden, en daar willen wij mee beginnen. Allereerst complimenten voor de versterking van het bestuur en voor het feit dat er nu opgavegericht wordt gewerkt. De risico's hebben wij nu een stuk beter onder de knie. Ook gaan wij aan de slag met sociaal ondernemen, een opkomende vorm van ondernemen waarbij maatschappelijk nut bovenaan staat.

Er zijn voorts goede impulsen gegeven waar het gaat om veilige fysieke verbindingen in en met Zeeland. Ik doel op Sloeweg en Tractaatweg en op investeringen in veiligheid, onder andere met

betrekking tot de N656. Daarmee sparen wij mensenlevens. Echter, mijn fractie wil het op een aantal punten meer en beter. Allereerst noem ik een hardnekkig knelpunt: de Vlaketunnel. In 2012 is mijn fractie gestart met het stellen van vragen over de omleidingsroute bij calamiteiten. In de daarop volgende jaren hebben wij hiervoor steeds de aandacht gevraagd. Dit jaar was het vrijwel elke maand raak met een incident en lange files.

Voorzitter, wij vinden het nu mooi geweest en vragen van het college de uitspraak dat nog vóór maart 2017 een actieplan aan de Staten wordt voorgelegd. Kan de gedeputeerde dit toezeggen?

Voorzitter, mijn fractie is een sterk voorstander van Campus Zeeland. Het betreft echt een programma waarbij bundelen en verbinden essentieel zijn. Wij zullen bij de uitvoering van het economische programma kritisch nagaan of het MKB niet alleen meedoet aan projecten, maar ook zeggenschap krijgt waar het gaat om de aansturing.

Vervolgens richt ik mij op de duurzaamheid: energietransitie en circulaire economie. Voorzitter, het is een toekomstgericht thema, maar naar ons oordeel wordt het op een oude manier ingevuld. Wat wij missen, is een concrete ambitie voor Zeeland, waarbij de provincie de regie neemt waar het gaat om verbinding met gemeenten en waterschap. Wij overwegen om in dit verband een motie in te dienen.

Ook in verband met cultuur zien wij een voorbeeld waarbij gezamenlijk naar een oplossing wordt gezocht. Ik doel nu op het definitieve behoud van de Oostkerk. Drie partijen doen al mee en de vraag is of de provincie de cirkel rond maakt om dit bijzondere erfgoed voor toekomstige generaties te behouden. Het overleg hierover loopt nu al maanden. Graag vernemen wij van het college of nog in 2016 hierover een besluit zal worden genomen.

Voorzitter. Wat DELTA betreft hebben wij veel zorgen over slagkracht en financiële draagkracht. De kerncentrale en Thermphos liggen als bakstenen op onze maag. Voor problemen die zijn ontstaan als gevolg van Europese of landelijke wetgeving, staan de provincie en het Rijk sámen aan de lat. Met de korting op het Provinciefonds, op basis van inmiddels niet meer uitgekeerd dividend van DELTA, is er geen sprake meer van een gelijk speelveld, hetgeen vraagt om een warme verbinding met Den Haag, maar die lijkt nu verder weg dan ooit.

Voorzitter. Die warme verbinding met Den Haag start natuurlijk met een warme verbinding binnen dit huis. De fractie van de ChristenUnie wil daar volop aan bijdragen en om dit te ondersteunen, willen wij het college in de persoon van zijn voorzitter het boek van onze voorman Segers over hoop aanbieden. Daarin wordt niet alleen geschreven over de genoemde breuklijnen, maar

ook over datgene wat wij, als inwoners en politici, daaraan kunnen doen. Met elkaar en onder Gods zegen zullen wij in 2017 hoop brengen in ons werken aan een toekomstbestendige provincie, met oog voor de toekomst van onze kinderen en in het besef dat iedereen meetelt.

(Spreker overhandigt de voorzitter een boek)

De **voorzitter**. Ik dank u zeer. Als de leden van de Staten mij, in plaats van moties en amendementen, allemaal een mooi boek geven, wordt het een mooie dag...

De heer **Bierens** (VVD). Voorzitter. Ik moet u teleurstellen; ik heb geen boek bij mij, althans geen boek dat ik u zou willen geven. Had ik het eerder geweten...

Tijdens de begrotingsbehandeling in 2015 sloot ik mijn bijdrage als volgt af: "De VVD-fractie hoopt dat 2016 binnen de provincie minder turbulent mag zijn dan dit jaar, maar meer bruisend en gericht op positieve ontwikkelingen.". Welnu, de balans van het bijna voorbije jaar 2016 opmakend, is mijn conclusie dat wij nog steeds te maken hebben met heel lastige dossiers. Ik behoef slechts DELTA en Thermphos te noemen. Tegelijkertijd mogen wij ook vaststellen dat er stevige vorderingen zijn gemaakt om in control te komen, en dat er toekomstgerichte stappen zijn gezet binnen de organisatie voor gerichte inzet op de maatschappelijke opgaven die wij als provincie hebben. Bovendien is er ruimte voor nieuw beleid.

Voorzitter. De nieuwe begrotingsopzet op grond van de zerobased benadering is een compliment waard aan het adres van het college en de organisatie. Dat geldt ook voor de wijze waarop de Staten hierin zijn meegenomen. Overigens, ons inziens is op dit punt het werk nog niet af. Een verfijningsslag voor de volgende begroting moet nog wel worden gemaakt. Ik doel hierbij met name op méér heldere doelstellingen en acties, om aan de kaderstellende en controlerende rol van de Staten invulling te kunnen geven. Zou het alternatief voor SMART, namelijk ONAF (Open, Nuttig, Aansprekend en Flexibel), de rode draad kunnen zijn voor de volgende begroting?

De actiepunten, vermeld in het rapport "Zeeland in stroomversnelling" van de commissie Balkenende, zijn verweven in deze begroting en Najaarsnota. Prominent onderdeel hiervan is de havensamenwerking. De eerste stappen op weg naar de meest vérgaande vorm van samenwerking --ik doel op een fusie van Zeeland Seaports en Havenbedrijf Gent-- lijken te zijn gezet. Hetzelfde geldt voor de samenwerking --en dan nu een échte-- met het Havenbedrijf Rotterdam.

Een ander actiepunt, genoemd in het rapport Balkenende, is het Bètacollege, een speerpunt

binnen Campus Zeeland. Hoever staat het nu met deze ontwikkeling? Zijn er, naast de provincie en de gemeente Middelburg, al andere partijen die zich in financiële zin willen verbinden?

Voorzitter. Een ander aandachtspunt binnen het geheel van Campus Zeeland, is voor mijn fractie de recente toekenning van 10.000 euro aan het Kennis- en innovatienetwerk proeftuin duurzame initiatieven cultuurtoerisme Veere. Het is natuurlijk prachtig dat zo'n subsidie wordt toegekend, maar mijn fractie had zich in het kader van Campus Zeeland grotere en bredere projecten ter ondersteuning voorgesteld. Graag verkrijgen wij een toelichting van het college.

In de Najaarsnota staan extra ambities vermeld, waaronder de extra financiële ondersteuning van het Regionaal informatie- en expertisecentrum en de aanpak van ondermijnende criminaliteit, de Taskforce Brabant-Zeeland. Voorzitter, mijn fractie kan zich daar goed in vinden maar wil een stap verder gaan door in de periode 2017 t/m 2019 jaarlijks 50.000 euro extra vrij te maken zodat binnen de eigen provinciale organisatie krachtig kan worden ingezet op het verzamelen van signalen van ondermijning, op BIBOB-aanvragen, op bewustwording en op andere zaken die nodig zijn voor het aanpakken van ondermijnende criminaliteit. Ik dien daartoe, mede namens de fracties van SGP, D66, PVV en PvZ, een amendement in.

Voorzitter, ten slotte wil ik namens mijn fractie de collega's-statenleden, het college, de medewerkers van de griffie en de provinciale organisatie dankzeggen voor de prettige samenwerking en ondersteuning in deze turbulente periode. Wij hebben elkaar meer dan eens nodig, in het belang van Zeeland.

De voorzitter. Door de leden Bierens, Van de Velde, Veraart, Van Dijk en Babijn is het volgende amendement ingediend:

Provinciale Staten van Zeeland, in vergadering bijeen op 18 november 2016;

kennisgenomen hebbend van de Najaarsnota 2016 van de provincie Zeeland;

overwegende dat:

- *georganiseerde criminaliteit ook in Zeeland het lokalen en regionale gezag beoogt te ondermijnen, de veiligheid en leefbaarheid te verslechteren, en schade oplevert voor bedrijven en burgers;*
- *overheden in gezamenlijkheid de afgelopen jaren steeds meer inzet leveren om ondermijnende criminaliteit aan te pakken;*
- *de provincie op een aantal gebieden maatregelen neemt om ondermijning in de Zeeuwse*

samenleving te voorkomen door deelname en een financiële bijdrage te leveren aan het Regionaal informatie- en expertisecentrum (RIEC) en de Taskforce Brabant-Zeeland;

- subsidies, vergunningen, aanbestedingen en vastgoedtransacties onderwerpen zijn waarbij de provinciale overheid ongewenst facilitator kan worden van personen en/of organisaties die activiteiten ontwikkelen die het functioneren van de overheid en de samenleving bewust ondermijnen;

van oordeel dat:

- voorkomen moet worden dat er sprake kan zijn van facilitering via dienstverlening door overheden, waaronder de provincie, van criminele activiteiten dan wel strafbare feiten, waarvan een betrokkene financieel voordeel heeft;

- de voorgestelde jaarlijkse bijdragen van de provincie Zeeland aan het RIEC (40.000 euro) en de Taskforce (50.000 euro) effectiever zijn en meerwaarde bieden als er binnen de provinciale organisatie meer capaciteit is om signalen van ondermijnende criminaliteit te verzamelen, BIBOB-aanvragen te behandelen en de bewustwording binnen de provinciale organisatie te vergroten;

- GS afspraken dienen te maken met het RIEC en de Taskforce zodat de bijdragen uitsluitend ten goede komen aan de aanpak van ondermijnende criminaliteit binnen de provincie Zeeland;

- Provinciale Staten in het eerste kwartaal van 2017 worden geïnformeerd over de voortgang van bovenstaande;

besluiten om in de periode 2017 tot en met 2019 jaarlijks 50.000 euro extra vrij te maken (vanuit de budgettaire ruimte) om binnen de provinciale organisatie krachtig in te zetten op het verzamelen van signalen van ondermijning, op BIBOB-aanvragen, bewustwording en op andere zaken die nodig zijn voor de aanpak van ondermijnende criminaliteit.

Dit amendement krijgt nr. 1.

De heer **Roeland** (SGP). Voorzitter. De begroting en de andere stukken, door het college en de ambtelijke organisatie geproduceerd, zien er goed uit, niet alleen wat de inhoud betreft, maar ook qua presentatie. De begrotingstukken zijn beter leesbaar dan in het verleden het geval was. Op het proces dat aan het opstellen ervan is voorafgegaan, het zerobased proces, kijken wij met genoegen terug. Daar was toe besloten, en het resultaat mag er zijn, mede omdat er ruimte is gekomen voor investeringen die voor Zeeland broodnodig zijn. Kijken wij oppervlakkig naar deze stukken, dan ziet Zeeland eruit als een financieel gezonde provincie.

Eén van de voorstellen die wij in de stukken tegenkomen, is het voorstel om het Watersnoodmuseum een bijdrage te gaan geven. Dit voorstel wordt van harte door mijn fractie ondersteund. Immers, met dit museum wordt teruggekeken naar 1953, terwijl het ons in staat stelt om uit datgene wat toen is gebeurd, lering te trekken. Het reikt ons lessen aan die van belang zijn voor de toekomst: bewustwording, niet alleen voor volwassenen maar ook voor jongeren. Hoe gaan wij met het water om? Voorzitter, Zeeland is een provincie in het water, en dus is de omgang met het water een belangrijk aspect.

Heeft mijn fractie nog wensen? Ja, voorzitter, ook wij hebben wensen. Kijken wij naar het onderdeel leefbaarheid, dan valt ons op dat niet alleen dit jaar maar ook het vorige jaar behoorlijk wat geld onbenut is gebleven. Dat is jammer. Ook dit jaar stevenen wij af op een overschot van meer dan drie ton, op een totaal van 5,5 ton. Het is niet alleen mijn fractie die een pleidooi voert voor dit onderdeel; het gaat om een van de harde randvoorwaarden, vermeld in het actieprogramma van Balkenende, namelijk het coherent werk maken van leefbaarheid. Er moet een samenhangend programma komen. Voorzitter, mijn fractie dient tegen die achtergrond een amendement in. Een andere wens van mijn fractie betreft extra geld voor de strijd tegen de ondermijning van de samenleving als gevolg van criminele activiteiten. Daarvoor is reeds, mede namens ons, door de VVD-fractie een amendement ingediend.

Voorzitter. Een ander aspect is de mogelijkheid voor de Staten om hun controlefunctie uit te oefenen in verband met indicatoren, SMART-formuleringen enz. Wij vragen ons af of nu deze controlebaarheid is toegenomen. Het is, denk ik, een goed idee dat niet alleen het college daar nog eens naar kijkt, maar ook de in te stellen auditcommissie die zich bezig gaat houden met begrotingen en rekeningen.

Nogmaals, oppervlakkig gezien is Zeeland een in financiële zin gezonde provincie. Echter, er zijn nogal wat risico's. Ik noem de grote projecten, waaronder Thermphos. Uiterste waakzaamheid en nauwlettend toezien door het college op deze projecten zijn geboden, en ook de Staten zullen er op grond van hun controlerende rol structureel aandacht aan moeten schenken. Ik denk hierbij ook aan de splitsing van DELTA. Het zijn zaken die ons zorgen baren en die de provincie in financiële zin geen positief resultaat zullen opleveren.

Voorzitter, ik stel enkele vragen. Hoe zit het met de voortgang met betrekking tot het assetmanagement? Wat is de inzet van het college ten behoeve van de werkgelegenheid bij de realisatie van de Marinierskazerne? Ons bereiken hierover berichten waaruit naar voren komt dat er nog maar weinig schot in zit, en dat zich voor het

Zeeuwse bedrijfsleven nog maar weinig mogelijkheden aandienen. Ik onderstreep dat voor mijn fractie de werkgelegenheid altijd een belangrijke zaak is geweest, en dat blijft zo. Verder vragen wij ons af hoe het college aankijkt tegen een eventuele bijdrage voor de instandhouding van het icoon van Middelburg, de Oostkerk.

Ik herhaal het: oppervlakkig beschouwd lijkt er sprake te zijn van een financieel gezonde positie, maar voor de langere termijn heeft de provincie voor haar structuurversterking beslist de hulp nodig van het Rijk. Welnu, het Rijk komt nog steeds niet in beweging. De excellenties Kamp en Dijsselbloem excelleren wat dit betreft nog niet. Ik heb getracht mij te verdiepen in de terminologie die gedeputeerde De Reu in dit verband zou gebruiken. Ik denk dat hij hierover zou zeggen: beide heren staan sur place. Misschien heb ik het mis --ik ben niet zo'n kenner van allerlei hobby's van de gedeputeerde-- maar ik heb mij laten zeggen dat hier "sur place" betekent dat beide heren stilstaan. Welnu, het is nodig dat zij in beweging komen, en niet zomaar in beweging. Ik hoop dat ze echt gaan sprinten.

Daarom, voorzitter, geven wij steun aan de actie van het college richting Tweede Kamer. Het is ons inziens de Kamer die nu aan zet is. Onze partijgenoot in de Tweede Kamer, de heer Dijkgraaf, heeft al enkele malen de mouwen opgestroopt maar het is nodig dat ook andere fracties sterker in het geweer komen. Met alle respect voor de VVD-fractie in de Kamer moet ik toch zeggen dat het tijd wordt dat ook de heer Bosman en zijn fractiegenoten opstaan, zodat men gezamenlijk kan laten zien dat het kabinet er niet alleen voor de Randstad is, maar ook voor de regio's, ook voor Zeeland. Overigens, het is een goede zaak dat het college actie onderneemt in de richting van het huidige kabinet, maar ik verwacht dat het college na de verkiezingen ook actie zal ondernemen in de richting van het volgende kabinet. Immers, ook dat is nodig. In het verleden is er wel eens een positioning paper geweest en ik kan mij voorstellen dat dat er weer komt; daar ga ik eigenlijk van uit. Ik reken erop dat de Staten bij de samenstelling ervan worden betrokken.

Voorzitter. Het college wordt geconfronteerd met veel moeilijke dossiers, met veel problemen. Wij wensen het college bij het behandelen van die dossiers veel wijsheid toe. Wat mij altijd weer opvalt, is dat in onze reformatorische kerken eigenlijk elke week aandacht wordt gevraagd voor de overheid. Er wordt gebeden om wijsheid voor de overheid, niet alleen de landelijke maar ook de provinciale. Wij bidden het college die wijsheid toe en hopen dat ook het college zelf verlegen is om de wijsheid die de opperste wijsheid ons kan schenken.

De **voorzitter**. Door de leden Roeland, Van de Velde, Van Hertum, Janssens en Roelse is het volgende amendement ingediend:

Provinciale Staten van Zeeland, in vergadering bijeen op 18 november 2016;

kennisgenomen hebbende van:

- *de provinciale begroting-2017 "Aan de slag met Zeeland in stroomversnelling";*
- *de Najaarsnota-2016 van de provincie Zeeland;*

overwegende dat:

- *Provinciale Staten in 2014 de nota Leefbaarheid Nieuwe Wegen hebben vastgesteld, met een looptijd tot en met 2018;*
- *er, op grond van de genoemde doelstellingen in de nota, de afgelopen jaren mooie projecten zijn uitgevoerd, zoals een aantal omschreven in het jaarplan-2015;*
- *leefbaarheid in de begroting-2017 nadrukkelijk wordt genoemd als belangrijke voorwaarde voor een goed woon-, werk- en vestigingsklimaat, en in de begroting is opgenomen onder de term "aantrekkelijk Zeeland";*
- *de commissie Structuurversterking en werkgelegenheid Zeeland (Balkenende) leefbaarheid benoemt als randvoorwaarde voor het actieprogramma;*
- *er in 2016 een overschot is op het budget dat bestemd is voor de uitvoering van "Nieuwe Wegen";*

van oordeel dat:

- *de toegevoegde waarde van de provincie vooral ligt in het vermogen om op het bovenlokale en (inter-)regionale niveau een sectoroverstijgende en verbindende rol te spelen, die aansluit bij de beleidsterreinen van de provincie;*
- *oplossingen voor urgente vraagstukken van leefbaarheid gevonden worden in de Zeeuwse samenleving, bij onder andere inwoners, jongeren, MKB-ondernemers en lokale netwerken;*
- *initiatieven uit de Zeeuwse samenleving, passend bij Nieuwe Wegen, een krachtige impuls geven om daadwerkelijk uitgevoerd te worden;*
- *GS actief op zoek dienen te gaan naar initiatieven die aansluiten bij de kaders van Nieuwe Wegen, en vóór het einde van het tweede kwartaal-2017 een eerste bestedingsoverzicht dienen te presenteren;*
- *mede hierdoor uiterlijk het tweede kwartaal-2017 de inspanningen van de provincie op het gebied van leefbaarheid meer zichtbaar kunnen worden gemaakt;*

besluiten om het budget-leefbaarheid voor 2017 incidenteel te verhogen met 100.000 euro, en in te zetten ten behoeve van de initiatieven uit de

Zeeuwse samenleving die passen bij de uitgangspunten van de nota Nieuwe Wegen.

Dit amendement krijgt nr. 2.

Mevrouw **De Milliano-van den Heuvel** (CDA). Voorzitter. Mijn fractiegenoot Jeffrey Oudeman heeft twee weken geleden, tijdens zijn wervelende betoog over de Economische Agenda, aangegeven waar het CDA óók voor staat: de C van commitment, de D van draagvlak en de A van actie. Een meer logische volgorde zou kunnen zijn: draagvlak-commitment-actie, maar dan zouden wij onze naam moeten wijzigen, en dat gaan we niet doen. Hoe dan ook, deze drie punten zijn ons inziens altijd aan de orde wanneer men stappen wil zetten en besluiten wil nemen, en dat is ook vandaag het geval.

Graag deel ik een compliment uit aan het adres van de makers van de voorliggende begroting. Het is een hele klus geweest, die veel van hen heeft geveerd. Er is sprake van een totaal andere aanpak, waarbij de Staten prima zijn betrokken. Als gevolg daarvan is er draagvlak gecreëerd. Gekozen is voor een heldere structuur, waarbij investeringen, opgaven en grote projecten in één hoofdstuk zijn vermeld. Mooi, voorzitter; dit geeft samenhang weer en hierdoor wordt ook in financiële zin de opgave voor de provincie beter in beeld gebracht dan wanneer een en ander afzonderlijk wordt gepresenteerd.

Niettemin moet ik opmerken dat wij het volgende jaar de begroting liever meer concreet zien, een sturingsinstrument dat duidelijk aangeeft waaraan ons geld wordt besteed. Wat doen wij wel en wat doen wij niet? Ik herinner eraan dat er tijdens de gezamenlijke commissievergadering enige verwarring ontstond omdat er heel veel in de begroting staat, met name bij de maatschappelijke opgaven, dat door of samen met andere partijen wordt uitgevoerd. Als gevolg daarvan is onduidelijk welke financiële gevolgen er voor de provincie optreden. Voorzitter, duidelijk moet zijn welke partijen aan tafel zitten en welk doel elke partij nastreeft. Daarbij kan overigens de provincie zich best wel eens wat meer dienstbaar opstellen. Wij horen graag de reactie van het college en vernemen graag hoe de Staten in het samenspel tussen het college en de Staten bij het vervolgtraject worden betrokken.

Voorzitter, wij begrijpen dat het integrale werken voor de organisatie een hele ommezwaai betekent en dat er hard wordt gewerkt om dit te realiseren. Wij wensen alle medewerkers daarbij veel succes toe.

Dit jaar was in verband met Contacta het thema: Samen Groeien. Voorzitter, dit spreekt ook het CDA bijzonder aan. Immers, duidelijk is dat wij,

met onze beperkte provinciale middelen, de grote uitdagingen die ook door de commissie Balkenende zijn genoemd, niet alléén voor elkaar kunnen krijgen. Daarvoor hebben wij partners nodig, zoals andere overheden en het bedrijfsleven.

In juni, bij de behandeling van de Voorjaarsnota, hebben wij onze inbreng kunnen leveren voor deze begroting. Wij hebben onze speerpunten genoemd en wij zijn content deze punten in de begroting terug te vinden. Wat mijn fractie betreft noem ik allereerst de permanente aandacht voor de digitalisering, een onderwerp dat voor ons altijd de eerste prioriteit is geweest. Wij zijn blij dat nu de Digitale Agenda haar vruchten afwerpt. Er zijn pilots gestart; er zijn "witte vlekken" opgespoord; met de inzet voor "Heel Zeeland breedband" wordt, ook met subsidie, steun geboden aan buitengebieden ten behoeve van digitale ontsluiting. Wij roepen alle gemeenten op om hiermee actief aan de slag te gaan: Samen Groeien. Van het college horen wij graag of op het gebied van de digitalisering nog steeds wordt ingezet op het verkrijgen van Europese subsidies. Die kansen móeten worden benut.

Voorzitter. Een belangrijk onderdeel van Campus Zeeland is het Bètacollege, een grote kans voor Zeeland. Wat mijn fractie betreft mag dit niet alleen bij een ambitie blijven. Het is goed om te zien dat ook de gemeente Middelburg hieraan financieel wil bijdragen, maar wij hebben nog méér partners nodig, en natuurlijk kijken wij hierbij naar het Rijk. Commitment vanuit Den Haag is hierbij immers een absolute "must". De lobby richting Den Haag zullen wij met z'n allen moeten blijven voeren.

Wij onderstrepen het belang van het bundelen van krachten op het terrein van de circulaire economie, zoals gebeurt met de Smart Delta Resources voor grote bedrijven en het inzetten op energietransitie bij particulieren en kleinere ondernemers. Wij horen graag van het college of het op deze terreinen extra actie onderneemt. Door de PvdA-fractie zal straks, mede namens mijn fractie, een motie worden ingediend, gericht op een stimulans voor de circulaire economie. Natuurlijk staat ook mijn fractie achter de speerpunten ter versterking van de regionale economie. Als voorbeeld noem ik de innovaties op het terrein van logistiek, maintenance en food. Opnieuw worden krachten gebundeld en wordt er ingezet op kwaliteit en onderscheidend vermogen.

Voorzitter. Waar het gaat om de A van actie sporen wij het college aan in zijn stimulerende rol om Zeeuwse werkzoekenden in contact te brengen met de vele vacatures die ook over de grens openstaan.

Beheer en onderhoud van wegen en kunstwerken vinden wij terug in de begrotingsstukken. Voorzitter, wij vinden het belangrijk dat er voor beheer- en onderhoudskosten

extra middelen worden gereserveerd. Immers, als dat niet wordt gedaan, leidt dat later tot hogere kosten. Wat het wegennet betreft vragen wij extra aandacht voor de N59, Bruinisse-Hellegatsplein, waar de beperkte doorstroming tijdens werkdagen tot grote ergernis leidt. Een lobby richting Rijk is beslist gewenst.

De heer Roeland heeft al uitgebreid gesproken over de leefbaarheid. Het amendement over dit onderwerp dienen wij graag mede in.

Voorzitter. Het college en zijn medewerkers hebben zich actief beziggehouden met risicomangement. Er is goed werk geleverd en mijn fractie is blij dat er weer vet op de botten komt door een toevoeging aan de algemene reserve. Eigenlijk had ik in dit verband willen zeggen "we zijn weer in control", maar als gevolg van het hoofdpijndossier Thermphos staat onze financiële positie op losse schroeven.

Bij mijn bezoek aan Contacta heb ik het eerste nummer van de nieuwsbrief over de Tractaatweg gekregen. Mooi, voorzitter, dat men zich op deze wijze profileert en dat op deze manier de omgeving wordt betrokken bij planning en ontwikkelingen. Daarmee wordt er gezorgd voor draagvlak. Wel hoopt mijn fractie op een positief verloop, zonder financiële tegenvallers. Ook hopen wij dat dit traject aan het einde van de Tractaatweg ook in België vlot en veilig wordt voortgezet. Wellicht wordt dat nog lastig...

Voorzitter. Ook de Marinierskazerne is een groot project, een project dat inmiddels enige vertraging heeft opgelopen, hetgeen door mijn fractie wordt betreurd. Moet het project wellicht meer worden gefaseerd? Wij horen het graag van de gedeputeerde. Voor 28 november is een informatiebijeenkomst gepland, maar als dat mogelijk is horen wij graag nu al van het college of bij het onderzoek naar de economische spin-off ook ondernemers worden betrokken, zodat dit een impuls kan zijn voor de regionale werkgelegenheid. Immers, dat is zeer belangrijk. Bovendien hebben wij begrepen dat er in die zin sprake is van potentie dat het bestaande trainingscentrum verder kan worden uitgebouwd, wellicht zelfs tot een hotspot. Is de gedeputeerde hiervan op de hoogte?

In onze bijdrage aan de behandeling van de Voorjaarsnota hebben wij aangedrongen op temporisering van de aanleg van nieuwe natuur. Die aanleg zou in elk geval niet ten koste mogen gaan van goede landbouwgrond. Tevens blijven wij pleiten voor een toegankelijke natuur. Voorzitter, wij hebben nog tot 2027 om het Natuurnetwerk Zeeland af te ronden. Laten wij er eerst voor zorgen dat de middelen die hiervoor zijn gereserveerd, alleen worden ingezet voor beheer van natuur. Wij horen graag van het college hoe het aankijkt tegen de plannen om diverse gebieden te gaan

bebossen. Misschien ontbreekt daarvoor voldoende draagvlak.

Voorzitter. Het is mooi te vernemen dat het college bereid is om na te denken over een bijdrage ten behoeve van de herbestemming van de Oostkerk. Tegelijkertijd geeft het college aan dat het geld hiervoor nog moet worden gezocht. Wij vinden het belangrijk dat beeldbepalende gebouwen, zoals deze kerk, een nieuwe maatschappelijke functie krijgen, hetgeen de leefbaarheid ten goede komt. Op deze wijze blijven deze gebouwen voor Zeeland behouden. Is het college bereid om hierin te investeren? Hoeveel soortgelijke gebouwen met uniek karakter, waaronder kerken, zijn er in Zeeland? Een goed inzicht hierin is voor ons belangrijk met het oog op een eventuele precedentwerking. Bovendien kan het college wellicht aangeven waar het de beoogde bijdrage voor de Oostkerk vandaan wil halen. Misschien laat het college dit over aan de Staten. Ik wacht het af.

Voorzitter, wij hebben met z'n allen mooie ambities, en ook concrete plannen. Wij willen onze verantwoordelijkheid nemen, ook waar het gaat om moeilijke hoofdpijndossiers. Echter, als er geen commitment van het Rijk is voor Thermphos en de kerncentrale, is het voor ons onmogelijk die verantwoordelijkheid te nemen. Wij doen een beroep op alle fracties om hun invloed in Den Haag zoveel mogelijk te laten gelden.

Beste collegeleden, deze begroting ondervindt bij de fractie van het CDA voldoende Commitment en Draagvlak. U kunt over gaan tot Actie.

De heer **Bosch** (PVV). U heeft het over de Digitale Agenda gehad en dat is mooi; die agenda moet zeker niet worden vergeten. Ik vraag mij af of uw fractie wil inzetten op meer draadloze netwerken? Of zou uw fractie, evenals mijn fractie, het liefst in Zeeland zoveel mogelijk glasvezel zien?

Mevrouw **De Milliano-van den Heuvel** (CDA). Zoals ik al aangaf, is de Digitale Agenda al jaren het eerste punt op de agenda van het CDA. Dat was al lang het geval voordat u in deze Staten kwam... Voor mijn fractie is het belangrijk dat het allebei kan, zowel glasvezel als draadloos. Echter, wordt er vooral gekozen voor glasvezel dan is duidelijk dat het bijzonder duur wordt. Soms houdt glasvezel ergens op en woont degene die een goede aansluiting nodig heeft, een eind verderop. Belangrijk is dat partijen bij elkaar worden gebracht, en daar wordt door het college hard aan gewerkt, al heel lang. Ook zijn hiervoor contacten met Europa opgenomen. Het kan allemáál, voorzitter, maar voorop staat dat dit een zeer belangrijk onderwerp is. Dat blijven wij herhalen en wij zijn blij dat hieraan zo hard wordt gewerkt.

De heer **Willemse** (50-Plus). Voorzitter. Deze begroting wordt gekenmerkt door zware problemen en dilemma's. Ik noem er enkele van: Thermphos, aansluiting N62 en DELTA. Het zijn projecten waarvoor wij nog geen oplossingen hebben, en eigenlijk ook geen geld.

Voor mijn fractie blijft de mobiliteit een belangrijk item. Hoe lovend er ook over het openbaar vervoer (OV) wordt gesproken, wij vinden nog steeds dat het OV te weinig intensief is om te bewerkstelligen dat men zich probleemloos kan verplaatsen. De coalitie noemt het OV in Zeeland vraaggericht, maar mijn fractie noemt dit: versoering van het OV. Hierdoor gaan inwoners naar andere mobiliteitsmogelijkheden zoeken, hetgeen ook blijkt uit de cijfers: het autobezit is toegenomen.

Voorzitter. Enige tijd geleden hoorde mijn fractie dat Connexxion totaal niet geïnteresseerd zou zijn in het aantal passagiers dat wordt vervoerd, op welke trajecten en tijdstippen dan ook. Wij vinden dit op z'n minst vreemd.

De heer **Van Hertum** (PvdA). Voorzitter. De heer Willemse geeft aan dat zijn fractie ergens heeft gehoord dat Connexxion niet... enz. Kan hij zijn bron vermelden?

De heer **Willemse** (50-Plus). Inderdaad hebben wij vernomen dat Connexxion geen tellingen doet op trajecten en niet weet hoeveel passagiers op welk tijdstip worden vervoerd.

De heer **Van Hertum** (PvdA). Maar waar heeft u dat gehoord?

De heer **Willemse** (50-Plus). Kort geleden hebben wij een gesprek gehad met de OV-ambassadeurs waarbij dit onderwerp aan de orde kwam. Daar hebben wij dit gehoord.

Voorzitter. Als Connexxion niet geïnteresseerd is in het aantal betalende passagiers omdat men jaarlijks 14,5 miljoen van de provincie ontvangt, als zelfs 1,2 miljoen éxtra wordt gegeven in verband met knelpunten, vragen wij ons af of het mogelijk zou zijn om gepensioneerden een gratis OV-pas te geven. Juist voor senioren is goed OV van belang om probleemloos voorzieningen te kunnen bereiken.

De heer **Van Hertum** (PvdA). Voorzitter. Weet de heer Willemse ook hoeveel het doorvoeren van zo'n pas zou kosten? Waarvan zou dit moeten worden betaald?

De heer **Willemse** (50-Plus). Ik denk dat dit helemaal geen geld zou kosten. Immers, die bussen rijden. Of ze nou leeg zijn of mensen

vervoeren die een pas hebben... Ik neem aan dat dat neerkomt op lood om oud ijzer.

De heer **Van Hertum** (PvdA). De zaken liggen écht anders, voorzitter. De provincie zou voor een dergelijke pas moeten betalen.

De heer **Willemse** (50-Plus). Voorzitter, ik vervolg mijn betoog. Mijn fractie is positief gestemd over de oplossing die in verband met het fietsvoetveer is geboden. Natuurlijk vinden wij dat het fietsvoetveer zo efficiënt mogelijk moet worden geëxploiteerd. Tekorten zullen er op deze verbinding altijd zijn, en aan ons de taak om deze tekorten zo laag mogelijk te houden en naar slimme oplossingen te zoeken. Wel merk ik hierbij op dat de ideeën van de heer Keijmel moeten worden betrokken bij de voorbereiding van de besluitvorming.

Minder positief is mijn fractie waar het gaat om de resultaten met betrekking tot Thermphos. Wij ervaren deze kwestie als een groot blok aan het been van de provincie, dat mogelijk veel geld gaat kosten. Inmiddels hebben de feiten van de afgelopen weken de begroting voor 2017 alweer ingehaald. Wij worden tot januari geconfronteerd met maandelijkse beheerskosten van zeven ton. Kan het college aangeven of de saneringskosten überhaupt wel door de provincie kunnen worden opgebracht? Heeft niet ook de landelijke politiek hier een verantwoordelijkheid? Bestaat nog het risico dat het saneringswerk stil komt te liggen? Dit zou betekenen dat andere bedrijven zich niet ter plekke zouden kunnen vestigen.

Voorzitter. Campus Zeeland is een prachtig initiatief waaraan wij vooral steun moeten geven, ook in financiële zin. Kunnen wij in dit verband op korte termijn rekenen op werkgelegenheid? Wij denken dat dat niet het geval zal zijn, maar Campus Zeeland is zeker belangrijk voor het imago van Zeeland.

Voorzitter, 50-Plus zou 50-Plus niet zijn wanneer zij niet opnieuw aandacht zou vragen voor de zorg in Zeeland. Zorg is immers belangrijk voor een aantrekkelijk en leefbaar Zeeland. Ondanks de positieve geluiden van de Commissie toekomstige zorg Zeeland, zijn wij niet zo positief. Emergis kent een wachtlijst van vijf weken en zeven vacatures voor psychiaters, terwijl de samenwerking tussen ADRZ en ZorgSaam nog op gespannen voet staat. Bij ADRZ-Goes heeft men te maken met veel vacatures, waaronder maar liefst 18 spoedeisende hulp-artsen. Zorgelijk zijn voorts de aanrijtijden van de ambulances. In sommige gebieden wordt de 15 minuten-norm niet gehaald. Als facilitator van toerisme en met inachtneming van een vergrijzende bevolking heeft het college hier een verantwoordelijkheid.

Vanzelfsprekend, voorzitter, draagt mijn fractie de circulaire economie en de energietransitie

een warm hart toe. Ze zijn nodig om de concurrentiepositie van Zeeland en het Zeeuwse vestigingsklimaat te verbeteren, hetgeen uiteindelijk ook zijn uitstraling moet hebben voor de oudere werknemer. Bij reorganisaties staat de oudere werknemer nogal eens aan de kant. Voor deze groep is niettemin de werkgelegenheid van groot belang. Is er in de begroting ruimte om voor deze mensen een werkgelegenheidsprogramma op te zetten?

Voorzitter, mijn fractie is vóór havensamenwerking met Gent en Antwerpen. Hier liggen belangrijke kansen. In onze ogen is Rotterdam geen optie: te groot en te sterk op zichzelf gericht. Onlangs werd bekend gemaakt dat tussen de havens van Vlissingen en Terneuzen enerzijds en die van Gent anderzijds een fusie wordt overwogen. Is dat wel een goed plan? Verliezen de Zeeuwse havens hierdoor niet de eigen regie? Kost dit op termijn geen banen die naar België gaan? Daar gelden weer andere regels en CAO's. Nogmaals, wij zijn voor intensieve samenwerking, maar dringen er ook op aan dat rekening wordt gehouden met de verschillende culturen. Ik zou zeggen: geen fusie op korte termijn; eerst zien en ondervinden hoe verdergaande samenwerking tot ontplooiing van beide partijen kan leiden. Ik onderstreep dat de Zeeuwse havens zeer belangrijk zijn voor de lokale economie.

Voorzitter. Is het Rijk voornemens om Zeeland via het Provinciefonds te compenseren voor het wegvallen van het DELTA-dividend? Welke extra bijdrage kan mogelijk in dit verband worden verwacht?

De heer **Faasse** (ZL). Voorzitter. Het vorige jaar stond in de PZC een artikel waarin werd gemeld dat Zeeland de armste provincie was. Het werd toen door enkele fractievoorzitters aangehaald in hun algemene beschouwingen. Dat was een jaar geleden en nu moet ik, evenals de heer Bierens, constateren dat wij er niet veel op vooruit zijn gegaan. Maar zijn wij écht arm? Ik denk het niet, voorzitter. In het verleden hebben wij alles goed kunnen betalen en er is geen sprake van verpaupering. Ik denk dat wij er nog steeds goed voorstaan, ondanks het feit dat de portemonnee minder dik is.

Wat mij opvalt, voorzitter, is dat er --ondanks de geldverslindende projecten-- een bepaald optimisme uit de begroting spreekt. Ik woon in een gemeente waar bleek dat men een bedrag ter grootte van 15% van het totale begrotingsbedrag kon verbijelen. Dat is een heel ándere situatie, maar uit die begroting sprak juist pessimisme. Dat uit onze begroting optimisme naar voren komt, is een goede zaak, iets om vast te houden.

Voorzitter, wij hebben het proces van de zerobased begroting doorgemaakt. Het is een

mooie term, maar extra geld levert het niet op. Wat wél een goede zaak is, is dat wij met elkaar de wettelijke taken goed doordenken en uiteindelijk uitkomen bij zaken die wel leuk zijn maar waarvoor minder geld beschikbaar is. Ik verwijs naar het pleidooi dat sommige fractievoorzitters hielden ten behoeve van de Oostkerk in Middelburg, de eerste barokke protestantse kerk, een religieus monument. Die kerk gaat ook mij zeer aan het hart, maar ik vraag mij toch af of dit iets is voor de provincie, gelet op onze huidige financiële staat.

Ik constateer, voorzitter, dat in de voorliggende begroting heel wat kolen en geiten worden gespaard. Het is de vraag hoe lang wij dit kunnen volhouden.

De heer **Van Hertum** (PvdA). Voorzitter. Kan de heer Faasse, sprekend over "kolen en geiten", daarover wat specifiek zijn?

De heer **Faasse** (ZL). Zeker op het culturele terrein wordt een aantal subsidies afgeknepen. Je kunt je afvragen of daarmee niet het fundament onder activiteiten wordt weggehaald.

De heer **Van Hertum** (PvdA). Wat bedoelt u nu met het afknippen van culturele subsidies? Ik herken mij niet in het beeld dat u schetst.

De heer **Faasse** (ZL). Ik doel op een aantal specifieke subsidies. Ik heb ze nu even niet op een rijtje maar op een ander moment zal ik u de bedragen voorleggen. Hoe dan ook, daar is binnen de provincie, binnen de organisatie, best wel commotie over, en dat is op zich begrijpelijk.

Voorzitter. Aan de exercities die er zijn geweest om de risico's in kaart te brengen, liggen bepaalde berekeningen ten grondslag die voor een leek, zoals mijzelf, ondoorgroendelijk zijn. Kijken wij naar recent opgedane ervaringen, dan rijst de vraag of dergelijke exercities wel stand houden wanneer het er écht op aankomt. Al eerder heb ik gesproken over "de wet van Murphy in het kwadraat". Alles wat mis kán gaan, gaat ook mis. Daar ziet het af en toe naar uit en het heeft zijn gevolgen voor onze financiën. Misschien kunnen wij bepaalde zaken voor ons uitschuiven en temporiseren.

Voorzitter, er zijn zaken die mijn fractie na aan het hart liggen, waaronder internet in het buitengebied. Zeeland wordt gekenmerkt door de landelijke omgeving, met buurtschappen in het buitengebied waar het goed wonen is. Ze maken Zeeland populair als woongebied, maar ook die gebieden dienen digitaal goed toegankelijk te zijn. Recent opgedane ervaringen geven aan dat er op dat terrein best wel inventiviteit is maar dat Zeelandnet/DELTA niet altijd de juiste oplossingen

biedt. We horen graag van het college hoe het hier tegenaan kijkt.

De opcenten op de motorrijtuigenbelasting leveren weer wat meer geld op; gelukkig, voorzitter. Het aantal auto's is toegenomen, en hetzelfde geldt voor het gewicht van auto's. Als gevolg daarvan zien wij een plus met betrekking tot deze inkomsten. Het zou mooi zijn --ik begrijp wel dat daarvoor geen budgettaire ruimte is-- wanneer dat geld eens terug zou worden gegeven aan de burgers. Immers, in een provincie als Zeeland is het in bepaalde gebieden gewoon noodzakelijk dat men een auto heeft om te kunnen deelnemen aan het sociale en het economische leven. Daarmee kom ik bij de doorstroming van het verkeer van Schouwen-Duiveland naar Rotterdam, een belangrijk aandachtspunt.

Voorzitter, Campus Zeeland is wat mijn fractie betreft hét speerpunt. Een dergelijke voorziening heeft haar uitstraling op heel de provincie; het is een structurele onderlegger voor ons voortbestaan. Het is prettig dat een armlastige gemeente als Middelburg hiervoor 2 miljoen beschikbaar wil stellen, en het zou mooi zijn wanneer ook gemeenten die het wat beter hebben, hiervoor geld zouden willen uittrekken. Immers, het gaat in principe om een bovengemeentelijke zaak.

Twee maanden geleden kon ik helaas niet aanwezig zijn bij de interpellatie over de Kustvisie. Uiteraard wil ik nu dat debat niet overdoen, maar wel wil ik zeggen dat ik die interpellatie zie als een schot voor de boeg. De laatste jaren maken wij mee dat een aantal grote bedrijven moeten sluiten; ik noem Zalco en Thermphos. Daarmee wordt onderstreept dat wij extra aandacht moeten hebben voor een andere pijler van de Zeeuwse economie, het toerisme. Tegen die achtergrond rijst de vraag of er aan de kust kan worden bijgebouwd. In België is de kust volgebouwd; in Zeeland valt dat gelukkig nogal mee. Bovendien: bij laag water is de kust van Noord-Beveland ongeveer net zo lang als de hele Belgische kust...

Voorzitter. Mijns inziens is er nog wel wat ruimte. Voorkomen moet worden dat wij de kip met de gouden eieren gaan slachten, maar wat mijn fractie betreft gaat de Zeeuwse kust niet op slot. Wij gaan voor kleinschaligheid en organieke groei. Een poos geleden was ik in Edinburgh en zag ik dat op een muur van het Schotse parlamentsgebouw een spreuk stond van een Schotse dichter: "Who possesses this landscape, the man who bought it or I, who am possessed by it?", ofwel: Wie is de eigenaar van het landschap, degene die het heeft gekocht of ik, die erdoor bezeten is?

Voorzitter, de minister heeft het in verband met het Kustpact over "de zandige Noordzeekust". Daarmee doelt ze op strand en duinen. De natuurorganisaties willen de strook in het achterland, een tot twee kilometer, daarbij graag

"meenemen", maar ik zou het graag willen hebben over de strook aan de andere kant, namelijk de horizon. Dat is óók het landschap waarvan wij allemaal eigenaar zijn. De windmolens die op zichtafstand van de kust worden geplaatst, benadelen ons allemaal. Mijns inziens verpesten ze de horizon, terwijl die horizon toch een belangrijk onderdeel is van het Zeeuwse DNA.

De heer **Temmink** (GL). Voorzitter. De heer Faasse geeft aan dat het plaatsen van windmolens ten nadele van het toerisme zou zijn. Ik vraag mij af hoe hij kan verklaren dat het toerisme alleen maar toeneemt, óók daar waar er al windmolens in zee staan.

De heer **Faasse** (ZL). Als ze er niet zouden staan, zou het toerisme wellicht nog sterker zijn toegenomen... Mijnheer Temmink, het tegenovergestelde kunt u ook niet hard maken.

De heer **Temmink** (GL). Neen, maar ú komt hiermee.

De heer **Faasse** (ZL). Voorzitter. Dat DNA waarover ik sprak, die eindeloze einder... Het is iets waar de Zeeuwen van bezeten zijn, en dat wil ik graag zo houden.

De heer **Schonis** (D66). Voorzitter. Ik complimenteer de heer Faasse met zijn "bliksemafleider". Immers, hij heeft het eerst over kustbebouwing en daarna richt hij zijn pijlen op wind op zee. Welnu, wat D66 betreft moeten beide zaken goed gebeuren, dus én wind op zee om onze doelstellingen op het terrein van de duurzame energie te bereiken, én een mooie kustbebouwing.

De **voorzitter**. Ik deel mee dat inmiddels door de leden Rijkse-Blok en Temmink de volgende motie is ingediend:

Provinciale Staten van Zeeland, in vergadering bijeen op 18 november 2016;

constaterende dat:

- de klimaatverandering en het Klimaatakkoord van Parijs vereisen dat Nederland het tempo opvoert om resultaten te boeken op het gebied van de transitie naar schone energie, klimaatadaptatie en circulaire energie;
- het college het belang onderkent van duurzaamheid en circulair ondernemen;
- werken aan de energietransitie ons helpt om te bouwen aan een duurzame, maar ook economisch stabielere samenleving;
- de energietransitie die gaande is, netwerkbedrijven dwingt om na te denken over de

toekomst van bestaande en mogelijk nieuwe infrastructuur, zoals die voor warmte- en koudelevering, biogas, synthetisch gas, waterstof, perslucht en stoom;

overwegende dat:

- de provincie als overheid ook zelf deel uitmaakt van de samenleving;
- zij daarin een rol heeft als initiator, aanjager en verbinder, maar ook als vergunningverlener, handhaver en beleidsmaker;
- het, om deze waarde te realiseren, wel nodig is dat de huidige ontwikkelingen naar meer duurzaamheid fors worden versneld, geïntensiveerd en beter gepland;
- investeren in álle infrastructuur tegelijk onnodig en te kostbaar is;
- het moment "einde levensduur van het aardgasnetwerk" een natuurlijk moment is om de bakens te verzetten en te gaan inzetten op het stoppen van de aardgaslevering, de verzwaring van het elektriciteitsnetwerk, de opslag van warmte en elektriciteit, en het slimmer sturen van opwekking en afname van elektriciteit;
- nú investeren een gunstige invloed heeft op de werkgelegenheid;

verzoeken Gedeputeerde Staten om:

- bij de uitvoering van de Investeringsagenda nadrukkelijker werk te maken van het bundelen van kennis en krachten om resultaten te boeken op het gebied van energietransitie;
- in verbinding met de andere partijen Zeeuwse ambities te formuleren rondom de energietransitie, en een energie-agenda te maken met als doel: Zeeland 2050 energieneutraal;
- bij de rijksoverheid te lobbyen om de verplichting voor netwerkbedrijven om op verzoek afnemers te voorzien van een aardgasaansluiting, te schrappen uit de wet voor die gebieden waarvoor het netwerkbedrijf samen met de gemeente e.a. een plan hebben opgesteld voor het buurtgewijs of wijkgewijs gasloos maken;

en gaan over tot de orde van de dag.

Deze motie krijgt nr. 3.

Mevrouw **Pijpelink** (PvdA). Voorzitter. Afgelopen woensdag ontving de debatclub van de school waar ik werkzaam ben, de minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid, Lodewijk Asscher, om met onze leerlingen in gesprek te gaan over allerlei thema's. Op een bepaald moment vroeg hij wie van plan was om na de middelbare school een studie buiten Zeeland te gaan doen. Heel veel handen gingen de lucht in. Daarna vroeg de minister wie het plan had om na de studie terug te keren naar Zeeland.

Vervolgens was het beeld tekenend. Hoewel ik op grond van heel veel cijfers weet dat deze provincie in rap tempo vergrijsst, schrok ik van de aanblik van zo weinig handen die de lucht ingingen. Het gesprek ging vervolgens over datgene wat jongeren nodig hebben om hen te doen terugkeren naar Zeeland.

Mevrouw **Van Unen** (SP). Het vorige jaar kwam Emile Roemer naar Zeeland en werden dezelfde vragen gesteld. Is er wat dat beeld betreft iets veranderd?

Mevrouw **Pijpelink** (PvdA). Neen, er is niet veel veranderd, helaas.

De heer **Bierens** (VVD). Voorzitter...

De **voorzitter**. Is ook de heer Rutte langs geweest?

De heer **Bierens** (VVD). Ik was even benieuwd, voorzitter, of de heer Roemer dezelfde school heeft bezocht...

Mevrouw **Pijpelink** (PvdA). Voorzitter. Ik kan de heer Bierens geruuststellen: ook de heer Rutte is het vorige jaar langs geweest, maar dat was een snel, kort bezoekje.

De grootste zorg van jongeren is dat zij in Zeeland geen baan kunnen vinden, zoals uit het gesprek met Asscher naar voren kwam, geen baan die past bij hun opleiding en ambitie. Ze zeggen zeker niet dat ze Zeeland geen fijne woon- en leefomgeving vinden. Dat vinden ze vaak wél.

Voorzitter, ik richt mij vervolgens op de aan de orde gestelde stukken en ook op het rapport van de commissie Balkenende, waarin duidelijke aanwijzingen worden gegeven en duidelijke uitspraken worden gedaan over de perspectieven die de circulaire economie en de energietransitie bieden op het terrein van de werkgelegenheid. Desalniettemin is het budget voor deze maatschappelijke opgave het laagste van de budgetten voor maatschappelijke opgaven die het provinciebestuur zichzelf stelt. In een eerdere vergadering heeft de hierbij betrokken gedeputeerde, naar aanleiding van vragen van mijn fractie, gesteld dat dit simpelweg komt omdat er geen projecten voorradig zijn die maken dat een extra impuls concreet aan de orde komt.

Welnu, mijn fractie, samen met die van D66, GroenLinks en CDA, dienen een motie in om het college aan te sporen proactief werk te maken van projecten die vallen onder de noemer van circulaire economie en energietransitie, en die ervoor kunnen zorgen dat hoogopgeleide jonge mensen met een technische achtergrond naar Zeeland kunnen terugkeren om hier hun toekomst op te bouwen en een drager van de Zeeuwse samenleving te zijn.

Wij hopen op veel steun voor deze motie en dus voor een actieve uitvoering van een onderdeel van het rapport Balkenende. Daarmee zou écht recht worden gedaan aan de titel van de begroting voor 2017: Aan de slag met Zeeland in stroomversnelling.

Voorzitter. De uitslag van de verkiezingen in de Verenigde Staten heeft onze fractie weer eens tot in de haarvaten doen beseffen dat er een grote groep burgers is die zich niet in voldoende mate gekend voelt door bestuur en politiek, zich miskend voelt, niet gehoord voelt en niet gezien voelt. Onze fractie ziet ook in de provinciale bestuurslaag en de laag van provinciale volksvertegenwoordigers in het thema "burgerlijke verbondenheid met bestuur en politiek" een opdracht weggelegd, onder andere door met open blik en betrokkenheid naar onrust en ongenoegen in de samenleving te kijken en te luisteren. Wij moeten de vraag durven stellen hoe wij, als bestuur, burgers kunnen betrekken bij de plannen. In dit huis hebben wij daarvan al mooie voorbeelden kunnen zien. Ik zou bijna tegen de collega's in de Staten zeggen: pak even de smartphone, ga naar de app van de PZC en kijk naar wat daar nu staat. Ik doel op berichten over boze Zeeuwen die zeggen: luister eens naar ons. Overigens, een ander bericht geeft een reactie van het Jongerenparlement aan die erop neerkomt dat "die politici nog echte humor óók hebben en leuk meededen". Dat kan worden gezien als een compliment.

Voorzitter. In het kader van "luister eens naar ons" verwijs ik naar een inmiddels door bijna 5.000 mensen ondertekende petitie, als uiting van grote zorg in verband met de plannen voor een schiereiland aan de Veerse Dam. Bestuur en politiek kunnen niet om die maatschappelijke onrust heen, vindt mijn fractie, nu wij hard bezig zijn met het opstellen van een Kustvisie. Wij dienen over dit onderwerp een motie in.

Verder is mijn fractie er veel aan gelegen om deze provincie een afspiegeling van de Nederlandse samenleving te laten zijn, waar jong en oud, gezindten en achtergronden van allerlei pluimage naast elkaar leven, samen leven, waar iedereen een plek en een baan heeft, waar mensen zich betrokken voelen bij hun bestuur, hun lokale politiek, bij beslissingen die hun directe leefomgeving aangaan. Het is tegen die achtergrond dat wij de al eerder genoemde motie indienen. Die is erop gericht de meest kansrijke, nieuwe economische sector een duw in de rug te geven, en jonge mensen ook in de toekomst perspectief te bieden.

De **voorzitter**. Door de leden Pijpelink, De Milliano-van den Heuvel, Veraart en Temmink is de volgende motie ingediend:

Provinciale Staten van Zeeland, in vergadering bijeen op 18 november 2018;

constaterende dat:

- *circulaire economie gaat over het hergebruiken van producten, over groene economische groei, verduurzaming en energiebesparing;*
- *de provincie Zeeland in de begroting voor de circulaire economie 1.043.000 euro heeft gereserveerd;*
- *de commissie Balkenende middels de prioritaire acties op het economische belang van de circulaire economie en de energietransitie heeft gewezen, ook uit oogpunt van te genereren werkgelegenheid;*
- *Gedeputeerde Staten eerder hebben aangegeven dat de oorzaak van het relatief lage budget voor deze opgave (vergeleken met de andere maatschappelijke opgaven) ligt in het gegeven dat er geen (nieuwe) projecten zijn binnen deze opgave, en dat er ruimte is voor nieuwe projecten;*

van mening dat:

- *het nieuwe kabinet, gelet op de verkiezingsprogramma's van de landelijke politieke partijen, veel geld zal investeren in de circulaire economie;*
- *Zeeland een voorschot kan nemen op toekomstige ontwikkelingen op het gebied van klimaatdoelen;*
- *de circulaire economie extra werkgelegenheid naar Zeeland kan halen;*

roepen Gedeputeerde Staten op om proactief te werk te gaan om projecten binnen de circulaire economie en de energietransitie in Zeeland te realiseren, en hierover te rapporteren en met aanvullende financiële voorstellen te komen in de tweede helft van 2017;

en gaan over tot de orde van de dag.

Deze motie krijgt nr. 4.

Door de leden Pijpelink, Temmink en Tuinder is de volgende motie ingediend:

Provinciale Staten van Zeeland, in vergadering bijeen op 18 november 2016;

kennisgenomen hebbend van:

- *het in 2014 vastgestelde Ruimtelijk Toetsingskader Ontwikkelingslocatie Veerse Dam van de gemeente Noord-Beveland;*
- *het raadsvoorstel van deze gemeente voor de aanleg van een schiereiland aan de Veerse Dam ten behoeve van verblijfsrecreatieve ontwikkeling*

(in eerste termijn behandeld in de Informatieve Raad de dato 10 november 2016);

- *de bijlagen bij dit raadsvoorstel en met name de notitie van het Kwaliteitsteam Veerse Dam de dato 26 oktober 2016;*

overwegende dat:

- *de Veerse Dam in het Omgevingsplan Zeeland 2012-2018 is aangewezen als toeristisch-recreatieve hotspot;*
- *de gemeenten Noord-Beveland en Veere een belangrijke rol spelen bij de uitwerking en de invulling van deze hotspot, en dat de formele verantwoordelijkheid voor besluitvorming over projecten op de Veerse Dam thans bij deze gemeenten ligt;*
- *de plannen voor de verblijfsrecreatieve ontwikkeling op en langs de Veerse Dam een lange geschiedenis hebben, waar diverse partijen bij betrokken zijn;*
- *door zijn aard en ligging de landschappelijke impact van het nu voorgestelde project groot is, en dat deze de grenzen van afzonderlijke gemeenten overschrijdt;*
- *het project, mede daardoor, van grote invloed is op het (inter)nationale toeristisch-recreatieve imago van Zeeland;*
- *de verblijfsrecreatieve sector in Zeeland op dit moment een transitie doormaakt en dat dit, zowel om redenen van economische vitaliteit als vanwege de landschappelijke impact, op afzienbare termijn zal leiden tot nieuwe beleidsuitgangspunten;*
- *dit de aanleiding is voor het opstellen van een Zeeuwse Kustvisie die begin 2017 in Provinciale Staten en in de gemeenteraden zal worden behandeld;*
- *in deze fase van de beleidsontwikkeling en besluitvorming een go/no go-beslissing over een project met een schaal en een impact als dat van de Veerse Dam alleen wenselijk is wanneer deze onderbouwd wordt met een adequate en goed onderbouwde analyse van de landschappelijke impact;*

spreken als hun mening uit dat:

- *een gemotiveerd en goed onderbouwd advies van het Kwaliteitsteam over de impact van het voorgestelde project, zoals bedoeld in hoofdstuk 4 van het Toetsingskader, op dit moment ontbreekt;*
- *uitspraken over een mogelijke "pijlijnstatus" van het project in relatie tot de in voorbereiding zijnde Kustvisie voorbarig en daarmee niet opportuun zijn;*

dragen Gedeputeerde Staten op om het bovenstaande en de zorg over de landschappelijke inpassing op korte termijn ter kennis te brengen van de raad en het college van B&W van de gemeente Noord-Beveland;

en gaan over tot de orde van de dag.

Deze motie krijgt nr. 5.

Mevrouw **Rijksen-Blok** (CU). Voorzitter. De voorbereidingen met betrekking tot dit plan lopen al jaren. Het plan is indertijd geïnitieerd door de provincie, om de gebiedskwaliteit te verbeteren. Het is opgezet om weer wat meer duinen terug te krijgen langs de dam, die nu in feite een asfaltweg is, zij het met een mooi, open karakter. Realiseert mevrouw Pijpelink zich dat, wanneer de provincie telkens het signaal geeft dat er niks meer mag, investeerders zich terugtrekken, óók wanneer het erom gaat aan de kust een kwaliteitsslag te maken? Ik zou het bijna van onbehoorlijk bestuur vinden getuigen wanneer wij hier nu zouden zeggen dat overal de rem op moet.

Mevrouw **Pijpelink** (PvdA). Voorzitter, ik ben blij met deze interruptie omdat die mij de gelegenheid biedt om het misverstand weg te nemen, als zou de PvdA-fractie een rem op ontwikkelingen willen zetten. Dat is geenszins het geval. In het jargon wordt nu over een "pijplijnproject" gesproken, en terecht wordt erop gewezen dat van oudsher de provincie hierbij was betrokken. Het was een project waarbij werd gekeken naar natuur, landschap en infrastructuur, maar over datgene wat er nu van overblijft, hebben veel mensen zorgen. Er is sprake van een grootschalige opzet met een belangrijke impact voor het toeristisch-recreatieve imago van Zeeland.

De heer **Bierens** (VVD). Ik dacht even dat u de suggestie wakte dat het plan dat nu aan de orde is, nieuw is en het recreatieve product van Zeeland zou kunnen aantasten. Kunt u hier nader op ingaan? Als het zo is, vind ik dit toch een heel boude stelling.

Mevrouw **Pijpelink** (PvdA). Bij de zorgen die wij hebben, gaat het om drie aspecten. Het eerste is dat de landschappelijke uitstraling van dit project verder reikt dan alleen de grenzen van de gemeente Noord-Beveland. In de tweede plaats hebben dergelijke projecten een impact op het recreatief-toeristische imago van Zeeland. Dat geldt in het bijzonder voor deze plek. Immers, de Veerse Dam is het oudste icoon van de Deltawerken. In de derde plaats is er veel maatschappelijke onrust.

Mevrouw **Rijksen** kan ik zeggen, voorzitter, dat mijn fractie beslist niet tegen ontwikkelingen is. Echter, wij zijn er voorstander van dat, als er nieuwe ontwikkelingen worden geïnitieerd, er tegelijkertijd wordt gekeken naar het saneren van andere recreatieve voorzieningen. Wij zien dat er voor de kust veel plannen "ontpoppen", gericht op

nieuwe ontwikkelingen, maar wij willen dat er ook wordt gekeken naar de plekken waar de boel wellicht een beetje aan het verpauperen is. Ook dát behoeft aanpak, gelet op het belang van het recreatief-toeristische imago van Zeeland.

Mevrouw **Rijksen-Blok** (CU). Voorzitter. Dit project is in feite het gevolg van een plan van de provincie om van het gebied bij de Veerse Dam meer een natuurgebied te maken. Tegen die achtergrond wilde men een ondernemer een kans geven. Dat dit niet op deze manier is doorgegaan, mag er mijns inziens niet toe leiden dat de ondernemer wordt belemmerd om daar iets neer te zetten waarmee hij beoogt de recreatieve sector een "boost" te geven. Wat hij daar wil neerzetten, is bedoeld om Zeeland aantrekkelijker te maken.

Mevrouw **Pijpelink** (PvdA). Nogmaals: wij staan er gelijk in als het erom gaat Zeeland als toeristisch gebied aantrekkelijk te houden. Echter, de tijden veranderen. Toen dit project werd geïnitieerd, was het thema "kustbebouwing" minder ingewikkeld dan nu het geval is. Inmiddels is er sprake van een belangrijke maatschappelijke teneur, in die zin dat men zich wil inzetten voor het behoud van het bijzondere karakter van de Zeeuwse kustlijn. Ook al is er sprake van een bestaand project, wij mogen onze ogen niet sluiten voor de maatschappelijke onrust die er nú is.

De heer **Roeland** (SGP). Voorzitter. Ik kenschets de actie die nu door de PvdA-fractie wordt ondernomen, als een zekere bevoogding van de lokale overheid. Die overheid is nu aan zet. Het is conservatief om ten aanzien hiervan te zeggen: wij zijn de hogere overheid en wij zullen ons daar eens mee gaan bemoeien. Ik had van de PvdA-fractie een meer progressieve houding verwacht. Ik onderstreep dat wij partners zijn met de lokale overheden. Ik zou zeggen: laten wij eerst eens kijken wat de lokale overheid hiervan vindt.

Mevrouw **Pijpelink** (PvdA). Voorzitter, ik snap deze reactie wel, maar het gaat hierbij helemaal niet om hogere of lagere overheden. Die Zeeuwse kust is van ons allemaal. Als er in dit huis één thema is waarvoor wij verantwoordelijkheid dragen, is het wel de ruimtelijke taak. Nogmaals, als een zó grote maatschappelijke onrust ontstaat over een dergelijk project, hebben wij daar op z'n minst goed naar te luisteren.

Mevrouw **Van Unen** (SP). Voorzitter. De SP heeft in dit verband een onderzoek verricht, waarbij is gebleken dat de Zeeuwse bevolking hier heel duidelijk over is: het is genoeg. Voor iedereen die hierin is geïnteresseerd, is in deze zaal een exemplaar van het bedoelde rapport beschikbaar.

De heer **De Wit** (PVV). Voorzitter. Er wordt veel gezegd over de "Veerse Dam" en "kustbebouwing", maar het gaat wel degelijk om het Veerse Meer. De zaken worden bij elkaar geschoven, in de zin van "het is dicht bij de kust" maar wij praten over het Veerse Meer. Welnu, kijk je naar het hele plaatje van het Veerse Meer, dan blijkt dat het om een heel klein percentage gaat. Je kunt nauwelijks in cijfers uitdrukken hoe groot het is. Bovendien liggen er in de buurt al veel parken. Ik denk dat wij het nu hebben over een uniek project. Ik begrijp niet goed hoe de PvdA-fractie enerzijds kan spreken over het belang van de werkgelegenheid en anderzijds mogelijkheden wil afbreken. Wanneer dit project per definitie wordt afgebrand, vind ik dat erg jammer.

Mevrouw **Pijpelink** (PvdA). Kennelijk, voorzitter, heeft de heer De Wit niet goed geluisterd naar mijn reactie op de opmerking van mevrouw Rijksen. Heel duidelijk heb ik aangegeven dat mijn fractie niet tegen ontwikkelingen in de recreatief-toeristische sector is. Dat stel ik voorop, ook als reactie op de zorg van de heer De Wit of mijn fractie zich nog wel wil inzetten op het thema werkgelegenheid.

De heer **Haaze** (PVV). Voorzitter. Mijn fractie spreekt haar waardering uit voor de duidelijke, goed leesbare begroting die nu voor ons ligt.

Onlangs kwam mij een artikel onder ogen in het VNG-magazine dat ik enkele jaren terug al eerder had gelezen. Het zat nog bij mijn bestanden toen ik bezig was met de voorbereiding van deze inbreng. Nu hoor ik collega's al zeggen: VNG..., de provincie is geen gemeente. Neen, maar dat artikel handelde over de algemene reserve en bevatte een aantal breed geaccepteerde uitgangspunten met betrekking tot financiële reserves van de lokale overheid.

Eén van die uitgangspunten is: "geen onnodige risico's met de algemene reserve". Voorzitter, daar is mijn fractie het roerend mee eens. Een ander uitgangspunt is dat een begroting sluitend moet zijn. In dit artikel stond voorts een uitspraak van een wethouder-financiën die ik de Staten niet wil onthouden: "We maken geen begroting in de wetenschap dat we straks uit de algemene reserve moeten putten."

Voorzitter. Kijken wij naar de voorliggende begroting dan stellen wij vast dat de provincie Zeeland op een aantal projecten behoorlijk wat risico loopt. Ik denk aan Waterdunen, Thermphos en Perkpolder. Helaas volgt tegenslag op tegenslag. Tegen die achtergrond is een flinke algemene reserve geen luxe maar een noodzakelijkheid. Des te zorgelijker vinden wij het, te moeten constateren dat, juist met het oog op alle

huidige risico's en toekomstige tekorten, de reserve de komende jaren afneemt of slechts op het huidige niveau blijft hangen. Dat is problematisch omdat de praktijk leert dat er in de komende jaren nog meer risico's op ons af zullen komen, waardoor de prognoses van de provincie weinig meer waard zijn dan de resultaten van koffiedikkijken.

Dit valt ook af te leiden, voorzitter, uit de grafiek die wij tijdens de gezamenlijke commissievergadering op 21 oktober aan die vergadering hebben voorgelegd. De prognoses ten aanzien van de algemene reserve komen niet eens in de buurt van de werkelijke prestaties. Vaak gaat het om verschillen van tientallen miljoenen. Daarom roept mijn fractie op tot uiterste oplettendheid. Als tegenslag op tegenslag blijft volgen, zal de algemene reserve van de provincie binnen enkele jaren vrijwel uitgeput zijn. Graag vernemen wij van de gedeputeerde of hij onze zorgen deelt.

Voorzitter, wat mijn fractie betreft is Campus Zeeland voor onze provincie een echt speerpunt. De kennisinfrastructuur is ons inziens de feitelijke ruggengraat van onze mooie provincie. Door het onderwijs en deze infrastructuur te versterken, is er een gezonde, op de toekomst gerichte basis. Hierdoor wordt het voor bedrijven echt aantrekkelijk om zich in Zeeland te vestigen, waardoor er weer meer banen kunnen ontstaan. Daarnaast biedt dit perspectief voor onze jongeren om zich ook tijdens hun "werkend leven" in Zeeland te vestigen. De wisselwerking tussen onderwijs en bedrijfsleven vindt mijn fractie cruciaal voor de leefbaarheid van ons dierbare Zeeland.

Echter, wij maken ons wél zorgen over de financiële haalbaarheid van Campus Zeeland. Immers, het Rijk heeft laten weten niet echt te willen bijdragen. Voorzitter, mijn fractie betreurt deze houding van de regering. Campus Zeeland kan een grote stap voorwaarts zijn voor onze economie en onderwijsstructuur. Wij roepen het college dan ook op om in Den Haag te blijven knokken voor Campus Zeeland. De Zeeuwse jongeren verdienen degelijk onderwijs.

Waar mijn fractie blij van wordt, voorzitter, is de verkenning om te komen tot een fusie van Zeeland Seaports en het Havenbedrijf Gent. Door beide bedrijven wordt al samengewerkt op verschillende terreinen, maar om zich staande te houden tussen de grote havens van Rotterdam en Antwerpen is een fusie nodig. Eind april 2017, zo hebben wij mogen vernemen, kan er duidelijkheid worden geboden over de haalbaarheid van de beoogde fusie.

Voorzitter, mijn fractie wordt ook wel eens niet blij van iets. Tegen die achtergrond noem ik het risico in verband met Waterdunen, zoals omschreven in de begroting. Zo wordt onder het kopje "risico's" gesteld: "Onvolledige of onduidelijke afspraken in contracten met derden zoals

projectontwikkelaar en waterschap.". Voorzitter, ik vraag mij dan toch werkelijk af hoe het met betrekking tot een project als Waterdunen, dat al jaren in dit huis wordt behandeld, zo kan zijn dat die afspraken onduidelijk of onvolledig zijn. Zo langzamerhand zou dit toch een keer helder moeten zijn? Wij horen graag van de gedeputeerde hoe dit mogelijk is.

De situatie rond Thermphos baart ons al jaren grote zorgen. Vandaag staat dit onderwerp wederom op de agenda. Bij de behandeling ervan komen wij hierop terug.

Met de Voorjaarsnota en de uitwerking daarvan in de begroting wordt voor de komende jaren een bestemmingsreserve gecreëerd van zo'n 28,5 miljoen. Doelstelling is: voldoende financiële ruimte creëren om op belangrijke onderwerpen te kunnen investeren in de ontwikkeling van ons mooie Zeeland. Voor ons ligt voorts de Investeringsagenda Zeeland, waarover wij vandaag een besluit gaan nemen. Voorzitter, mijn fractie kan zich vinden in de voorgestelde onderwerpen: Campus Zeeland, economische innovatie, wegeninvesteringen en impuls bedrijventerreinen. Wij praten hierbij over een minimale investering van zo'n 16,4 miljoen, en maximaal over bijna het drievoudige, namelijk ruim 43 miljoen.

Voorzitter. Door ons is al vaker gesteld dat het belangrijk is om vooruit te kijken en Zeeland verder te ontwikkelen. Daarnaast moet het aantrekkelijk worden gemaakt voor ondernemers om zich in Zeeland te vestigen. Uit recent onderzoek van MKB-Nederland blijkt dat onze provincie wat dit betreft in 2016 minder populair is geworden. Dit zien wij als een extra reden om het voorliggende voorstel te steunen. Echter, kijken wij naar de financiële kant van dit voorstel, dan rijst bij ons wél de vraag waar wij het geld vandaan moeten halen om het totale plan te kunnen uitvoeren.

Ten slotte, voorzitter, dank ik de heer Faasse voor zijn oproep om de opcenten in het kader van de motorrijtuigenbelasting terug te geven aan de Zeeuwse inwoners. Dat komt overeen met een geluid dat de PVV-fractie al jaren laat horen.

De heer **Veraart** (D66). Voorzitter. "O tempora o mores", zo riep Cicero uit. Deze Romeinse senator maakte zich zorgen over de slechtheid van en de corruptie in de "moderne tijd", bijna 2100 jaar geleden. Hoe staat het daar vandaag mee, in Zeeland? In wat voor tijden leven wij, is de vrije vertaling van "O tempora o mores". De fractie van D66 vindt dat wij het bij deze behandeling ook even moeten hebben over de politieke cultuur. Helaas lijkt die nauwelijks beter dan de algemene mores in de samenleving. Mijn fractie wijst in dit verband op drie zaken en vermeldt drie zorgen: lawaai, roem en verval.

Voorzitter. Met "lawaai" bedoelen we aandacht voor wie het hardst schreeuwt, terwijl het zo belangrijk is dat er goed wordt geluisterd. Geschreeuw horen we tóch wel. Als we goed luisteren, horen we óók zachte geluiden. Daarom wil mijn fractie niet meeschreeuwen maar helder communiceren over besluiten en overwegingen.

Het tweede punt is "roem". Ook roem is een onderwerp van zorg. Voorzitter, mijn fractie doelt daarbij vooral op het streven naar grotere bekendheid en naar patser-rijkdom. Cicero is beroemd geworden, evenals bijvoorbeeld Obama, door uitmuntend te zijn, door kwaliteit te tonen. Vandaag-de-dag zien velen het juist als een kwaliteit om BN'er te worden of te zijn. Daar kun je geld voor krijgen. Eigenlijk, voorzitter, zou dat een gevolg van échte kwaliteit moeten zijn.

Als derde zorg noemde ik "verval". Voorzitter, verval komt voort uit de twee genoemde aspecten. Voor Trumps verkiezing bleken zijn holle lawaai en zijn roem als vastgoed-televisie-patser geen bezwaar. Rijkdom bleek een begrip te zijn dat uit twee woorden bestond: rijk en dom. Niettemin wordt Trump president, want het alternatief was weliswaar bekwamer maar niet beter. En dus gaat Amerika een muur bouwen. Misschien gaan ze daar wel méér muren bouwen, misschien bouwen ze wel heel veel muren.

Voorzitter, speciaal voor de Reagan-fans heb ik een citaat dat betrekking heeft op Berlijn-1987: "Tear down this wall!". Persoonlijk was ik meer een fan van Michael Gorbatsjov. Immers, die sloopte ook echt muren en werkte voor bevrijding. Wij hopen nu maar dat Trump een paar van zijn verkiezingsbeloften vergeet en dat hij wél werk maakt van de bestrijding van kansloze armoede. Dat is zeker in de Verenigde Staten een echt gigantisch probleem.

D66 is tégen muren en vaak ook tegen grenzen. Grenzen zien wij vaak als littekens van de geschiedenis. "Grensoverschrijdende samenwerking" zouden wij liever definiëren als "grensontkenning". Tijdens de gezamenlijke commissievergadering kwam al even aan de orde dat wij benieuwd zijn naar de aanpak van grensknelpunten, zoals het college die aankondigt. Wij zien wat dit betreft een aantal kansrijke projecten, in de sectoren zorg, onderwijs en arbeidsmarkt. Graag zouden wij over enige tijd een voorstel van het college ontvangen waarmee die projecten kunnen worden gebundeld in een totale "grensontkennende" aanpak. Ook daar liggen kansen voor Zeeland, juist als grensregio.

Voorzitter. In de voorliggende begroting, onderdeel 2.2, staat een ons inziens achterhaald verhaal over weerstandsvermogen en risicobeheersing. Ik heb het over "achterhaald" gelet op de voor ons toch wel verrassend grote tegenvallers bij de sanering van het Thermphos-

terrein, maar wij vinden de berekening met betrekking tot het weerstandsvermogen ook wat wankel als gevolg van onduidelijkheden, bijvoorbeeld in verband met Waterdunen. Wij vragen het college dan ook om een duidelijke toezegging met betrekking tot het up to date houden van de informatie --en ook het "hard" maken en houden van informatie-- over zaken die het weerstandsvermogen beïnvloeden.

Voorzitter, mijn fractie is positief over het proces dat is gevolgd om tot deze begroting te komen, en ook over het nieuwe jasje voor de begroting. Immers, die begroting is toegankelijker dan voorheen het geval was. Niettemin tref ik dan toch weer op blz. 49, en helaas niet alleen daar, zo'n "taalgruwel" aan. Daar komen wij tegen dat er wordt gewerkt "aan een businesscase voor de verdere implementatie van assetmanagement". Durft het college het aan om toe te zeggen dat wij het volgende jaar geen voorbeelden meer zullen aantreffen van een dergelijke woordenbrij?

Zeeland is prachtig, en dat willen we zo houden, voorzitter. Er is altijd ruimte voor verbetering en mijn fractie staat daar graag voor open. Echter, wij begrijpen niet dat partijen die de Oostkerk --dat is slechts één van de iconen van Middelburg-- zouden willen behouden, de schitterende open kust, hét icoon van heel Zeeland, zouden durven te verkwanselen. Voorzitter, Zeeland is niet alleen Land in Zee, maar ook Land áán zee; dat geldt voor héél Zeeland. Juist omdat de kust van heel Zeeland is, gaat het hierbij om een provinciaal thema en juist daarom wordt er gestreefd naar samenwerking en een gezamenlijke aanpak. Wij steunen de door mevrouw Pijpelink ter zake ingediende motie.

Voorzitter, ik heb nog drie thema's: stroom, stroomversnelling en kortsluiting. Bij "stroom" denken wij al snel aan de stroom die wij van DELTA ontvangen. Dat was in het verleden ook een stroom geld, een --zo leek het-- onuitputtelijke stroom geld. Mede omdat heel veel geld slecht is uitgegeven door de aandeelhouders van DELTA zitten wij nu al een tijd met problemen bij DELTA. Die problemen stapelen zich op.

Wij zien hoe het gaat, voorzitter. Het oplossen van een te groot probleem voor Zeeland alléén, namelijk de kerncentrale, was een voorwaarde voor de beoogde stroomversnelling. In het actieprogramma van Balkenende is daarop terecht de aandacht gevestigd. Dat programma en ook de naam "stroomversnelling" die daaraan is gekoppeld, leiden tot de vraag "What's in a name?" Wat zegt deze naam eigenlijk? Collega Dorst hebben wij niet betrappt op buitensporig drinken en de heer Oudeman is niet van 50-Plus en het actieprogramma zou wat ons betreft zeker niet bij woorden moeten blijven, maar ook echt een actieprogramma moeten zijn.

Voor een gedeelte lukt dat, voorzitter. Kijken wij naar de havensamenwerking, één van de aanbevelingen van het programma, dan blijkt er daar sprake te zijn van een ontwikkeling in de richting van een fusie van de havens van Gent en Zeeland. Men weet dat wij daarvan altijd al een voorstander waren; wij juichen dit dan ook toe. Zien wij vervolgens wat er vanuit Zeeland wordt gedaan om Campus Zeeland, met name het Bètacollege, mogelijk te maken, dan kunnen wij zeggen: aan Zeeland ligt het niet.

Waar is er dan toch sprake van kortsluiting? Daar kom ik straks op terug, maar eerst noem ik nog een ander element dat ook te maken heeft met economische structuurversterking. Voorzitter. Als wij het over het vestigingsklimaat hebben, gaat het niet alleen over grondprijzen of bedrijventerreinen, maar ook over cultuur en keuzes die wij maken in verband met het voorzieningenniveau om Zeeland aantrekkelijk te maken voor toeristen, eigen inwoners, toekomstige inwoners, kortom voor iedereen. Mijn fractie denkt dan ook dat er meer ruimte moet worden gevraagd voor hedendaagse cultuur. Wij denken dat met name de festivals in Zeeland, waar wij immers niet de schaal hebben voor grote schouwburgen en dergelijke, hard nodig zijn om het voorzieningenniveau tot stand te brengen dat past bij onze ambities op het terrein van economische structuurversterking.

Voorzitter, wat ons betreft liggen "kortsluiting" en "Kamp" dicht bij elkaar. Eigenlijk had ik dit betoog willen afsluiten met de vraag waarmee 2100 jaar geleden Cicero zijn Catilinarische redevoering begon: "Hoe lang nog zul je ons geduld misbruiken?". Die vraag is dan niet gericht tot staatsvijand Catilina, de geweldige, vooral gewelddadige tegenstander van Cicero, maar gericht tot minister Kamp en het kabinet: hoe lang nog moet Zeeland wachten op uw verstand en redelijkheid?

De heer **Van Gent** (VVD). Voorzitter. Ik ben blij dat de heer Veraart historische figuren naar voren brengt, maar ik wil hem er wél even aan herinneren dat Cicero uiteindelijk terecht is gesteld, als vijand van het Romeinse volk...

De heer **Veraart** (D66). Cicero was een groot senator die inderdaad zijn leven op een slechte manier heeft beëindigd. Zo ging het ten slotte ook met Rome, en dat mag Zeeland niet gebeuren.

Mevrouw **Van Unen** (SP). Voorzitter. Het had vandaag een feestje kunnen worden... Het college stelt een zerobased begroting op en maakt daarmee geld vrij. Natuurlijk doet men dat om de eigen ambities te financieren. Hoe makkelijk wil je het als oppositie hebben? Je kunt gewoon een tegenbegroting indienen met jouw wensen. Een

verlanglijstje voor het feestje had mijn fractie dan ook al voorbereid. Wij waren écht van plan om met een tegenbegroting te komen waarbij aandacht zou worden gegeven aan bijvoorbeeld het functioneren van het OV. Ja, mijnheer Van Hertum, er zijn partijen die daarvoor méér geld willen uittrekken. Ook zou aandacht kunnen worden gevraagd voor betaalbare cultuur en bezuinigingen die er wel degelijk aan zitten te komen, zoals die met betrekking tot het Bevrijdingsfestival en Muziekpodium Zeeland. Wij hadden best met allerlei tegenvoorstellen kunnen komen.

Maar helaas, voorzitter, het feestje gaat niet door want wij hebben daarvoor niet genoeg geld. Tegen iedereen die hier vandaag komt met feestmoties en -amendementen zou ik willen zeggen: u kent de reactie van de SP-fractie: wij gaan dat niet doen want wij hebben grotere zorgen.

De heer **Bierens** (VVD). Voorzitter. In feite stelt mevrouw Van Unen dat haar fractie niet in staat is om een tegenbegroting in te dienen omdat er onvoldoende geld is. Zou dat niet een éxtra stimulans moeten zijn om met zo'n tegenbegroting te komen, waarin de speerpunten van de SP-fractie meer tot hun recht komen?

Mevrouw **Van Unen** (SP). Volgens mij, voorzitter, bevat mijn volgende zin het antwoord op deze vraag: dat geldt wat ons betreft dan óók voor de ambities die het college in de begroting verwoordt. Wij denken dat het geld daarvoor er niet is. Onze eerste vraag aan het college is dan ook: is het college nooit, gaandeweg het proces van het opstellen van de begroting, tot de conclusie gekomen dat de provincie er slechter voorstaat dan het college eerder dacht? Moeten de ambities niet naar beneden toe worden bijgesteld? Voorzitter, wordt er door dit college überhaupt wel eens gesproken over wat er moet gebeuren wanneer in het komende jaar de wettelijke verplichtingen en de risico's die de provincie loopt, bij elkaar komen?

Mevrouw **De Milliano-van den Heuvel** (CDA). Voorzitter. Mevrouw Van Unen spreekt haar twijfels uit over de middelen die wij hebben, maar het is toch gewoon klip en klaar welke financiële mogelijkheden er zijn? Dat er donkere wolken boven ons hoofd hangen, is wat anders, maar vandaag stellen wij de begroting voor 2017 vast en daarin wordt keurig aangegeven wat waarvoor bestemd wordt.

Mevrouw **Van Unen** (SP). U zult straks van mij horen dat er in de begroting een heleboel dingen níet zijn opgenomen terwijl daar wel degelijk rekening mee moet worden gehouden. Wij denken dat de algemene reserve, nu 23,7 miljoen groot,

wellicht niet groot genoeg zal blijken te zijn om alle risico's en wettelijke verplichtingen te dekken.

Voorzitter. Het is geen leuk verhaal om te vertellen...

De heer **Bierens** (VVD). Ik heb al meteen 10 miljoen voor u want u zegt dat er een algemene reserve is van 23,7 miljoen, en wij zitten op ruim 32. Als u zó met cijfers goochelt...

Mevrouw **Van Unen** (SP). Ik heb het over de cijfers uit het "beursje van de begroting". Er zijn bestemmingsreserves, maar het bedrag van 23,7 miljoen wordt als algemene reserve vermeld. Overigens, mijnheer Bierens, er komen nog meer opmerkingen over de algemene reserve...

De heer **Bierens** (VVD). Ik constateer dat u een ándere begroting heeft dan wij.

Mevrouw **Van Unen** (SP). Kijkt u maar eens op de tweede bladzijde.

De heer **Temmink** (GL). Voorzitter. Ik ben het niet altijd eens met de collega's van de VVD, maar vraag nu toch even aan mevrouw Van Unen hoe zij aankijkt tegen datgene wat op blz. 130 staat. Daar wordt een algemene reserve van 32,5 miljoen vermeld.

Mevrouw **Van Unen** (SP). Dan nog, voorzitter... Ik had het boek van de begroting naar het spreekgestoelte mee moeten nemen om de bladzijden te vermelden waar staat wat ik bedoel.

Nogmaals, het is geen leuk verhaal om te vertellen. Een feestje is leuker, maar mijn fractie vertelt wel vaker verhalen die niet zo leuk zijn en dan blijkt helaas vaak achteraf dat ze wel degelijk waar zijn. Ik verwijs naar het moment waarop Staten en college ervan overtuigd waren dat een tweede kerncentrale en een nucleair cluster dé toekomst van Zeeland zouden zijn. Wij vertelden toen dat het in elk geval tot 2040 onmogelijk zou zijn om een kerncentrale winstgevend te laten draaien, omdat er sprake was van overproductie. Welnu, toen werd ons gezegd dat dat niet waar was. Pas toen Den Haag geen bijdrage wilde leveren --waar heb ik dat vaker gehoord?-- kwam het college erachter dat er geen sluitende businesscase mogelijk was.

Nog steeds wordt door het huidige college beweerd dat de markt aantrekt tussen 2020 en 2023 en dat de situatie dan gunstiger gaat worden. Voorzitter, dat is niet waar. De prijs van een vat olie --dat is de basis voor de energieprijzen-- wordt nooit meer 50 dollar. Immers, er is nog steeds sprake van overproductie en er zijn inmiddels te veel alternatieven. Het is heel vervelend dat wij tot 2023 moeten wachten om wederom gelijk te

krijgen, want intussen gaat er in Zeeland wél een mooi bedrijf langzaam kapot.

Toen mijn fractie beweerde dat de kerncentrale een blok aan het been van DELTA was, dat de kerncentrale DELTA leegzoog, was ook dát niet waar. Men was immers op werkbezoek geweest bij EPZ; de kerncentrale maakte winst; er werd dividend uitgekeerd aan DELTA. Voorzitter, het was vervelend dat wij ook wat dit betreft achteraf gelijk kregen. Als men eerder doordrongen was geweest van de gevolgen van het sluiten van de kerncentrale, had DELTA er nu niet zo slecht voorgestaan. Blijft het college erbij dat het openhouden van de kerncentrale tot 2033, dus nog 17 jaar met zwaar verlies, beter is voor het bedrijf DELTA?

Voorzitter, toen mijn fractie beweerde dat de sluiting van de kerncentrale minstens een miljard zou kosten, was ook dát weer niet waar. Immers, EPZ had gezegd dat het om "maar" 500.000 euro zou gaan. Inmiddels heeft het college...

De heer **Bierens** (VVD). Voorzitter! Ik maak er bezwaar tegen dat mevrouw Van Unen met cijfers blijft goochelen. Dat de sluiting van de kerncentrale maar 500.000 euro zou kosten... Dat is nooit gezegd; het staat ook niet op papier. Mevrouw Van Unen, dat u nu met bedragen aan het goochelen bent, vind ik erg jammer. Op die manier worden ook andere dossiers in een kwaad daglicht gesteld, en ook beschadigt u collega's als u deze onwaarheden blijft vertellen.

Mevrouw **Van Unen** (SP). Toen mijn fractie stelde dat het een miljard zou gaan kosten, werd ons gezegd dat dat niet waar was, dat het veel minder zou kosten, dat er voor 2033 veel minder behoefde te worden gereserveerd. Inmiddels heeft men kunnen horen wat het écht gaat kosten. Ik begrijp, mijnheer Bierens, dat u dat vervelend vindt...

De heer **Temmink** (GL). Voorzitter. Wat betreft de inhoud van haar betoog wil ik de SP-fractie graag steunen, maar ik denk dat mevrouw Van Unen in plaats van "500.000 euro" heeft bedoeld: 500 miljoen.

Mevrouw **Van Unen** (SP). Inderdaad; sorry. Ik kan mij ook wel eens verspreken...

Voorzitter. Verricht het adviesbureau dat hierbij in het geding is, zijn werkzaamheden nog steeds voor "maar" 800.000 euro? Of hebben wij inmiddels te maken met meerwerk? Hoe is het eigenlijk mogelijk dat men voor een kerncentrale die al sinds 1973 functioneert, nog steeds niet voldoende geld bij elkaar heeft om te kunnen sluiten? Waarom wordt er niet uitgegaan van het reële bedrag, waarschijnlijk een miljard, of nóg meer?

Wat de gedwongen splitsing van DELTA betreft heeft mijn fractie steeds gesteld dat dit de doodsteek voor het bedrijf zal zijn. Voorzitter, ook dat was niet waar... Is het college nu, een halfjaar voor de daadwerkelijke splitsing, nog steeds van het tegendeel overtuigd?

De heer **Bierens** (VVD). Voorzitter. Hoor ik mevrouw Van Unen nu zeggen dat zonder de splitsing DELTA geen problemen zou hebben, en gewoon zo zou kunnen blijven voortbestaan?

Mevrouw **Van Unen** (SP). Voorzitter, deze discussie hebben wij al heel vaak gevoerd. Het antwoord op deze vraag is: neen, want er zijn problemen op de energiemarkt en DELTA heeft een kerncentrale en verlieslatende centrales. Dat neemt niet weg dat de datum van 1 juli 2017 nu als een molensteen om de nek van DELTA hangt en dat dit feit een gevolg is van de gedwongen splitsing. Ook wat dát betreft is het vervelend om achteraf gelijk te krijgen.

De heer **Bosch** (PVV). Voorzitter. Is mevrouw Van Unen van mening dat, wanneer de windmolens van haar partij er niet zouden zijn geweest, DELTA geen problemen zou hebben?

Mevrouw **Van Unen** (SP). Windmolens van mijn partij?! Voorzitter, dit vind ik echt een heel rare vraag.

De heer **Bosch** (PVV). U gaf zojuist aan dat, wanneer DELTA niet zou worden gedwongen om te splitsen, het bedrijf geen problemen zou hebben. Bent u niet van mening dat, als er geen windmolens zouden zijn, DELTA óók geen problemen zou hebben? Had men dan niet de energie kunnen blijven verkopen aan de prijs die men had afgesproken?

Mevrouw **Van Unen** (SP). Ik denk dat u nu een stapje overslaat, namelijk het feit dat de fossiele brandstof straks op is en dat wij dus wel aan alternatieven zullen móeten werken. Dat u zegt dat de windmolens van de SP zijn, daar begrijp ik helemaal niets van.

Voorzitter. Ook de rechter geeft de SP gelijk, gelet op zijn uitspraak dat DELTA door de splitsing onevenredig hard wordt getroffen. Als gevolg van de tijdsdruk moet DELTA nu winstgevende onderdelen verkopen. Dat vanochtend duidelijk werd dat het netwerkbedrijf hierbij is betrokken, vindt mijn fractie heel erg. De werkgelegenheid van duizenden Zeeuwen staat op het spel.

En dan is er nog Thermphos. De SP was één van de partijen die aandrongen op het treffen van een voorziening, zodat de provincie zich kon indekken met het oog op de risico's, verbonden aan

de sanering van het terrein. Welnu, voorzitter, dat was niet nodig. Ook in de voorliggende begroting is er geen sprake van een voorziening. Vindt het college dit nog steeds niet nodig? Waarschijnlijk vraagt het college niet alleen vandaag maar ook de volgende maand, wellicht het volgende jaar, weer om geld voor deze kwestie. Waar kan dan daarvoor de dekking worden gevonden?

Duidelijk is dat deze sanering veel meer gaat kosten dan eerder werd voorzien. Straks is in verband hiermee Zeeland Seaports aan de beurt, maar wij zijn óók Zeeland Seaports, zoals wij ook DELTA zijn. Immers, wij zijn de bewakers van het bezit van de Zeeuwse belastingbetaler. Zeeland Seaports heeft bij ons een schuld en men is nog niet begonnen met het terugbetalen daarvan. Dat zijn wij zo overeengekomen, maar nu er zo iets boven Zeeland Seaports hangt, heeft dat ook zijn gevolgen. Overigens, straks wordt er over Thermphos nog meer gezegd maar mijn fractie zou graag zien dat het geld, vrijkomend als gevolg van de zerobased begroting, hiervoor zou worden gereserveerd.

Voorzitter. De Sloeweg gaat uiteindelijk het bedrag kosten dat in eerste instantie was begroot, een bedrag dat door maar liefst twee second opinions naar beneden werd bijgesteld. Wij zijn van mening dat wij onder deze financiële omstandigheden in elk geval niet voor de duurste variant kunnen kiezen, maar daarover is het laatste woord nog niet gezegd.

De heer **Roeland** (SGP). Voorzitter. Mevrouw Van Unen gaf eerder als haar mening aan dat het niveau van de algemene reserve, 32 miljoen, te laag is. Ik heb inmiddels al vijf minuten zitten wachten op een toelichting op die mening. Waarom is dat bedrag te gering? Ik vermoed nu dat haar spreektijd zo'n beetje opraakt en wil toch graag dat uitgebreide verhaal van haar horen. Waarop baseert zij haar mening?

Mevrouw **Van Unen** (SP). Ik heb Thermphos al vermeld. Wij zijn van oordeel dat de provincie daarvoor moet reserveren, maar in de begroting is hiervoor geen voorziening opgenomen. Vervolgens noem ik DELTA. Wij moeten onze eigen aandelen terugkopen. Waar vind ik dat terug in de begroting? Er komen nog meer kwesties op ons af, waaronder de Tractaatweg, waarvoor geen middelen in de begroting zijn opgenomen. Al die kwesties zijn nog niet "dicht".

De heer **Bierens** (VVD). Voorzitter. Ik maak er bezwaar tegen dat mevrouw Van Unen nu allerlei opmerkingen maakt die gewoon feitelijk onjuist zijn. Zo zit de Tractaatweg wél in de begroting.

Mevrouw **Van Unen** (SP). Ja, maar het daarvoor vermelde bedrag is waarschijnlijk niet hoog genoeg om het werk te kunnen gunnen. Dat staat letterlijk zo in de begroting.

Voorzitter. Wat Campus Zeeland betreft hoop ik niet dat het college straks komt met de opmerking dat mijn fractie geen oog zou hebben voor de belangen van de jongeren. Wat wij nu willen onderstrepen, is dat wij hiervoor wellicht nú het geld niet hebben. Als dat geld er wél zou zijn, zouden ook wij wel met goede voorstellen komen, in de vorm van een tegenbegroting. Ik denk aan de basisscholen in de grensregio die moeten kunnen concurreren met het Belgische onderwijs. Ook denk ik aan goede MBO-opleidingen in de buurt van de plaatsten waar jongeren wonen, aan goed OV voor onze jongeren, aan dependances van de HZ in krimpggebieden, aan een Bètacollege daar waar de banen en de stageplaatsen zijn. Echter, van een gemeente die onder preventief financieel toezicht staat --de provincie is de toezichthouder-- zouden wij nooit vragen om 2 miljoen bij te dragen. Mág dat eigenlijk wel, voorzitter? Heeft het college dit laten toetsen?

Verder menen wij dat de provincie nog steeds risico loopt in verband met Waterdunen, mede omdat andere partijen wellicht niet meebetalen. Ook denken wij dat de provincie risico loopt met betrekking tot Perkpolder. Dat kan zomaar het komende jaar naar voren komen. Er is nog steeds geen enkele meter grond afgenomen.

De **voorzitter**. Ik moet u erop wijzen dat uw fractie nog slechts drie minuten spreektijd heeft.

Mevrouw **Van Unen** (SP). Voorzitter. In verband met de Tractaatweg merk ik nog op dat het voor ons onbespreekbaar is dat de gebruikers van de Westerscheldetunnel de nieuwe melkkoeien van het college worden. Kennelijk wordt er, als er ergens tekorten ontstaan, direct gekeken naar de opbrengsten van de tunnel. Welnu, wat mijn fractie betreft is dat niet aan de orde. Immers, daarmee komt een tolvrije tunnel --dat zou een échte stimulans zijn voor de Zeeuwse economie-- steeds verder weg te staan.

Voorzitter. Ik "skip" een gedeelte van mijn betoog dat ik nu afsluit met het stellen van een vraag. In verband met alle problemen waarvoor de begroting geen oplossing biedt, wordt steeds gezegd dat er in Den Haag steun voor wordt gevraagd. Wij hebben steun uit Den Haag nodig voor de kerncentrale, DELTA, Thermphos, het Bètacollege, onze infrastructuur en de rest van de adviezen van de commissie Balkenende. Vandaag is nog het onderwerp De Grevelingen toegevoegd. Hoe groot acht het college de kans dat de provincie voor al deze zaken daadwerkelijk middelen krijgt?

Deze vraag stellen, betekent dat er geen zekerheid over is.

Het spijt mij, voorzitter, dat ik dit betoog heb moeten houden. Liever had ik vandaag een feestelijke bijdrage geleverd, maar daarvoor was het geld niet beschikbaar.

Mevrouw **Rijksen-Blok** (CU). Voorzitter. Mevrouw Van Unen schetst een vreselijk scenario voor Zeeland, alsof wij hier geen enkel probleem kunnen oplossen en geen enkele kwestie aankunnen. Zij onderstreept voorts dat wij voor allerlei kwesties hulp nodig hebben vanuit Den Haag. Ik vraag mij af of zij zich realiseert dat wij hier spreken over provinciegrensoverschrijdende kwesties en dat het alleen maar van groot belang is dat wij daarvoor ook elders geld gaan halen, niet zozeer om hulp te krijgen maar om te bewerkstelligen dat voor zaken gezamenlijk verantwoordelijkheid wordt gedragen.

Mevrouw **Van Unen** (SP). U heeft mij niet horen zeggen dat ik niet vóór steun uit Den Haag ben. Ons gaat het erom dat dat lijstje nu zó lang is geworden dat betwijfeld moet worden of wij op al die onderdelen inderdaad steun krijgen. Ik wijs erop dat het PvdA-VVD-kabinet dat er nu zit, nog op geen enkel onderdeel een toezegging heeft gedaan. Wij horen steeds van die kant: het zijn Zéeuwse problemen.

De heer **Babijn** (PvZ). Voorzitter, collega's, andere aanwezigen en degenen die deze vergadering digitaal volgen. Ik begin mijn betoog met een compliment aan het adres van onze ambtenaren voor de uitwerking van het geheel dat nu voor ons ligt.

Onze provincie is volop in ontwikkeling, maar wij dienen voor ogen te houden dat er ook grenzen moeten worden gesteld aan bepaalde ontwikkelingen, zulks om te voorkomen dat de kip met de gouden eieren wordt geslacht. Als voorbeelden noem ik de kustbebouwing en de aanleg van nieuwe natuur. Voorzitter, mijn fractie streeft hier een goede balans na en meent dat de Staten in gezamenlijkheid voor de toekomst heldere kaders moeten stellen en compromissen moeten uitwerken.

Wat de grote projecten betreft moeten, alvorens goedkeuring kan worden verleend, alle risico's voldoende in kaart worden gebracht. Tevens dient de financiële onderbouwing waterdicht te zijn. Ik licht er enkele uit. In verband met Perkpolder noem ik vijf o's: ontpoldering; ongewenst; onvoldoende financiële onderbouwing; ontstellende mislukking; op de blaren zitten. Vervolgens noem ik het project Waterdunen, waarvoor ik zeven o's heb: ontpoldering; onteigening; onmenselijk; ongewenst bij 80% van de plaatselijke bevolking; onprofessioneel bestuur;

opeenvolgende bijramingen; ongewisse toekomst. Ik voeg hieraan Thermphos toe, een erfenis met desastreuze financiële gevolgen.

Voorzitter. Wat de Sloeweg betreft is mijn fractie ervan overtuigd dat de keuze voor de stervariant de enige juiste is, gelet op de noodzaak van optimale toekomstbestendigheid. Ook is deze keuze van belang ter voorkoming van schadeclaims, of een verzoek om heraanbesteding omdat de scope van het project wordt gewijzigd. Verder is dit van belang voor het oplossen van een bestaande schadeclaim aangaande de toepassing van AEC-bodemas. Voorzitter, als dit nu niet goed wordt aangepakt, zijn wij later nóg meer geld kwijt bij een heraanpak van dit cruciale knooppunt.

Mevrouw **De Milliano-van den Heuvel** (CDA). Voorzitter. Wij gaan het de volgende maand nog over de Sloeweg hebben, maar nu al is de heer Babijn van oordeel dat de stervariant de enige variant zou zijn die toekomstbestendig is. Welnu, het is ook de duurste variant. Is de heer Babijn van mening dat de Haarlemmermeer-variant niet toekomstbestendig is?

De heer **Babijn** (PvZ). Voorzitter, Sloepoort moet nog ontsloten worden en ik heb al aandacht gevraagd voor dreigende claims. Als een nieuwe variant wordt gekozen --dus niet de variant waarop eerder is aanbesteed, waarop partijen hebben ingeschreven-- loop je het risico dat er een juridisch verzoek om heraanbesteding komt, naast eventuele schadeclaims. Men zou dan ook minder AEC-bodemas nodig hebben, waardoor de desbetreffende claim blijft bestaan. Mogelijk zouden wij ook daarvoor aan de lat komen te staan. Uit krantenberichten blijkt dat heel wat fracties het wat dit betreft met ons eens zijn, en wat in de krant staat is altijd waar...

Voorzitter. De provincie moet bij onze zuiderburen blijven aandringen op het snel realiseren van een adequate aansluiting op onze toekomstige vernieuwde Tractaatweg, omdat dit van het grootste belang is voor de economische ontwikkeling van beide regio's.

Wij beschouwen Campus Zeeland als een goed idee, voorzitter, maar het gaat om een nieuw, groot project dat is opgestart zonder waterdichte financiële onderbouwing. De financiële risico's zijn niet voldoende in kaart gebracht.

De Digitale Agenda zou naar het oordeel van mijn fractie een groot project moeten worden. Immers, de beschikbaarheid van breedbandinternet, zowel bekabeld als draadloos, dient in onze gehele provincie gewaarborgd te zijn. Wij zien dit als een soort nutsvoorziening die onontbeerlijk is voor de verdere economische ontwikkeling. Wat kost het ons niet --ik denk aan

bedrijven en toeristen-- wanneer hierin niet forser wordt geïnvesteerd?

Voorzitter. Als één van de grootste gevaren voor onze mooie provincie Zeeland zien wij de algemene negatieve economische ontwikkelingen. Als gevolg daarvan volgen massaontslagen en faillissementen elkaar in rap tempo op. Bedrijven kloppen bij de overheid aan om steun, om zo het hoofd boven water te houden. Is het college voornemens om met een, in onze optiek zinloos, voorstel naar de Staten te komen, gericht op een overbruggingskrediet of een garantstelling voor DELTA, gelet op de recente ontwikkelingen? Hoe zit het met de door de rijksoverheid doorgevoerde korting op onze uitkering uit het Provinciefonds, vanwege het DELTA-dividend dat de provincie vroeger ontving, maar nu niet meer? Is deze strafkorting inmiddels geschrapt?

Voorzitter. Een goede ontsluiting van de gehele provincie is essentieel, ook in economisch opzicht. Men denke hierbij niet alleen aan het toerisme, maar ook aan studenten en werknemers die dagelijks naar "de overkant" moeten. Daarom blijft mijn fractie erop hameren dat in de vorm van het fietsvoetveer een adequate verbinding in stand wordt gehouden. Consequent blijven wij bezuinigingen op de dienstverlening --ik denk aan een lagere vaarfrequentie en aan minder capaciteit- afkeuren.

Voorzitter. Naar ons oordeel mogen de aanrijdtijden van de hulpdiensten, brandweer en ambulance, niet worden opgerekt. Bij nood telt immers elke seconde. Niettemin vindt die oprekkings plaats. Wij vinden dit onverantwoord en onaanvaardbaar. Daar komt nog bij dat de Veiligheidsregio Zeeland (VRZ), die moet instaan voor ons aller veiligheid --het is een organisatie waarop de provincie toezicht moet houden-- niet transparant opereert. Als voorbeeld noem ik het rapport-Demmers dat nog altijd niet is vrijgegeven, zulks ondanks het feit dat alle termijnen met betrekking tot een door een gemeenteraadslid geïnitieerd WOB-verzoek zijn overschreden. Daarenboven heeft het bestuur van de VRZ gemeend een kostbaar extern onderzoek te moeten laten uitvoeren, zonder de provincie bij die besluitvorming te betrekken.

Voorzitter, mijn fractie is de mening toegedaan dat de aanleg van nieuwe natuur in allerlei vormen de spuigaten uitloopt. Kijk nu weer naar het voornemen om in Nederland 100.000 hectare bos aan te leggen... De PvZ wil nogmaals wijzen op de volgende punten:

- Nederland heeft zich in 1996 bij de top van de Food and Agriculture Organization van de VN verplicht om bij te dragen aan de verdubbeling van de wereldvoedselproductie.

- Onze mooie provincie Zeeland is vermaard om haar weidse vergezichten en palet aan kleuren, vanwege de divers ingezaaide akkers.
- Eén hectare bieten neemt net zoveel CO2 op als vier hectare bos.
- Dergelijke plannen gaan meestal ten koste van de landbouwsector, terwijl deze sector een belangrijke werkgever/-verschaffer is.
- Een dergelijk volume kan nooit vrijwillig verworven worden.

De heer **Van Haperen** (PvdA). Voorzitter. De heer Babijn legt de nadruk op voedselproductie, als functie van landbouwgrond. Wat vindt hij van bijvoorbeeld paardenhouderij of bloementeel?

De heer **Babijn** (PvZ). Voorzitter, alles is beter dan de aanleg van nieuwe natuur, ontpoldering en noem maar op...

De heer **Van Haperen** (PvdA). Ik constateer, voorzitter, dat het de heer Babijn niet gaat om voedselproductie. Het gaat erom dat hij tegen natuur is.

De heer **Babijn** (PvZ). Ik denk, voorzitter, dat de heer Van Haperen selectief luistert.

Mevrouw **Pijpelink** (PvdA). Voorzitter. Ik word ontzettend verdrietig van het verhaal van de heer Babijn. Volgens mij heeft hij het zelf niet in de gaten, maar hij schetst een provincie met prachtige meters asfalt, waar het fantastisch is om er met de auto doorheen te rijden. Mijnheer Babijn, u staat sceptisch tegenover nieuwe natuur, tegenover het investeren in onderwijsplannen enz. Snapt u dat uw verhaal ons een beeld geeft van een ontzettend lege provincie die door toeristen, werkgevers en jonge mensen wordt gemeden? De mensen zullen door onze provincie rijden en denken: wat hebben die Zeeuwen dat goed gedaan, zeg, want wij zijn in "mum van tijd" van punt A, buiten Zeeland, naar punt Z in Vlaanderen.

De heer **Babijn** (PvZ). Voorzitter. De PvZ streeft een balans na en als wij deze begroting lezen, schieten ons de tranen in de ogen, gelet op het gevoerde beleid. Wij proberen daar lering uit te trekken en wij hopen dat dat ook geldt voor onze collega's. Vervolgens kunnen wij er gezamenlijk iets aan doen. Daar ga ik nog iets over zeggen dat wellicht minder negatief overkomt. Ik stel mij gewoon realistisch op.

Mevrouw **Pijpelink** (PvdA). Ik wacht het even af...

De heer **Babijn** (PvZ). Voorzitter. Aan de opsomming die ik zojuist heb gegeven, voeg ik nog de volgende punten toe:

- De verwerving van de gronden zal een prijsopdrijvend effect hebben, waardoor de landbouwsector in zijn ontwikkeling zal worden geremd.

- Bewezen is dat gebrek aan onderhoud aan nieuwe natuur aanleiding geeft tot overlast door ongewenste plant- en diersoorten.

Voorzitter. Wij komen voor moeilijke keuzes te staan. Keuzes maken doen we met elkaar, als provinciebestuur maar ook samen met de inwoners van Zeeland, die onder andere bij commissievergaderingen hun inbreng kunnen leveren. Inwoners van kleine dorpsgemeenschappen komen op voor elkaar en bereiken vaak hun doel. We zien dus dat samenwerking in een hecht team tot goede resultaten kan leiden. Voorzitter, laten wij als bestuurders dit goede voorbeeld volgen. Dat vraagt inspanningen van ons allemaal; het vraagt dat wij over onze eigen schaduw heenstappen en ruimte bieden voor elkaars ideeën. Onze mooie provincie Zeeland is het waard!

Mevrouw **Pijpelink** (PvdA). Mijnheer Babijn, u zou uw bijdrage nog even terug moeten zien op de website. Ook na het horen van het laatste gedeelte van uw betoog is mijn conclusie dat u echt geen handreiking biedt om tot samenwerking te komen. U schetst een beeld op grond van de alomvattende wetenschap dat het is zoals u meent dat het is. Welnu, daar herken ik mij écht niet in. Het zou u sieren wanneer u zelf, met het oog op die handreiking, een eerste stap zou zetten.

De heer **Babijn** (PvZ). Vanochtend hebben wij het onderwerp windturbines voorbij zien komen. Dat zou een heel goede zaak zijn in het kader van de energietransitie... Voorzitter. Ik denk dat wij lessen moeten leren door na te gaan waar wij nu staan. Vervolgens kunnen wij besluiten om eens een andere weg in te slaan. Dit jaar alleen al wordt voor windenergie 9 miljard aan SDE-subsidie uitgetrokken, hetgeen neerkomt op 1.200 euro per huishouden. Wat schieten wij hiermee op? Misschien gaat het om 1 of 2% CO₂-reductie... Ik denk, voorzitter, dat onderstreept moet worden dat er lessen moeten worden geleerd, zodat wij vervolgens samen naar betere oplossingen kunnen kijken, compromissen kunnen uitwerken. Ik hoop, voorzitter, dat ik hiermee mevrouw Pijpelink enigszins tegemoet ben gekomen.

Mevrouw **Pijpelink** (PvdA). Uit deze woorden maak ik op, voorzitter, dat de heer Babijn onze motie over circulaire economie gaat steunen, waarvoor nu al mijn dank...

De heer **Temminck** (GL). Groen-geel? Artikel 12? Een vignet?

Voorzitter, hoort u mijn hersens kraken? Ik pieker mij suf hoe ik, als laatste spreker, nog de aandacht van de collega's en de burgers kan trekken. Mensen ergeren zich groen en geel wanneer Zeeland voor Sinterklaas lijkt te spelen. Of zij vragen zich af of er ook zoiets is als een artikel 12-status voor de provincie. Misschien moet ik iets over een vignet roepen om de volle aandacht te trekken? In elk geval moet de algemene beschouwing van GroenLinks wél aankomen. Met die beschouwing wordt een kijk op de toekomst gegeven waarmee wij vooruit kunnen.

Eureka, voorzitter; ik krijg ineens een idee: "meer mens en milieu". Decennia lang loopt, in de ogen van GroenLinks, de politiek een gevaarlijke illusie achterna, namelijk die van "meer markt en munt". Burgers wordt voorgehouden dat privatisering en markwerking goed zijn, voor Europa, voor Nederland, voor de portemonnee. Merkt ú dat, voorzitter? GroenLinks constateert een toenemende inkomensongelijkheid, toenemende ontevredenheid over zorg, onderwijs, OV enz., terwijl het grootste probleem, de klimaatverandering, tot voor kort werd weggelachen.

Gelukkig, voorzitter, is er nu een Klimaatakkoord, goed voor mens en milieu, en voor Zeeland. Het tij keert. Wij moeten op zoek naar meer balans tussen economie en ecologie, tussen markt, overheid en maatschappij. Burgers en bedrijven bruisen van energie en goede, duurzame initiatieven. Ik zou zeggen: geef ze de ruimte waar dat kan, en neem de regie waar dat nodig is.

Er moeten in de komende jaren belangrijke keuzes worden gemaakt om de kansen voor Zeeland te benutten. Waar liggen die kansen? Voorzitter, ze liggen waar mijn fractie ze al jaren ziet, en waar andere partijen ze nu óók zien. Ik denk aan vergroening van de economie, aan maatschappelijk verantwoord ondernemen, aan méér met duurzame energie, aan goede voorzieningen voor iedereen.

De commissie Balkenende komt met een actieprogramma dat grotendeels een kopie lijkt te zijn van ons verkiezingsprogramma. Ook het college omarmt dit actieprogramma. Sterker nog, het vormt de kern voor de opbouw van de begroting, die vanaf de grond is herzien en een eerste aanzet vormt voor een Zeeland-nieuwe stijl. Er is sprake van een Investeringsagenda die is geënt op de pijlers van de commissie Balkenende. Voorzitter, mijn fractie is mede-indiener van de motie van de CU-fractie die hierop inhaakt. Zeeland kan, nee móet veel meer als proeftuin gaan dienen voor de circulaire economie, dus hergebruik, op grote en kleine schaal. Nauwelijks nog mag er sprake zijn van afval. De grote voorbeelden kennen wij wel, maar inmiddels zijn er ook voorbeelden op kleinere schaal. Onze milieustraten bieden afval

aan als bouwstof voor nieuwe producten. Het aantal ruilwinkels groeit. Bedrijven zoeken elkaar op; hetzelfde geldt voor de boeren. Via agrarisch natuurbeheer, dat in principe veel kansen biedt, is het een kleine stap naar een andere economische pijler waarop Zeeland volop moet blijven inzetten: de natuur. Juist hier moet de provincie veel meer regie nemen.

Steeds meer partijen hameren erop dat voorkomen moet worden dat de kip met de gouden eieren wordt geslacht. Ik heb het nu over de Zeeuwse kust, voorzitter. Ik verwijs naar de bijdragen van de fracties van PvdA en D66, en zou zeggen: luister hiernaar. Immers, die karakteristieke landschappen, de natuur, het culturele erfgoed, dát zijn de trekkers voor onze provincie. Tegen die achtergrond zijn wij mede indiener van de motie ter zake van de PvdA-fractie.

Voorzitter. Zeeland heeft werkelijk alles voor duurzame energie, zowel voor het opwekken ervan als voor besparing. Bovendien zijn er positieve effecten voor de werkgelegenheid. Mijn fractie vindt dat de overheid hier het goede voorbeeld moet geven, bijvoorbeeld waar het gaat om verlichting en dienstauto's. Heeft het college inmiddels al een besluit genomen over het aanschaffen van energiezuinige dienstauto's? Zo nee, kan het college dan toezeggen dat hiervoor het volgende jaar een plan wordt opgesteld?

Vervolgens kom ik met een gratis tip van onze groene partij. Voorzitter, mijn partij wil zich inzetten voor het creëren en het behoud van werkgelegenheid. Is het college bekend met het feit dat er publieke netwerken moeten komen voor het transport van bijvoorbeeld waterstof? In Rotterdam en Antwerpen is men hier al mee bezig. Zou dit niet een prachtige kans bieden om er met een Zeeuws netwerk op in te springen? Voorzitter, GroenLinks wil zich hier hard voor maken en is benieuwd naar de reactie van het college.

Tingeling, tingeling! Neen, voorzitter, het is geen tram maar een fietsbel. GroenLinks juicht investeringen voor transport en water toe, en zou graag meer investeringen zien in het OV. Wie goede verbindingen wil, moet keuzes durven te maken. Het OV is beter voor het milieu, maar op dit moment nog niet beter voor elk mens.

Over het milieu gesproken: daarvoor zou GroenLinks nog wel een tandje extra willen bijzetten. Voorzitter. Al bijna twee maanden wacht ik op de toezegging van het college dat er toch écht wat gaat gebeuren tegen het ontgassen op de binnenwateren in Zeeland. Kan de gedeputeerde hierover vandaag uitsluitel geven? Komt er met ingang van 2017 een verbod in Zeeland, of moeten wij nog langer wachten?

Voorzitter, ik loop vast. Ik loop vast in deel 2 van "regionale bereikbaarheid", het asfalt. Hoewel nog niet aan de orde in de begroting, noem ik de

Sloeweg-aansluiting. Velen willen de "ster" en ook het college kiest voor een dure variant. Mijn fractie zal in de volgende statenvergadering duidelijk maken dat het ook anders kan. Wij maken een andere keuze.

Aan de plannen voor de route door Midden-Zeeland wil ik maar weinig woorden vuil maken. Voorzitter, is dát wat wij willen? Een racebaan dwars door Zeeland? Wie zich geroepen voelt mag best van mij een vignet krijgen, maar bedenk wel dat op deze manier Zeeland het "Oostenrijk van de Benelux" wordt, een internationale doorvoerroute, met wél de lasten, maar niet de lusten. In het verleden hebben wij toch niet voor niets met z'n allen ingestemd met en betaald voor de hoefijzervariant? En dan straks opnieuw met geld gaan smijten? Niet, voorzitter, als het aan GroenLinks ligt.

De commissie Balkenende heeft het onder meer over bestuurlijke vernieuwing. Welnu, daar pleit mijn fractie al jaren voor. Durft Zeeland hiervoor een proeftuin te zijn? Gemeenten hebben er nu al moeite mee om alle taken goed uit te voeren. Durft het college hier het voortouw te nemen, en dan niet alleen in het kader van de Tafel van Vijftien of het recreatieschap? Kan de commissaris iets zeggen over datgene wat in verband hiermee in een "petit comité" wordt besproken met de burgemeesters van Goes en Noord-Beveland?

Voorzitter. Wie de financiële cijfers van de laatste jaren naast elkaar legt, kan het alleen maar eens zijn met GroenLinks: we moeten keuzes maken. Laten wij ons niet rijk rekenen nu de algemene reserve licht groeit. Ik verwijs naar de risicoparagraaf op blz. 71, waar het gaat om Waterdunen, Perkpolder, Sloeweg enz. Ze kosten ons tientallen miljoenen méér dan eerder werd gedacht. Voor DELTA en Thermphos dreigen soortgelijke scenario's. De hulp van het Rijk daarvoor is écht nodig.

Kan het college aangeven waarom er zo vaak verkeerd wordt begroot? Ik denk niet alleen aan de forse overschrijdingen bij de grote projecten, maar ook aan het feit dat bij het einde van een boekjaar vaak blijkt dat er veel miljoenen overblijven. Dat zijn dan geen miljoenen die verbandhouden met doorgeschoven projecten, maar gewoon echt positieve resultaten. Nu lijkt het weer om 6,5 miljoen te gaan. Ook de accountant wijst op dit opvallende verschijnsel. Wat gaat het college hieraan doen?

Ik kom langzaam tot stilstand, bij de maatschappelijke opgaven van Zeeland: aantrekkelijk, zichtbaar, "beleef Zeeland". Daar gaat het dus om: beleef Zeeland, als één samenleving, ook in de zin van: hier moet je bij stilstaan. Voorzitter, als je langs al die dingen die hier zo mooi zijn, wil razen... Dat gaat niet. Je moet

er de tijd voor nemen. Daarom vechten wij voor het behoud van de landschappen, voor de natuur, voor het cultureel erfgoed, niet alleen in de fysieke vorm maar ook beeldend, muzikaal, dansend en verhalend, van destijds als "eilandenprovincie" tot nu, met alle culturele diversiteit. GroenLinks staat voor het versterken van die cultuur en heeft waardering voor alle vrijwilligers, op welk terrein dan ook, en voor de professionals. Voorzitter. Goed werkgeverschap en goed bestuur vereisen dat mensen op grond van hun CAO worden betaald. Tegen die achtergrond dien ik een motie in.

De **voorzitter**. Door het lid Temmink is de volgende motie ingediend:

Provinciale Staten van Zeeland, in vergadering bijeen op 18 november 2016;

gelet op:

- *het gegeven dat GS voorstellen, het totale budget aan subsidies van 2016 met 1% te verhogen voor 2017, als zijnde de indexering;*
- *het gegeven dat elke instelling voor 2017 tijdig een aanvraag voor een subsidie moet indienen;*
- *het gegeven dat deze aanvraag voorzien dient te zijn van een geaccordeerde begroting wanneer het gaat om een instelling waarbij personeel in dienst is;*
- *het gegeven dat elke aanvraag voor een subsidie op inhoud wordt beoordeeld;*

overwegende dat:

- *culturele instellingen waarbij personeel in dienst is, voor een groot gedeelte afhankelijk zijn van deze provinciale subsidie;*
- *de huidige CAO voor deze instellingen op 31 december 2016 affloopt;*
- *de nieuwe CAO voor deze instellingen m.i.v. 1 januari 2017 een aantal maatregelen zal omvatten die leiden tot hogere personeelskosten voor deze instellingen, zoals o.a. salarisverhoging;*
- *dergelijke instellingen geacht worden te voldoen aan verplichtingen, voortvloeiend uit de CAO;*

spreken als hun mening uit dat culturele instellingen waarbij personeel in dienst is, verplichtingen tegenover hun personeel vanuit de (nieuwe) CAO volledig dienen na te komen, zoals dat ook gebeurt voor personeel in dienst van de provincie;

verzoeken Gedeputeerde Staten om:

- *de aanvragen voor subsidie-2017 van deze culturele instellingen --met het oog op deze personele kosten op basis van de CAO-- volledig te honoreren, ook al is deze begroting dan wellicht iets meer dan 1% hoger dan in 2016;*

- de dekking te zoeken in de budgettaire ruimte, mocht het totale budget aan subsidie onverhoopt niet toereikend blijken te zijn voor dit verzoek (deze instellingen ramen gezamenlijk hooguit 50.000 tot 75.000 euro voor deze extra's);

en gaan over tot de orde van de dag.

Deze motie krijgt nr. 6.

De vergadering wordt voor enige tijd geschorst.

De heer **De Bat** (GS). Voorzitter. Het lijkt mij een goede zaak ook onzerzijds dank uit te spreken, namelijk voor de complimenten die in verband met de begroting en het proces zijn uitgesproken. Ook zijn wij dankbaar voor de wijze waarop wij een en ander met de werkgroep en de statenleden hebben kunnen doen. Wij hebben gezocht naar een manier om de leden van de Staten hierbij te betrekken, naast hun vrijheid om afwegingen te maken. Het is een nieuwe werkwijze --en het is wat zoeken geweest-- maar ik meen dat wij er goed in geslaagd zijn en dat er nu meer op inhoud stappen zijn gezet. Er ligt nu een product op tafel waarmee wij verder kunnen.

Overigens, dit proces is nog niet helemaal afgerond. Wij willen in het kader van de begroting voor 2018 weer nieuwe stappen zetten. De heer Bierens gebruikt in dit verband de term "ONAF". Als je het zo zegt, voorzitter, lijkt het wel alsof het nooit klaar is, en misschien is dat feitelijk ook wel juist, maar de heer Bierens doelde op de in deze term afgekorte begrippen. Ik denk dat het prima is dat wij op deze manier in de richting van de begroting voor 2018 gaan. Opnieuw zal de medewerking van de werkgroep worden gevraagd en zullen wij met elkaar nagaan hoe wij doelstellingen en indicatoren smarter en beter kunnen krijgen, ONAF kunnen krijgen, zodat de begroting voor 2018 nog beter leesbaar, beter afrekenbaar en meer toegankelijk wordt dan de voorliggende begroting. Deze uitdaging pakken we samen op. Wat mij betreft mag de toezegging worden genoteerd dat wij na de Voorjaarsnota, richting begroting, dit proces met elkaar ingaan.

Voorzitter. Er zijn nogal wat opmerkingen gemaakt over de algemene reserve. Ik heb er begrip voor dat daarover enige verwarring is ontstaan. Gaat het nu om 22, 32 of zelfs 27 miljoen? Het heeft alles te maken met het feit dat de begroting zo ongeveer augustus/september is gemaakt. Toen hadden wij inderdaad een algemene reserve van 22 miljoen. Vervolgens hebben wij een Najaarsnota opgesteld en daarin is

de algemene reserve verhoogd tot 32 miljoen. Wanneer de begrotingswijzigingen in ogenschouw worden genomen die in komende commissievergaderingen aan de orde komen, dan gaat er weer een gedeelte af, onder meer in verband met Waterdunen. Daardoor zakt de algemene reserve weer wat en komen wij uit op ruim 26 miljoen. Dat is dus het échte bedrag.

Voorzitter. Afsproken is dat wij nu de begroting opbouwen en dat wij daarbij doen wat wij kunnen en wat nodig is. Wij willen bepaalde zaken - ik verwijs naar de Investeringsagenda-- en wij gaan bepaalde zaken omvormen: de maatschappelijke opgaven. Bij het benoemen van die opgaven hebben wij gekeken naar concreetheid en bestedingsgereedheid, en daaraan zijn bedragen gekoppeld. Met een motie vraagt een aantal fracties om meer aandacht en, wellicht meer geld, voor de circulaire economie. Die motie wordt door het college omarmd. Immers, hiermee wordt de richting aangegeven waarin wij met betrekking tot de Voorjaarsnota willen opereren. Wij gaan aan de slag met datgene wat er nu is. Blijkt bij de voorbereiding van de Voorjaarsnota dat er met betrekking tot een bepaald thema méér nodig is, dan gaan wij daar een voorstel voor doen in het kader van de Voorjaarsnota.

Eigenlijk, voorzitter, geldt hetzelfde voor de ingediende amendementen. Wij hebben afgesproken dat wij aan de slag gaan met datgene wat er nu ligt. In financiële zin geef ik een korte reactie; mijn collega's zullen er wellicht inhoudelijk nog iets van vinden. Wat in de begroting en in de Najaarsnota staat, is datgene wat wij nú weten. Gaat het bijvoorbeeld om leefbaarheid, een maatschappelijke opgave, dan is datgene wat er staat datgene wat wij gaan doen, terwijl er ook een zekere ruimte is. Voegen de Staten daaraan nog ruimte toe, dan is dat écht ruimte. Een dergelijke afweging kan men maken, maar het college heeft voorgesteld om dat bij de behandeling van de Voorjaarsnota te doen. Immers, dan zijn wij een halfjaar onderweg en weten wij of de ruimte die er al inzit, voldoende is of te gering. Op dat moment kan er altijd nog een nieuw voorstel worden gedaan.

Dit geldt ook voor het RIEC. In de Voorjaarsnota-2016 werd hiervoor 40.000 euro bijgeraamd en in de Najaarsnota gaat het om 50.000 euro. Wij denken, voorzitter, dat men daarmee aan de slag kan maar dit moet nog vorm worden gegeven. Mocht blijken dat het budget onvoldoende is, dan kan in het kader van de Voorjaarsnota-2017 specifiek op dit thema worden teruggekomen. Dan kan ook precies worden aangegeven waarom extra middelen nodig zijn. Principieel geredeneerd komt het op het volgende neer: nu vaststellen; op thema's rapporteren bij de Voorjaarsnota; als blijkt dat de middelen

onvoldoende zijn, bijramen. Voorzitter, het zijn uiteindelijk de Staten die erover gaan.

De heer **Van de Velde** (SGP). Voorzitter. Ik denk dat de gedeputeerde met betrekking tot het thema leefbaarheid iets te kort door de bocht gaat. Immers, er is sprake van een bijzondere situatie aangezien er wat dit betreft al twee jaar een fors overschot teruggaat naar de algemene reserve. Ik ben het met de gedeputeerde eens dat zaken opnieuw kunnen worden bekeken bij de behandeling van de Voorjaarsnota, maar dit is toch een bijzondere situatie die vergt dat er een extra inzet komt. Immers, er is wel degelijk vraag naar. Dit is geen kwestie die alleen puur technisch kan worden bekeken.

De heer **De Bat** (GS). In dit verband wijs ik erop dat de heer Temmink de vraag heeft gesteld in hoeverre het mogelijk is dat overschot wordt begroot. Vaak blijkt achteraf dat er te veel middelen zijn begroot. Voorzitter. Dat heeft met verschillende oorzaken te maken, waaronder de rente en het verkrijgen van subsidies waardoor de provincie bepaalde uitgaven niet zélf hoeft te doen. In elk geval moet steeds "aan de voorkant" worden getracht om geen ongedefinieerde vrije ruimte te begroten. Ik ben het eens met de opmerking van de heer Van de Velde over te plegen inspanningen, maar financieel-technisch zeg ik: er zit ruimte in de opgave en dus kan een extra inspanning worden gerealiseerd. Projecten en nieuwe ideeën kunnen worden gehonoreerd met behulp van bestaande vrije ruimte. Mocht blijken dat ze leiden tot successen of mochten er zóveel goede projecten naar voren komen dat er te weinig geld blijkt te zijn, dan kunnen op dát moment, bij de behandeling van de Voorjaarsnota, extra middelen worden geraamd. Ik ga nu niet inhoudelijk in op datgene wat er op het terrein van de leefbaarheid in het verleden is gebeurd. Wellicht kan collega Van der Maas daarop ingaan. In financiële zin constateer ik dat er op dit moment geen sprake is van een extra behoefte, maar nogmaals: het gaat om een afweging die de Staten maken.

De heer **Bierens** (VVD). Voorzitter. Ik krijg de indruk dat er met betrekking tot het RIEC over twee verschillende zaken wordt gesproken: enerzijds datgene wat inderdaad in de begroting en de Najaarsnota zit voor het RIEC zelf, specifiek, en anderzijds datgene wat met het desbetreffende amendement wordt beoogd. Het laatste is typisch gericht op datgene wat hier, binnenshuis, gebeurt.

De heer **De Bat** (GS). Dat was mij niet ontgaan, voorzitter. Duidelijk is dat in de begroting is aangegeven wat naar het oordeel van het college nodig is voor het komende jaar en dat de indieners

van het amendement vragen om iets extra's. Mijns inziens zou hier de financiële overweging moeten zijn: als men vindt dat er inhoudelijk stappen moeten worden gezet, moeten die stappen worden gezet en als blijkt dat dat extra geld kost, komen wij daarop terug. Dat is mijns inziens de wijze waarop dit financieel-technisch moet worden benaderd, los van het feit dat de indieners blijkbaar nú al vinden dat er op dit terrein te weinig gebeurt.

De heer **Roeland** (SGP). Voorzitter. Wij zijn nu bezig met de behandeling van de begroting. Is de gedeputeerde het niet met mij eens dat dit hét moment is om aan te geven dat je ergens extra geld voor wil? Ik krijg de indruk dat de gedeputeerde nu zegt: nee, de begroting is de begroting en de Staten moeten die vaststellen zoals het college haar voorlegt. Ik hoop dat ik het niet goed heb begrepen...

De heer **De Bat** (GS). Op het moment dat de Staten op een bepaald dossier meer middelen beschikbaar willen stellen, kan het college met die middelen prima uit de voeten. Waarschijnlijk wordt daar wel een bestemming voor gevonden... Voorzitter. Waar het mij nu om gaat, is dat de begroting op een bepaalde wijze is opgebouwd. De Staten hebben kunnen zien hoe slagen zijn gemaakt om een en ander minimaal op orde te krijgen, mét ruimte voor de toekomst. Begroot is nu datgene waarvan wij al weten dat wij het nodig hebben. Extra middelen zijn áltijd welkom, op welk dossier dan ook, maar wél moet worden aangegeven waarvoor ze nodig zijn. Bijvoorbeeld met betrekking tot leefbaarheid wordt gesteld: kom met goede projecten. Dat is een inhoudelijke inspanningsverplichting. In financiële zin weten wij nog niet hoeveel geld daarvoor nodig is. Het is mogelijk dat wij --wanneer er in inhoudelijke zin grote stappen worden gezet, als er veel meer projecten komen-- in het kader van de Voorjaarsnota bij de Staten terug moeten komen met de mededeling: wij hebben extra geld nodig. Echter, op dit moment ís er al vrije ruimte en onze gedachte is dat wij hiervoor zeker het eerste halfjaar geen extra middelen nodig hebben. Als de Staten niettemin extra geld beschikbaar stellen, zullen wij nagaan of wij het op kunnen krijgen. Als dat niet het geval is, houden wij het over en komt het bij de jaarrekening vrij. Zo simpel is het.

Met de motie die in verband met de circulaire economie is ingediend, gaan wij aan de slag. Wij gaan ervoor zorgen dat wij op dit thema meer partijen meekrijgen. Het gaat om een maatschappelijke opgave en dat betekent dat er met verschillende partijen aan wordt gewerkt. Er zal worden gezocht naar voorbeeldprojecten. Als middenbestuur zijn wij hiermee in een regisserende rol actief. Goede voorbeelden verzamelen,

inspirerende sprekers binnenhalen, mensen meekrijgen, af en toe een beetje subsidiëren... Op die manier proberen wij dit vorm te geven, en dat past helemaal bij het regisseren en verbinden waarover door de Staten is gesproken.

Door de CU-fractie is aandacht gevraagd voor het MKB. Voorzitter, het MKB zit stevig in de Economische Agenda. Vanzelfsprekend is het van belang dat de zeggenschap die deze sector heeft, essentieel is. Met het MKB hebben wij, net zoals met het grootbedrijf, regelmatig overleg om het te betrekken bij datgene wat wij willen.

De heer Roeland heeft gepleit voor een "positioning paper", van belang bij de komende kabinetsformatie. Voorzitter. In verband met de uitvoering van de aanbevelingen van de commissie Balkenende wordt er gesproken over een korte termijn-focus; nog voor december trachten wij datgene te leveren wat het Rijk van ons vraagt. Tegelijkertijd wordt dit gebruikt om door te vertalen in de richting van een positioning paper. Immers, de kabinetsformatie vormt weer een nieuw moment om zaken voor elkaar te krijgen. Waar tegen deze achtergrond een vraag is gesteld over de rol die de Staten kunnen spelen, kan ik zeggen dat wij natuurlijk proberen om dit paper als Zeeland op te stellen, maar het lijkt mij prima om een concept in een commissievergadering aan de orde te stellen, zodat de Staten input kunnen leveren. Daar heeft het college geen moeite mee.

Door mevrouw De Milliano is aandacht gevraagd voor de digitalisering en breedband. Waar is gevraagd naar mogelijkheden om hiervoor Europese subsidie te verkrijgen, wordt kennelijk gedoeld op het nieuws dat er EPSI- middelen beschikbaar zouden zijn voor het realiseren van breedband. Voorzitter. In eerste instantie leek dit heel moeilijk te worden omdat men in het kader van EPSI, ook wel Juncker-fonds genoemd, uitgaat van heel hoge bedragen. Voor Zeeland is dat lastig. Het gaat om risicodragend kapitaal; hoe moet je dat dan wegzetten en wie is er verantwoordelijk voor?

Thans lijkt het erop dat er minder aanvragen zijn dan eerder werd verwacht en dat men bereid is om ook kleinere projecten te steunen. Daarmee zou voor Zeeland de weg worden geopend om alsnog hierop een beroep te doen. Wij houden dit heel scherp in de gaten. Nagegaan wordt of nu een Zeeuws project kan worden ingediend, namelijk het project waarbij het gaat om én breedband via de kabel én breedband via de ether. Als alles met de kabel zou moeten worden gerealiseerd, zou er 80 miljoen nodig zijn, en dat geld is er niet. Ik denk dat wij op dit terrein, samen met de gemeenten, het komende jaar een flinke slag kunnen slaan.

De heer **Babijn** (PvZ). Is er al eens serieus gekeken naar al die projecten waarbij er wordt gegraven, om daar een buisje bij te leggen? Zou

die werkwijze niet stukken goedkoper zijn om de provincie te ontsluiten met glasvezel?

De heer **De Bat** (GS). Jazeker, voorzitter; dat is serieus onderzocht. Zeeland is de provincie waar misschien wel het meest glasvezel in de grond ligt. Dat is het probleem dus niet. Het probleem zit 'm in de afgelegen plekken waar überhaupt weinig kabels liggen. Wie het witte vlekken-plan bekijkt, kan dat duidelijk zien. Het heeft daar geen zin om te wachten op mogelijkheden, zoals door de heer Babijn bedoeld. Dergelijke locaties kan men veel beter door de lucht bereiken.

De heer Willemse heeft in relatie met de circulaire economie gesproken over de werkgelegenheid. Voorzitter, dat is iets waarmee wij aan de slag zijn. Ik heb al gezegd dat wij op dit terrein een rol hebben van regisseur, inspirator enz. Ik wijs er echter op dat circulaire economie vaak aan de orde komt in plaats van andere projecten. Zo herbouwt men campings niet meer op de oude manier, maar op een heel nieuwe manier. Of dit nu direct werkgelegenheidseffecten heeft... Er wordt in elk geval iets goeds gedaan voor de economie en voor het milieu.

Verschillende sprekers hebben vragen gesteld over het Provinciefonds. Voorzitter. Wij wachten op het moment waarop het kabinet besluit om het nieuwe verdeelmodel met de Kamer te bespreken. Dat hangt nog even. In elk geval heeft het kabinet in die zin met de Raad financiële verhoudingen en de Raad van State meebewogen, dat het niet meer gaat om een vaste termijn van vijf jaar waarna de nieuwe berekening zou moeten plaatsvinden. Als dat aan de orde komt, kunnen wij vragen om compensatie of versnelling. De verwachting is overigens dat het huidige kabinet hier nog mee komt, hetgeen betekent dat binnen enkele maanden bekend wordt wanneer dat moment er komt. Voorlopig geldt nog steeds, helaas, dat die korting er is.

De heer Haaze onderstreept dat een flinke algemene reserve geen luxe maar een noodzaak is. Voorzitter, daar zijn wij het volledig mee eens. Het is absoluut waar dat met een stevige reserve meer risico's kunnen worden opgevangen. Het is een wijsheid die wij allemaal hebben, gelukkig. Daar gaan wij dus op focussen. Met andere woorden: geen grepen in de algemene reserve die niet nodig zijn.

Het is inderdaad een opvallend bericht, voorzitter, dat Zeeland minder populair wordt bij het MKB. Wij gaan thans na wat dit nu precies betekent en hoe dit bericht tot stand is gekomen. Het ene jaar hebben wij zeven MKB-vriendelijke gemeenten, het andere jaar twee... De vraag rijst hoe men dit onderzoekt. Ik zou er niet voor zijn om hieruit te snel conclusies te trekken. Wij moeten ons niet op de borst kloppen als dit een keer

positief uitvalt, en ook niet meteen schrikken als er sprake is van een negatieve uitkomst. Wat zit hierachter en hoe kan hiermee verstandig worden omgegaan?

De heer Haaze vraagt of er in de Investeringsagenda voldoende voor het MKB zit, en ook waar het college de middelen vandaan haalt om al zijn plannen te realiseren. Vervolgens deelt hij mee dat zijn fractie graag de MRB-opcenten aan de burgers terug zou willen geven. Voorzitter, als wij dát doen, hebben wij in elk geval geen geld genoeg. Ook de heer Faasse heeft dit bepleit, maar gelukkig zijn er geen voorstellen gedaan. Ik constateer dat de Investeringsagenda datgene is wat wij nu hebben en dat wij graag méér zouden willen doen. Zolang wij daarvoor het geld niet hebben, kunnen wij het ook niet uitgeven. Dáárvoor de algemene reserve inzetten, gaan wij in elk geval niet doen. Het is een kwestie van jaar na jaar nagaan of er meer kan worden gedaan.

De heer Veraart heeft aangedrongen op het up to date houden van het weerstandsvermogen. Voorzitter, in principe is het zo dat de Staten bij elke voortgangsrapportage, dus elk kwartaal, een update mogen verwachten. Zelf houden wij dit voortdurend in de gaten. Bij elke beslissing die budgettaire gevolgen heeft, maken wij een nieuwe berekening zodat wij dit beeld heel scherp houden en niet verrast worden.

Voorts sprak de heer Veraart over "taalgruwels". Voorzitter, ik weet niet of hij in dit verband het juiste voorbeeld gaf, maar dit is iets dat wij in de aanloop naar de begroting voor 2018 meenemen: hoe kunnen wij het zo goed mogelijk opschrijven?

De heer **Veraart** (D66). Voorzitter, ik heb gevraagd of het college het aandurft om toe te zeggen dat wij het volgende jaar niet meer dat soort gruwels in de stukken zullen aantreffen.

De heer **De Bat** (GS). Voorzitter, dan zouden wij toch eerst de definitie van "gruwels" moeten vastleggen... De genoemde formulering op blz. 49 vind ik niet zo gek. Immers, het gaat erom dat wij met betrekking tot assetmanagement met een voorstel gaan komen. Dat staat daar.

De heer **Veraart** (D66). Voorzitter, dit vind ik een mooi voorbeeld: de gedeputeerde geeft nu met normale woorden aan wat daar had kunnen staan. Er staat nu iets heel omslachtigs, met termen als "implementatie" en "businesscase". Blijkbaar heeft hij het goed begrepen...

De heer **De Bat** (GS). Ach, voorzitter, het houden van omslachtige verhalen is niemand van ons vreemd, zo heb ik gemerkt...

Mevrouw Van Unen heeft tranen in de ogen gekregen, maar dat geldt ook voor mij. Ik begrijp het niet, voorzitter. Ze was van plan om een feestje te gaan organiseren terwijl het college nu juist uitstraalt: wees toch voorzichtig, bouw de begroting nu eens vanaf de basis op, maak ruimte voor investeringen die nodig zijn maar ga geen onnodige dingen doen, wees scherp waar het om de risico's gaat, weet welke risico's er kunnen zijn en hou daar rekening mee, zorg dat je weerstandsvermogen op peil is. Dát, voorzitter, is hoe wij het benaderd hebben. Wij hebben dus juist gedaan wat men van ons vraagt: voorzichtig zijn, stevig begroten met een basisbegroting, verder geen onnodige risico's, de algemene reserve op niveau. Ik denk dat wij wellicht voorzichtiger en stabielere handelen dan mevrouw Van Unen lijkt te suggereren, maar het kan zijn dat ik het, door de tranen in mijn ogen, niet goed heb kunnen volgen...

Mevrouw **Van Unen** (SP). U maakt geld vrij voor uw Investeringsagenda, de zaken die u graag gerealiseerd ziet. Wij hadden daar een tegenbegroting tegenover kunnen zetten maar daarbij hadden wij niet méér willen uitgeven dan u.

De heer **De Bat** (GS). Maar dan, voorzitter, had ik die tegenbegroting wel graag gezien. Wij hebben aangegeven dat de Investeringsagenda voor drie jaar geldt. Wij halen er nu een klein gedeelte uit voor noodzakelijke investeringen. Als mevrouw Van Unen het daar niet mee eens is, hoor ik graag welke van die investeringen zij niet zou willen doorvoeren, zulks ten gunste van andere zaken. Ik onderstreep dat het nou juist gaat om investeringen ten behoeve van het innovatieve MKB, ongeveer twee miljoen, voor de werkgelegenheid in het MKB. Het gaat ook om investeringen voor het aanpakken van bedrijventerreinen, voor Campus Zeeland en voor projecten in het kader van de infrastructuur. Als de SP-fractie van oordeel is dat die investeringen niet moeten plaatsvinden, hoor ik graag wat zij dan wél met dat geld zou willen doen.

Mevrouw **Van Unen** (SP). Ik heb met name de tien miljoen voor Campus Zeeland genoemd. Wij vragen ons af of dat op dit moment wel verstandig is.

De heer **De Bat** (GS). Maar, voorzitter, waar staat dat wij tien miljoen voor Campus Zeeland gaan uitgeven?

Mevrouw **Van Unen** (SP). Ons is de vorige keer meegedeeld dat wij er in de komende twee jaar rekening mee moeten houden dat er tien miljoen naar Campus Zeeland gaat.

De heer **De Bat** (GS). Wij hebben het nu over de begroting voor 2017, en daar staat dit niet in. Inderdaad, als de uitwerking van Campus Zeeland plaatsvindt, zou het zo kunnen zijn dat een bijdrage van de provincie wordt gevraagd ter hoogte van die tien miljoen. Het is op dát moment dat een afweging wordt gemaakt: uit de Investeringsagenda of niet. Zo gaat het, voorzitter. De begroting voor 2017 is stabiel, gebaseerd op de uitgaven die wij gaan doen. Ik vind het belangrijk om dit te constateren, zodat kan worden voorkomen dat allerlei wilde verhalen levend worden gehouden. Daar heeft niemand wat aan.

Mevrouw Van Unen stelt voorts dat een voorziening voor Thermphos noodzakelijk is. Voorzitter, wij komen er nog over te spreken, maar nu al zeg ik: doe dat nou juist niet. Wij weten wat het risico is en wij komen met een plan van aanpak, maar als je nu een voorziening gaat maken, zeggen andere partijen: dank u wel, u bent er goed op voorbereid, wij doen niets. Voorzitter, wij moeten er juist voor zorgen dat wij andere partijen zover krijgen dat zij mee gaan doen. Als wij het allemaal al in financiële zin hebben geregeld, dan behoeven wij ook geen hulp meer te vragen. Ik zou zeggen: zorg ervoor dat je duidelijk maakt wat het probleem is, zorg ervoor dat je voor het oplossen ervan de steun van anderen krijgt. Als vervolgens van de provincie een bijdrage wordt gevraagd, komt het college met een voorstel waarmee duidelijk wordt gemaakt hoe een en ander zou kunnen worden gedekt. Zouden wij nu de Investeringsagenda, die helemaal niet zo ruim is, gaan inzetten voor een voorziening voor Thermphos, dan neem je mijns inziens de Zeeuwse economie definitief niet serieus.

Mevrouw **Van Unen** (SP). En dat betekent dus dat het uit de algemene reserve moet komen...

De heer **De Bat** (GS). Dat weten we nog niet. We weten nog niet wat ons wordt gevraagd. We weten nog niet wat nodig is. Onze algemene reserve, minimaal 26 miljoen, zou hiervoor eventueel aangesproken moeten worden, maar u weet wat die moet zijn, wil men daadwerkelijk alle risico's kunnen opvangen.

Voorzitter. Mevrouw Van Unen heeft voorts opgemerkt dat er met betrekking tot de risico's bij grote projecten goed moet worden opgelet, dat die risico's voortdurend moeten worden gemonitord. Welnu, daar zijn wij het over eens. Dat gaan we doen en daarom ook leggen wij de Staten voortdurend voortgangsrapportages voor.

Ik ben blij, voorzitter, met de steun van de heer Babijn voor de begroting. Hij dringt erop aan dat wij toekomstgericht controle houden op datgene wat we doen en wijst erop dat wij in het verleden risico's hebben gezien waarvan wij ook nu nog last

hebben. Inderdaad, een kwestie als Thermphos overkomt ons. Wij gaan uit van datgene wat wij daarover weten en wat in beeld is gebracht, en daarmee gaan wij positief de toekomst in. Wij moeten ervoor zorgen dat wij de risico's kennen en, indien nodig, daarvoor dekking vinden. Vooral moet er worden geïnvesteerd in de Zeeuwse economie.

Extra steun verleent de heer Babijn aan de Digitale Agenda. Hij bepleit immers dat hiervan een groot project wordt gemaakt. Voorzitter, dat zou zomaar kunnen als wij het volgende jaar denken geld te weinig te hebben.

Waar het gaat om de opmerking van de heer Babijn over de wereldvoedselproductie wijs ik erop dat de plannen die wij hebben met de ZLTO en andere partijen in verband met de Rusthoeve in Colijnsplaat, begin volgend jaar langskomen. Het lijkt mij goed om op dat moment over dit onderwerp te spreken. Een van de manieren om tot een goede wereldvoedselproductie te komen, is efficiënter en innovatiever gewassen te telen. Daar komen wij dus zeker nog op terug.

De heer **Babijn** (PvZ). Voorzitter. Het is bijzonder belangrijk dat afspraken worden nagekomen. Wij hebben ons gecommitteerd aan de opdracht om verduubeling van de wereldvoedselproductie na te streven. Als wij permanent grond aan ons landbouwareaal onttrekken, bijvoorbeeld voor ontpoldering of bebossing, komen wij onze afspraken niet na. Dit punt moet goed overkomen en mag niet worden afgezwakt.

De heer **De Bat** (GS). Ook ik ben van mening, voorzitter, dat gemaakte afspraken moeten worden nagekomen.

De vraag van de heer Temmink over "verkeerd begroten" heb ik al beantwoord. Dat heeft te maken met onder meer rentewijzigingen. Die kunnen ineens ruimte bieden of tekorten opleveren. Daarnaast is het mogelijk dat reserveringen worden gedaan voor een project maar daarvoor subsidie wordt binnengehaald, zodat er geld overblijft. Dat is niet "verkeerd" maar juist goed. Wij melden zoiets keurig. In dergelijke situaties worden middelen toegevoegd aan de algemene reserve.

Naar aanleiding van de motie van de heer Temmink over de instellingen, herinner ik eraan dat ik in de commissie heb gezegd dat wij voor het totale bedrag dat wij in 2016 in de begroting hadden, een 1%-verhoging hebben doorgevoerd in de begroting-2017. Dit betekent dat --wanneer instellingen een hogere begroting indienen vanwege inflatiecorrectie of, wellicht, CAO-problemen-- er ruimte is om vragen te honoreren.

Echter, een hardnekkig misverstand is dat wel wordt verondersteld dat elke instelling recht zou hebben op hetzelfde bedrag als het jaar ervoor. Immers, wij hebben met instellingen

prestatieafspraken gemaakt. Op basis daarvan dient men een subsidieverzoek in en men gaat op basis van de toekenning aan de slag. Achteraf volgt een afrekening. Het behoeft dus niet altijd hetzelfde bedrag te zijn. Het komt voor dat een instelling het ene jaar veel meer of minder subsidie aanvraagt dan het jaar ervoor, omdat men op een andere manier subsidiestromen heeft gevonden, omdat men andere inkomsten heeft enz. Het loopt niet allemaal één op één door. Wij hebben het totale bedrag verhoogd om eventuele vragen, op grond van ontwikkelingen, te kunnen honoreren, maar er is wél sprake van een plafond; wij moeten ergens een grens stellen. Mocht het nu zo zijn dat zich zeer belangrijke ontwikkelingen voordoen die instellingen boven de pet groeien, dan kan dat bij de Voorjaarsnota aan de orde komen. Dat is de manier waarop wij hiermee omgaan.

De heer **Temmink** (GL). Voorzitter. Ik dank de gedeputeerde voor zijn uitleg. De achtergrond van de verhoging met 1% is mij duidelijk. Ik denk dat de culturele instellingen in principe de benodigde middelen uit de bestaande pot kunnen halen, maar ik vraag extra aandacht voor het feit dat wij enerzijds hebben gezegd dat ook kleinere instellingen subsidie moeten blijven houden, en dat wij het anderzijds op grond van goed bestuur niet meer dan logisch vinden dat mensen op grond van hun CAO betaald krijgen. Juist voor de hier bedoelde instellingen is er sprake van vernieuwing van de CAO. Mocht het zo zijn --ik heb het bij de instellingen nagevraagd-- dat extra uitgaven moeten worden gedaan terwijl de pot leeg is, dan is het dictum van de motie van belang. Hoe dan ook: het moet gewoon betaald worden.

De heer **De Bat** (GS). Dat is niet waar, voorzitter. De instellingen staan op afstand. Veranderingen die zich intern bij instellingen voordoen, leiden niet automatisch tot effecten voor onze begroting. Het is afhankelijk van de begroting die men indient bij de provincie, waarvoor men subsidie denkt nodig te hebben, en de beoordeling daarvan is weer afhankelijk van de prestatieafspraken die met instellingen worden gemaakt. Er is dus sprake van een principiële onderscheid. De heer Temmink ziet de instellingen te veel als direct gelinkt aan de provinciale subsidies. Ik wijs erop dat de meeste instellingen ook gebruik maken van andere subsidiestromen. Nogmaals, wij hebben nu op voorhand 1% ruimte gecreëerd om, mocht er meer nodig zijn, aan vragen tegemoet te komen.

De **voorzitter**. Ik deel mee dat motie nr. 5 van het lid Pijpelink c.s. inmiddels in die zin is gewijzigd dat zij is medeondertekend door het lid Veraart.

Mevrouw **Schönknecht-Vermeulen** (GS). Voorzitter. In verband met de Marinierskazerne is een belangrijke vraag gesteld, namelijk over de werkgelegenheid bij de bouw. Het uitstel waarvan sprake is, heeft alles te maken met de ingewikkelde DBFMO-aanbesteding waarbij zowel de bouw als de exploitatie voor de komende dertig jaar in één keer wordt gegund. Het is bijzonder lastig om dit alles "aan de voorkant" te regelen; daar zit die vertraging in. De aanbesteding verloopt in fasen en in de eerste fase, de dialoofase, wordt gekeken naar de mogelijkheden voor werkgelegenheid in de regio.

Voorzitter. Ik ben bezig om in de aanbestedingsvoorwaarden opgenomen te krijgen dat een bepaald percentage van de totale werkgelegenheid voor het MKB beschikbaar komt. Dat doe ik niet alleen, maar samen met de voorzitter van Bouwend Nederland, de heer Maxime Verhagen. Het is geen gemakkelijk proces omdat wij én van Defensie én van de RVB te horen hebben gekregen dat het zo niet zou kunnen. Welnu, naar onze mening kan het wél. Wij zijn erover in gesprek en trachten zoveel mogelijk van deze werkgelegenheid naar Zeeland te krijgen.

Thans wordt voorzien dat in 2020/2021 de kazerne wordt opgeleverd. Een gefaseerde oplevering --daarvan was aanvankelijk sprake-- is niet meer aan de orde. Op dit moment vinden al bepaalde werkzaamheden plaats, mede in verband met het bouwrijp maken van het terrein. Ik constateer dat lokale bedrijven daar al bij worden betrokken.

Mevrouw **De Milliano-van den Heuvel** (CDA). Voorzitter, ik herinner de gedeputeerde aan mijn vraag over het trainingscentrum.

Mevrouw **Schönknecht-Vermeulen** (GS). Een poos geleden heb ik een gesprek gehad met dit centrum, dat bij ons plannen had gepresenteerd. Bij die gelegenheid hebben wij gezegd dat een en ander in overleg met de marine, Defensie, moet plaatsvinden. Het centrum dient op die manier na te gaan welke mogelijkheden er zijn. Hoe die situatie nú is, is bij mij niet bekend. Nogmaals, wij hebben kennisgenomen van die plannen, waarbij overigens bleek dat er nogal wat financiële aspecten waren. Misschien kunnen die problemen samen met Defensie worden opgelost.

Door verschillende woordvoerders is ingegaan op de bebossingsplannen van Staatsbosbeheer. Voorzitter. Een tijdje geleden werd ineens een plan voor 100.000 hectare gelanceerd. Toevallig hebben wij daarover deze week in IPO-verband gesproken met het ministerie van EZ. De bedoelde plannen zijn zeer omvangrijk en kosten veel geld. Nagegaan zal moeten worden welke mogelijkheden er eventueel zijn. Deze

bebossing zou een impuls kunnen zijn voor de biobased economy en voor het benaderen van de klimaatdoelstellingen. De plannen zullen in elk geval worden bekeken tegen de achtergrond van de uitgangspunten, verwoord in het nieuwe Zeeuwse natuurbeleid dat in december aan de Staten wordt voorgelegd.

De heer **Babijn** (PvZ). Het realiseren van deze plannen zou in elk geval géén stimulans zijn voor de voedselproductie, en ook niet voor de werkgelegenheid die de landbouwsector met zich meebrengt. In verband met deze plannen zou West-Zeeuws-Vlaanderen in beeld komen en zou daar 5.000 hectare worden geprojecteerd. Dat is zo ongeveer een kwart van het netto-grondgebied; het is gewoon een absurde verhouding. Voorzitter, wij kunnen er niet vroeg genoeg bij zijn om hiertegen te ageren. Is de gedeputeerde het met mijn fractie eens dat er moet worden geageerd vóór het te laat is? Als dit doorgaat, kunnen wij beter --zoals een partijgenoot van mij het heeft gezegd-- zoethout planten zodat we, als er geen voedsel meer is, nog een houtje hebben om op te bijten.

Mevrouw **Schönknecht-Vermeulen** (GS). Voorzitter, deze gedeputeerde zit als gesprekspartner aan tafel. Nogmaals, deze week is erover gesproken en geconcludeerd is dat de voorgestelde plannen wel heel erg omvangrijk zijn. Zitten er elementen in die --misschien niet in Zeeuws-Vlaanderen maar wel in bijvoorbeeld Gelderland-- kunnen zorgen voor het bereiken van klimaatdoelstellingen of een economische impuls in het kader van "biobased", dan kun je je afvragen: waarom niet? Je moet niet alles al meteen aan de voorkant afschieten, maar dat een en ander moet worden gezien tegen de achtergrond van de Zeeuwse schaal, daar ben ik het helemaal mee eens.

Tot 2027 hebben wij de tijd om ons natuurnetwerk af te ronden. Gevraagd is hoe wij hiermee omgaan. Voorzitter, ook uit de begroting blijkt dat wij hier zeer behoudend mee omgaan. Wij zetten in op beheer. Ik herinner eraan dat 95% van onze natuur toegankelijk is; het is een feit waar ik erg trots op ben. Die laatste procenten zullen wij niet kunnen realiseren, maar als wij kunnen behouden wat wij nu hebben, doen wij het erg goed. Investerings- en uitbreidingsplannen zijn pas aan de orde bij niet te missen kansen. Daarvoor hebben wij een budget beschikbaar gesteld. Hierbij gaat het nogal eens om niet zo goede landbouwgrond die te koop wordt aangeboden of in het kader van ruilverkaveling beschikbaar komt. Ik denk dat het een goede zaak is dat wij hiervoor ruimte hebben gekregen van de Staten, via de begroting.

Verschillende woordvoerders hebben aandacht gevraagd voor de mogelijke fusie van

Zeeland Seaports en de Haven van Gent. De heer Willemse vreest dat havensamenwerking banen kost. Voorzitter. Het uitgangspunt bij het ondertekenen van het desbetreffende convenant, de "Letter of intent" tussen de Haven van Gent en Zeeland Seaports, is dat er wordt gehandeld op basis van gelijkwaardigheid en behoud van banen. Ik ga er gewoon van uit dat dát de uitgangspunten zijn. Wat er vervolgens allemaal wordt uitgewerkt... Ik heb begrepen dat de havenbedrijven april/mei 2017 met die uitwerking willen komen. Natuurlijk zijn er belangrijke verschillen, bijvoorbeeld wat betreft de CAO's, staatssteunregelingen, milieuaspecten, belastingregimes enz. Die zaken worden nu onderzocht en in april/mei 2017 komt men met de resultaten daarvan. Dat ook de culturen verschillend zijn, is duidelijk maar eveneens is duidelijk dat Gent in feite grenst aan Zeeland Seaports-Terneuzen. Mijns inziens moet dit lukken.

Met betrekking tot DELTA is gevraagd of er in verband met de inhuur van Emendo meerkosten optreden. Neen, voorzitter; hier geldt het principe "fixed price". Alles wat er in dit kader gebeurt, valt binnen het budget dat aan de voorkant is afgesproken.

Verder kan ik in verband met DELTA zeggen dat de kerncentrale "winstgevend" is omdat er voor DELTA tollingcontract geldt met een veel te hoog tarief voor energie. Het gevolg is dat DELTA "leegloopt" op de energie die men van EPZ moet inkopen. Er is dus sprake van een verkeerde voorstelling van zaken wanneer wordt gesteld dat EPZ winst zou genereren. Dat kan men alleen maar doordat DELTA, in relatie met de marktprijzen, te veel betaalt voor energie.

De mogelijkheid van het stilzetten van de kerncentrale is onderzocht; ik verwijs naar het rapport van Roland Berger. Gekeken is naar de gevolgen van nu stilzetten, over tien jaar stilzetten en in 2033 stilzetten. Wat zijn dan de kosten? Voorzitter, die kosten komen neer op ongeveer een miljard. Contracten die al zijn afgesloten, moeten worden afgekocht en vervolgens moet nog de amovering plaatsvinden. Dat maakt het zo duur om de kerncentrale nu te sluiten. Overigens, dit alles is onderzocht door Roland Berger, een bureau dat op dit terrein een naam heeft. Bovendien is er nog een commissie-Holtkamp op gezet om een en ander te verifiëren. Ik denk dan ook dat wij nu duidelijkheid hebben waar het gaat om de kosten van sluiting.

Voorzitter. Wij hebben aan de hand van het tussenvonnis kunnen zien dat de splitsing niet ter discussie staat. Wij moeten het dan ook over de gevolgen daarvan hebben. De splitsing per 1 juli 2017 hangt, zoals door sommigen is gezegd, als een molensteen om de nek van DELTA. Het moet gewoon gaan gebeuren.

Het netwerkbedrijf heeft "duizenden" medewerkers. Het aantal banen dat daar verloren gaat, is ongeveer 200. Ik vind, voorzitter, dat elke arbeidsplaats die verloren gaat, er één te veel is, maar het zijn er geen duizenden.

Mevrouw **Van Unen** (SP). Voorzitter, ik heb een breder verhaal gehouden en ook verwezen naar de kerncentrale. Daar werken natuurlijk nog méér mensen.

Mevrouw **Schönknecht-Vermeulen** (GS). Zoals het er nu naar uitziet, blijft de kerncentrale functioneren tot 2033. Tot die tijd is daar de werkgelegenheid niet in het geding.

Mevrouw **Van Unen** (SP). Het kost werkgelegenheid bij DELTA, want DELTA wordt leeggezogen door de kerncentrale.

Mevrouw **Schönknecht-Vermeulen** (GS). Dat ben ik met u eens. Als EPZ blijft functioneren zoals het nu gaat, wordt DELTA daardoor in financiële zin leeggetrokken, hetgeen ook weer arbeidsplaatsen kost.

In verband met de Veerse Lagune is een motie ingediend door mevrouw Pijpelink c.s. Voorzitter. Wij hebben van het college van B&W van Noord-Beveland het verzoek gekregen om te reageren op zijn vraag op welke basis wij een plan hiervoor gaan toetsen. Daarom moet ik nu bijzonder nauwkeurig formuleren; wat ik hierover zeg, is meteen ook het antwoord op de vraag van Noord-Beveland.

Voorzitter. In elk geval kan het niet anders dan dat wij elk door een gemeente ingediend bestemmingsplan, dus ook het plan inzake het project Veerse Lagune, toetsen aan de vigerende beleidskaders. Daartoe zijn wij ook in juridische zin verplicht, of wij dat nu willen of niet, en dit geldt niet alleen voor de provincie maar ook voor het waterschap en Rijkswaterstaat. De planologische kaders, zoals de provincie die op dit moment hanteert, hebben de Staten in maart 2016 opnieuw vastgesteld. Ik doel nu op ons Omgevingsplan 2012-2018 en de herziening van maart 2016. Daar houden wij ons aan, en dat blijft zo totdat de Staten besluiten om nieuwe planologische kaders vast te stellen, hetgeen is voorzien tegen medio 2018. Wij zijn voornemens om dan door de Staten een nieuwe provinciale Omgevingsvisie te laten vaststellen. Tot die tijd geldt het vigerende beleid. Op dit moment werken wij, samen met Zeeuwse recreatieondernemers, ontwikkelaars, maatschappelijke organisaties, terreinbeheerders enz., aan de Zeeuwse Kustvisie, die als bouwsteen gaat dienen bij het opstellen van de genoemde Omgevingsvisie-2018.

Voorzitter. Ik wil met klem naar voren brengen dat in verband met het genoemde plan het eerste besluit wordt genomen door de gemeenteraad van Noord-Beveland, en niet door het provinciale bestuur. Het is de gemeenteraad die hiervoor verantwoordelijkheid moet nemen en die moet toetsen aan vigerend beleid. De raad dient na te gaan of het plan voldoet aan het bestaande toetsingskader. Als de gemeente besluit om een en ander planologisch in procedure te brengen, dan is dat háár besluit, hetgeen leidt tot een ontwerp-bestemmingsplan dat vervolgens bij de provincie moet worden ingediend. Men kan dat niet doen alvorens men zorgvuldig een standpunt heeft ingenomen.

Als het plan aan ons wordt voorgelegd, voorzitter, gaan wij het op grond van vigerend beleid toetsen. Daarbij komen zaken aan de orde als de mate van aantasting van de ter plaatse aanwezige landschappelijke elementen van provinciaal belang. Voor ons zijn dat de Veerse Gat-dam en het Veerse Meer. Ook gaat het dan om de nadere invulling van de verplichte bedrijfsmatige centrale verhuur; ook dat element hebben wij in onze verordening opgenomen. Voorts noem ik als voorwaarde de uitwerking van het vereveningsprincipe. Tevens moet een passende beoordeling plaatsvinden in het kader van de Natuurbeschermingswet.

In het licht van de Kustvisie is op dit moment een notitie in voorbereiding waarin wordt vastgesteld welke projecten en plannen in aanmerking komen voor de status "pijplijnproject". Als een project deze status heeft, betekent dit dat het eigenlijk al voldoet aan de eisen van vigerend beleid, en dat het tot een bepaald moment, een datum, in een bestemmingsplan kan worden vastgesteld. Voorzitter, zover is het nog niet. Ik kan de Staten in januari 2017 verder informeren over de concept-Kustvisie en de daarbij behorende "pijplijnnotitie".

Met het dictum van motie nr. 5 krijgt het college in feite de opdracht om de gemeenteraad van Noord-Beveland op te roepen om zorgvuldig om te gaan met het vigerende beleid. Voorzitter, persoonlijk vind ik dit een heel merkwaardige manier om met elkaar om te gaan. Wij vormen hier het provinciale bestuur en hebben daarbij eigen bevoegdheden; hetzelfde geldt voor de gemeenteraad. Ik vind het écht een heel "vreemde" wanneer de provinciale overheid de gemeentelijke overheid gaat vragen om goed te toetsen. Het toetsingskader hebben ze in 2014 zélf vastgesteld. Ik mag er toch van uitgaan dat de gemeenteraad dat kader naast het voorstel legt.

De heer **Babijn** (PvZ). Voorzitter. Ik heb een vraag over de verplichte verhuur. Hoe wordt dit gehandhaafd? Als iemand zijn flatje voor 10.000

euro in de week verhuurt, een niet-realistisch bedrag, kan daar dan tegen worden opgetreden?

Mevrouw **Schönknecht-Vermeulen** (GS). Voorzitter. De heer Babijn weet heel goed hoe de verhuurregeling in ons Omgevingsplan vermeld staat. Ik snap de achtergrond van zijn vraag wel. Er zijn gemeenten die ontzettend veel moeite hebben met deze verplichting, maar de Staten hebben hier bewust voor gekozen om te voorkomen dat er voor leegstand wordt gebouwd, dat er spookdorpen ontstaan enz.

De heer **Babijn** (PvZ). Dat is geen antwoord op mijn vraag, voorzitter. Hoe gaat men dit handhaven? Als mensen proberen om hier onderuit te komen, kan dat dan worden tegengegaan?

Mevrouw **Schönknecht-Vermeulen** (GS). Voorzitter, wij zijn hier niet de politieagent. In dit geval berust de handhaving bij de gemeente.

De heer **Van der Maas** (GS). Voorzitter. Gevraagd is hoe het precies zit met de calamiteitenroute-A58. Ik wijs erop dat Rijkswaterstaat de hiervoor verantwoordelijke wegbeheerder is. Wij voeren op het moment besprekingen over het calamiteitenmanagement in heel Zeeland, dus niet alleen voor het gedeelte Vlaketunnel. Die besprekingen worden gevoerd met Rijkswaterstaat, waterschap en gemeenten. Wij hopen in 2017 een eind te komen met het opstellen van een gezamenlijk plan van aanpak. Wat de Vlaketunnel betreft is door Rijkswaterstaat besloten dat er geen doorsteken komen van de A58 naar de provinciale weg. Echter, zelf heeft de provincie besloten om in 2018 de rotonde bij Nishoek te vergroten, zodat er meer capaciteit ontstaat.

Door verschillende woordvoerders is gevraagd hoe het met het Bètacollege is gesteld. Voorzitter. Wij zijn hierover druk in gesprek met verschillende partijen, met name met UCR en HZ. Wij hebben deze partijen nodig om het plan verder vorm te geven. Naast de lobbyactiviteiten in de richting van Den Haag en het bevorderen van voldoende draagvlak, moet het plan verder worden verfijnd.

Hoe zit het in financiële zin? Voorzitter, de provincie heeft gezegd: stel dat er een heel goede businesscase komt, dan zijn wij bereid om wellicht tien miljoen te investeren. Als het zover komt, zal blijken hoe de Staten er tegenaan kijken. Ook de gemeente Middelburg heeft gesteld hiervoor middelen beschikbaar te willen stellen, en ook de HZ heeft een aantal miljoenen beschikbaar om te investeren in onderzoeksfaciliteiten. Dat heeft het Bètacollege nodig, maar deze voorzieningen zouden ook kunnen worden benut door de HZ; hierover wordt gesproken. Waar wij nu aan toe zijn,

is een ronde langs bedrijven om na te gaan of ook daar middelen beschikbaar worden gesteld. Daarnaast geldt vanzelfsprekend dat wij Den Haag nodig hebben.

Een andere vraag die in verband met Campus Zeeland is gesteld, betreft de kennis- en innovatietafels. Voorzitter. inderdaad gaat het hierbij om één van de lijnen in het Masterplan Campus Zeeland, twee weken geleden door de Staten vastgesteld. Wij willen initiatieven stimuleren en steunen, zodat in de provincie nog meer partijen gaan samenwerken in verband met kennisvraagstukken. Op deze manier kan de innovatiekracht worden vergroot. Wij doen hier aan mee, voorzitter, maar vinden dit toch vooral een zaak voor partijen zelf. Wij willen dit met beperkte middelen faciliteren maar het meeste geld moet toch bij de partijen zelf vandaan komen.

Met amendement nr. 2 wordt het college opgeroepen om zich sterk te maken voor de leefbaarheid. Het is ook een maatschappelijke opgave. Voorzitter, zowel in 2015 als in 2016 waren hiervoor aanzienlijk meer middelen beschikbaar dan er uiteindelijk werd ingezet. Dat had onder meer met de beschikbare menskracht en het aanreiken van goede initiatieven te maken. Ik kan niet ontkennen dat in 2016 op dit terrein minder is gerealiseerd dan wij aanvankelijk van plan waren. Omdat het om een maatschappelijke opgave gaat en er nu een kwartiermaker is, zullen wij voortvarend handelen en uiterlijk in het tweede kwartaal van 2017 met voorstellen komen, zoals ook voor andere opgaven het geval zal zijn.

Ook is een vraag gesteld over de voortgang met betrekking tot het assetmanagement. Voorzitter. Dit vergt een integrale aanpak en vraagt nogal wat van de organisatie. Er is een team samengesteld dat hiermee aan de slag gaat, terwijl een tijdstraject is uitgezet. Over een paar maanden zullen wij een zicht op beleid-bijeenkomst organiseren om de Staten hierover bij te praten en duidelijk te maken hoe wij dit verder vorm gaan geven. Binnenkort zullen wij de Staten een brief doen toekomen waarin de stappen die wij met betrekking tot het assetmanagement willen zetten, worden aangegeven.

Enkele vragen zijn gesteld over de budgetten voor beheer en onderhoud. Voorzitter. Dit onderwerp komt terug in de Voorjaarsnota, waarbij het college duidelijk zal aangeven welke budgetten voor de komende tien jaar nodig zijn. Wij willen dus niet meer werken met een scope van vijf jaar. Wij komen hier dus in het voorjaar op terug; het is nu niet gelukt. Wij willen dit goed doen; het kan niet de bedoeling zijn dat het haastwerk wordt. Wij zullen budgetten voorstellen op basis van de huidige werkwijze, dus het huidige onderhoudsniveau.

Voorzitter, in antwoord op een vraag over de lobbyactiviteiten in verband met de N59, Bruinisse-

Hellegatsplein, wijs ik erop dat het om Zuid-Hollands grondgebied gaat. Daarom is het een goede zaak dat Zuid-Holland hiervan de trekker is en vorm geeft aan de lobby richting Den Haag. Echter, dit project staat nog niet op de investeringsagenda van het Rijk. Wél wordt gepoogd het op die agenda te krijgen. De provincie Zuid-Holland heeft zich bereid verklaard om tien miljoen bij te dragen. Schouwen-Duiveland en Goeree-Overflakkee gaan gezamenlijk een miljoen bijdragen. Ik kan natuurlijk niet ontkennen dat het om een belangrijke verkeersader gaat, waarbij niet alleen de doorstroming maar ook de verkeersveiligheid een belangrijke rol speelt.

Mevrouw **De Milliano-van den Heuvel** (CDA). Voorzitter. Betekenen deze woorden dat niet ook door Zeeland wordt getracht om dit project op de investeringsagenda van het Rijk te krijgen? Zegt de gedeputeerde hiermee dat Zuid-Holland dit regelt en dat Zeeland de resultaten daarvan afwacht? Een meer actieve rol zou mijn fractie wel op prijs stellen.

De heer **Van der Maas** (GS). Voorzitter. Zuid-Holland en Zeeland doen dit samen: twee provincies in één overleg. Echter, Zeeland is hier niet "in the lead"; dat is Zuid-Holland omdat het haar grondgebied is. Natuurlijk hebben wij hier wél belang bij, vooral met het oog op de verkeersveiligheid.

Volgens mij, voorzitter, zit het met het genoemde "hoefijzer" wel goed; het is af. Wij willen niet dat doorgaand verkeer gebruik gaat maken van de Midden-Zeeland-route. Daar zit een zekere spanning op maar die is relatief gering, mede gelet op het feit dat men op de Zeelandbrug toch te maken heeft met een capaciteitsvraagstuk. Het is het bestemmingsverkeer dat gebruik moet maken van de Midden-Zeeland-route; het andere verkeer gaat via het hoofijzer.

Voorzitter. Eind 2016 komen de biedingen in verband met de Tractaatweg binnen. Wij weten dus over enkele weken of ze passen bij het budget dat wij hiervoor beschikbaar hebben. Voorts is gesproken over "tweemaal twee richting België". Ja, voorzitter, dat is de inzet. Tijdens het laatste overleg tussen Vlaanderen en Nederland is dit punt aan de orde geweest en is de afspraak gemaakt dat de desbetreffende ministers hierover nader spreken. Ik ben het eens met degenen die hebben gezegd: tweemaal twee, niet alleen tot de grens, maar ook vanaf de grens, richting Gent.

Zou een gratis OV-pas mogelijk zijn? Hoe zit het met Connexxion; zoekt men de vraag op? Voorzitter. Ja, men zoekt de vraag op. Wij kennen heel precies de in- en uitchecks van de passagiers, en weten dus waar de vraag zit. Vervolgens moet Connexxion dáár rijden waar de vraag zich voordoet.

Aangedrongen is op energiezuinige dienstauto's. Voorzitter, ik trek het wat breder en spreek in dit verband over ons wagenpark. Inderdaad, bij de aanbesteding wordt gewerkt met duidelijke richtlijnen op het terrein van de duurzaamheid. Wij hanteren milieucriteria voor maatschappelijk verantwoord inkopen, óók met betrekking tot het wagenpark. Binnenkort zullen voor de ambtenaren drie elektrische auto's beschikbaar worden gesteld.

In verband met het onderwerp bestuurlijke vernieuwing is de vraag gesteld wat de desbetreffende stuurgroep bekookstooft. Daarbij werd ook even naar u gekeken, voorzitter... Ik maak deel uit van deze groep --samen met de burgemeesters Verhulst van Goes en Delhez van Noord-Beveland-- en wij spreken over een pilot-bestuurlijke vernieuwing. Wat "bekookstoven" wij? Heel veel, voorzitter, en dat gaan wij op 14 december met de Staten delen. Immers, de Staten worden uitgenodigd om samen met ons na te denken over deze pilot, mede in relatie met de actiepunten van de commissie Balkenende.

De heer **Verburg** (CU). Voorzitter. In verband met de calamiteitenroute-Vlaketunnel heeft de gedeputeerde gezegd dat er in 2018 een vergrote rotonde komt, voor een betere doorstroming van het verkeer op de alternatieve route. Wat is de status van dit project? Gaat het om een idee, een voornemen, of om een meer concreet plan? Kan al worden aangegeven hoe dit eruit komt te zien?

De heer **Van der Maas** (GS). Voorzitter. Wij hebben Rijkswaterstaat gevraagd om het hier bedoelde probleem op te lossen, mede naar aanleiding van de opmerkingen die de CU-fractie hierover heeft gemaakt. Echter, dit heeft niet tot een bevredigende oplossing geleid. Rijkswaterstaat stelt in feite: als zich een calamiteit voordoet, moeten wij zo snel mogelijk een omleidingsroute organiseren, maar wij gaan geen doorsteken maken tussen A58 en provinciale weg. Welnu, wij zijn van mening dat, als er een omleiding is, er ook góed moet worden omgeleid. Onze conclusie is dat er dan een stremming optreedt bij de rotonde-Nishoek. Ook als er geen sprake is van een omleiding zie je al dat zich daar problemen voordoen. In 2018 wordt deze rotonde dan ook aangepakt. Dat is geen "voornemen"; dat gaan wij doen. Dat plan ligt er.

De heer **Verburg** (CU). Daarnaast gaat het om afspraken over mogelijke afsluitingen, maatregelen die "eromheen" moeten worden getroffen.

De heer **Van der Maas** (GS). Er komt een totaalplan waarmee een antwoord wordt gegeven op de vraag: hoe moet er bij calamiteiten worden

gehandeld? Dit vergt een "Zeeuwsbrede" aanpak. De beoogde opzet is eind 2017 klaar en zal vanzelfsprekend met de Staten worden gedeeld.

De heer **De Reu** (GS). Voorzitter. Wat de Oostkerk betreft is de stand van zaken op dit moment dat wij sinds dinsdag weten dat het college van B&W van Middelburg het besluit heeft genomen om hiervoor een half miljoen beschikbaar te stellen. De raad moet daar nog wel een besluit over nemen, maar gelet op de motie die daar eerder werd aanvaard, lijkt mij dat geen probleem te zijn. Voorts is er in onze burelen nog een toezichthouder die heeft bekeken hoe de gemeente dit zou kunnen gaan betalen; ook dat blijkt geen probleem te zijn.

Ons college is, mede namens het kerkbestuur, gevraagd om ook mee te doen. Voorzitter. Wij hebben ons de vraag gesteld: wat is nu eigenlijk het verzoek en wat is de argumentatie? Immers, eerder hebben wij gezegd dat wij niet gaan meedoen aan de exploitatie van kerken, boerderijen enz., ook al zijn dat rijksmonumenten. Welnu, in dit geval gaat het om een ánder verhaal. Gedacht wordt aan herbesteding terwijl bij de landelijke stichting Hendrick de Keyser de bereidheid bestaat om het eigenaarschap over te nemen. Voor de beoogde herbesteding bestaan concrete plannen, hetgeen voor ons een nieuw feit is.

Men heeft ons gewezen op het gestelde op blz. 18 van het coalitieakkoord. Daar staat namelijk iets over datgene wat het college op dit gebied van plan is. De interpretatie hiervan heeft men aan ons voorgelegd, en ik moet zeggen: dat snijdt wel hout. Het college van GS gaat dan ook binnenkort spreken over dit nieuwe verzoek. Ik denk dat --gelet op de nu naar voren gebrachte argumentatie, die ánders is-- wellicht de bereidheid bestaat om hieraan mee te werken.

Echter, de vraag rijst of er sprake zal zijn van precedentwerking. Voorzitter, je kunt álles wel als precedent beschouwen, maar ik wijs erop dat op de lijst van de honderd toprijksmonumenten van Nederland, vier Zeeuwse kerken voorkomen: de Oostkerk, de Sint Baafs in Aardenburg, de Basiliek in Hulst en de Grote Kerk in Veere. Voor zover ons bekend is, is er met betrekking tot de andere drie kerken geen sprake van herbesteding. Wij denken dan ook dat de kans op precedentwerking niet groot is.

Vervolgens komt de vraag aan de orde: hoe zouden wij die 500.000 euro kunnen dekken; daarover spreken wij in dit verband. Voorzitter, wij leggen de Staten nu geen voorstel voor; het zal op een andere manier moeten. Mevrouw De Milliano heeft een suggestie gedaan --het is geen voorstel, zo heb ik begrepen-- in verband met het budget waarover de Staten zelf beschikken. Daarnaast zouden wij bij de algemene reserve uit kunnen

komen. Wij zullen nagaan hoe wij dit zouden kunnen doen en met het resultaat daarvan komen wij bij de Staten terug. Vervolgens is het aan de Staten om te bepalen of zij met de gepresenteerde werkwijze kunnen instemmen.

De heer **Bierens** (VVD). Voorzitter. De gedeputeerde gaat nu in op het financiële aspect van deze kwestie, maar ik vraag mij af of het college ten aanzien van dit onderwerp ook beleid gaat ontwikkelen: bijzondere monumentale gebouwen. Een dergelijk beleid is er nog niet en de volgende kwestie kan, bij wijze van spreken, morgen aan de orde komen. Dan moeten wij wél een goed verhaal hebben.

De heer **De Reu** (GS). Wij hebben geen ander beleid, voorzitter, dan is verwoord in het college-akkoord Krachten Bundelen: het college gaat na hoe er met betrekking tot de herbesteding van rijksmonumenten kan worden gefaciliteerd.

De heer **Bierens** (VVD). Het is prima dat u doet wat in dat akkoord staat maar mijns inziens moet hiervoor toch beleid worden ontwikkeld. Er wordt nu incidenteel gehandeld. Er komt een verzoek en dan bekijkt het college of het wellicht... Ik meen dat op dit punt het college wat actiever zou kunnen zijn en beleid zou moeten formuleren.

De heer **De Reu** (GS). Voorzitter, ik kan mij voorstellen dat wij in het college deze vraag aan de orde stellen, in de zin van: wij moeten een aantal criteria hebben. Stel dat een andere partij met een verzoek komt, waaraan moet dan worden voldaan? Een criterium zou kunnen zijn dat het object in de landelijke top-honderd moet staan. Op grond van die criteria kunnen het college en de Staten dan een besluit nemen, en dat kan men dan "beleid" noemen.

De kwestie van het varend ontgassen speelt al een tijdje. Het is een ingewikkeld technisch probleem. Eerder al heb ik gemeld, voorzitter, dat wij samen met Noord-Brabant, Zuid-Holland, Utrecht en Noord-Holland nagaan of ten aanzien hiervan één lijn kan worden aangehouden. Dit overleg heeft geleid tot de conclusie dat er een verbod in de provinciale milieuverordening zou moeten worden opgenomen. Deze optie komt binnenkort in het college aan de orde. Er is al in opiniërende zin over gesproken, omdat hieraan nogal wat mitsen en maren verbonden zijn. Vervolgens komt er een ontwerp voor een wijzigingsbesluit betreffende de genoemde verordening, en dat ontwerp moet ter inzage worden gelegd. Ik denk dat in het voorjaar van 2017 een voorstel aan de Staten kan worden voorgelegd voor definitieve besluitvorming.

Over de aanrijtijden die voor ambulances gelden, zijn door de fracties van 50-Plus en de PVV artikel 44-vragen gesteld. Die vragen gaan wij netjes beantwoorden, zodat het geven van een reactie nú niet van onze spreektijd afgaat.

Voorts is een vraag gesteld over de stand van zaken met betrekking tot de commissie-toekomstige zorg. Voorzitter, ik neem aan dat men inmiddels via de griffie heeft vernomen dat in januari de voorzitter van deze commissie zal verschijnen in een vergadering van de desbetreffende statencommissie, zulks naar aanleiding van de tussenrapportage die de Staten inmiddels hebben ontvangen. Het stellen van aanvullende vragen kan bij die gelegenheid plaatsvinden. Het lijkt mij gepast dat de voorzitter van deze commissie op de te stellen vragen ingaat.

Door de fracties van de ChristenUnie en GroenLinks is een motie ingediend, gericht op een "energiek schoon land in zee". Voorzitter, het college is het volstrekt eens met de vermelde overwegingen. Uit de begroting blijkt dat de energietransitie één van de maatschappelijke opgaven is. De werkwijze die hiervoor wordt gehanteerd, leidt ertoe dat wij een kwartiermaker inzetten om "het net op te halen". Wat speelt er nu allemaal op dit terrein? Er is een landelijk Energie-akkoord, wij hebben een akkoord van de Zeeuwse industrie en wij hebben ons eigen beleid. Dat hele "net" halen wij op en wij hebben het ECN ingeschakeld om een verkennend onderzoek te verrichten waarbij de diverse stakeholders in het Zeeuwse zijn betrokken; zij hebben adviezen gegeven. Inmiddels is intern een startnotitie opgesteld. Wij hebben extra menskracht ingeschakeld.

Dit alles leidt ertoe dat per 1 januari 2017 het uitvoeringsprogramma voor dit onderdeel gereed is. Het zal met de Staten worden gedeeld. Per 1 april komt er een Warmteplan, waarin ook aan de orde komt het eventueel "gasloos" maken van nieuwbouw en bestaande bouw. Men heeft kunnen lezen dat hierover gisteren door Amsterdam een besluit is genomen.

Voorzitter. Met het dictum van de motie wordt het college verzocht --en niet "opgedragen"; dat scheelt-- om een aantal zaken te doen. Het eerste onderdeel levert geen probleem op, maar het tweede onderdeel is lastig, waar gesteld wordt: "als doel Zeeland 2050 energieneutraal". Dit zou bespreekbaar zijn wanneer wij hierbij de Zeeuwse industrie niet zouden behoeven te betrekken. Ik wijs erop dat dat een factor is waarop wij nauwelijks invloed hebben. Alleen al Yara, de kunstmestfabriek, gebruikt 25% van het Nederlandse aardgas als grondstof... Wij kunnen moeilijk zeggen dat wij dat even drastisch gaan reduceren zodat aan de doelstelling, vermeld in deze motie, wordt voldaan.

Een ander punt is dat men wel kan denken dat windparken op zee aanzienlijk bijdragen aan het energieneutraal maken van Zeeland, maar dat is niet het geval omdat dit niet meetelt voor de regio. Het telt alleen landelijk mee. De conclusie moet zijn dat ik datgene wat met het tweede gedeelte van het dictum wordt gevraagd, niet kan toezeggen omdat ik niet overal invloed op kan uitoefenen. Zou wat dit betreft de industrie kunnen worden "uitgeschakeld", dan zouden wij het gemakkelijk halen en zou ik "ja" zeggen.

Datgene wat met het derde onderdeel van het dictum wordt gevraagd, komt in het genoemde Warmteplan aan de orde, maar ook die kwestie is niet eenvoudig.

Voorzitter, gelet op het tweede onderdeel van het dictum moet ik de Staten de aanvaarding van deze motie ontraden. Echter, de lijn die in deze motie zit --ik verwijs naar de constatering en de overwegingen-- is de lijn waarlangs wij willen werken aan de maatschappelijke opgave. Ik laat het aan de indieners over wat zij verder met de motie willen.

De heer **Haaze** (PVV). Voorzitter. De heer De Reu is in bestuurlijke zin opdrachtgever van het project Waterdunen, waarover ik een vraag heb gesteld. Die vraag is nog niet beantwoord.

De heer **De Reu** (GS). Ik meen dat u de vraag heeft gesteld hoe het mogelijk is er met betrekking tot contracten nog steeds geen duidelijkheid bestaat. Voorzitter, ik wil het debat over Waterdunen niet herhalen, maar tijdens hun vorige vergadering hebben de Staten vastgesteld wat de scope van dit project is. Waar de inhoud van overeenkomsten niet klopt met die scope, moeten in theorie die overeenkomsten worden aangepast. Gebruikmakend van de ruimte die in bestaande overeenkomsten zit, worden die overeenkomsten aangepast in gesprekken en onderhandelingen met partners, volgens de door de Staten vastgestelde scope. Ik meen, voorzitter, dat ik tijdens de vorige statenvergadering heb uitgelegd hoe een en ander mogelijk is geweest.

Voorzitter: de heer Roeland

De heer **Polman** (CvdK) Voorzitter. De overwegingen, vermeld in amendement nr. 1 inzake de aanpak van ondermijnende criminaliteit, worden van harte door het college gedeeld. Inderdaad, ook in Zeeland moeten wij hieraan veel aandacht besteden, om te voorkomen dat de provincie onbedoeld faciliterend optreedt, in het voordeel van criminelen, bijvoorbeeld via subsidies of vergunningen. Daarom geven wij nu al steun aan

het RIEC, met 40.000 euro. Bovendien is voorgesteld om voor de periode 2017-2019 50.000 euro extra te investeren in de Taskforce Brabant-Zeeland.

Wat nu door middel van het amendement wordt voorgesteld, is voor de provinciale organisatie voor de periode 2017-2019 nog eens 50.000 jaarlijks in te zetten. Mede in het licht van datgene wat al is gezegd door de gedeputeerde-financiën, zeg ik toe dat wij de Staten begin 2017, mogelijk nog vóór de behandeling van de Voorjaarsnota, informeren over de stand van zaken en over de wijze waarop investeringen, die nú al worden gedaan, neerdalen in onze provincie. Deze middelen worden inderdaad beschikbaar gesteld voor de provincie Zeeland, al zijn er netwerken die in Brabant én Zeeland actief zijn.

Verder hebben wij met het RIEC afgesproken dat men een quick scan uitvoert om na te gaan hoe wij het als provincie op dit terrein doen. Waar zitten onze kwetsbaarheden? Daarbij wordt ook naar de provinciale organisatie gekeken. Ik kan mij voorstellen dat wij de resultaten van deze scan met elkaar delen, om vervolgens conclusies te trekken. Doen wij het als organisatie goed? Is een extra inzet nodig? Wij hebben dan de feiten op een rij en kunnen dan, in de opmaat naar de Voorjaarsnota, nagaan of er eventueel een extra tandje bij moet of niet.

De heer **Babijn** (PvZ). Voorzitter. Worden ook de gemeenten hierbij betrokken, om een volledig beeld te krijgen?

De heer **Polderman** (CvdK). Het antwoord is: ja. Het gaat om een gezamenlijk gemaakt ondermijningsbeeld van Zeeland. Er staan vertrouwelijke zaken in, natuurlijk. Een en ander is gedeeld met de burgemeesters. Ook waar het gaat om de investeringen in taskforce en RIEC, doen wij het samen met de gemeenten.

Voorzitter: de heer Polman

De heer **Verburg** (CU). Voorzitter. Ik heb in eerste termijn bepleit dat er wordt gezocht naar verbinding, opdat gezamenlijk de moeilijke dossiers waarmee wij worden geconfronteerd, worden aangepakt. Ik wil in deze zaal wel kwijt, dat het mij dan spijt dat door een aantal partijen de kloven en de breuklijnen zijn bevestigd door halve waarheden naar voren te brengen en verdachtmakingen te zaaien. Wat mij betreft waren dat vooral de SP en de PvZ.

Mevrouw **Van Unen** (SP). Dat vind ik nogal wat, voorzitter. Dat mag de heer Verburg hard maken...

De heer **Bierens** (VVD). Voorzitter. Wij vinden dat ons amendement nr. 1 bijzonder specifiek en concreet is geformuleerd, gericht op datgene wat "binnenshuis" moet gebeuren. Wij hebben kennis genomen van uw opmerkingen over het amendement en wij waarderen het dat u aangeeft dat het college hiermee aan de slag gaat. Echter, onze conclusie is dat ons amendement daar helemaal niet mee in strijd is. Sterker nog, het college kan hier morgen mee beginnen en behoeft niet te wachten tot mei 2017, wanneer de Voorjaarsnota wordt behandeld. Daarom handhaven wij het amendement. Wij vinden het belangrijk dat op deze wijze een signaal wordt gegeven.

Vervolgens richt ik mij tot de collega's van de SP. Mevrouw Van Unen, ik betreur de wijze waarop u uw inbreng hebt geleverd. U bent daar natuurlijk vrij in en wij vinden het niet verrassend dat uw fractie en de onze van mening verschillen over tal van onderwerpen, maar als u zoveel kritiek hebt, waarom komt u dan niet met tegenvoorstellen of met een tegenbegroting? Daar hadden wij dan iets van kunnen vinden.

Mevrouw **Van Unen** (SP). Voorzitter. Ik constateer dat de VVD-fractie niet goed heeft geluisterd. Ik was er natuurlijk helemaal op voorbereid dat die fractie het niet met ons eens zou zijn, maar ik heb gezegd: wacht nou met geld uitgeven. Dan kunnen wij natuurlijk niet zelf met tegenvoorstellen komen om geld te gaan uitgeven.

De heer **Bierens** (VVD). Ik heb geprobeerd om goed te luisteren, voorzitter. Daarom ook heb ik mevrouw Van Unen enkele malen geïnterrupteerd. Inderdaad blijven wij met de SP-fractie van mening verschillen. Onze conclusie is dat het niet zo is dat wij helemaal niets kunnen doen. Ik begrijp nu van de SP-fractie dat zij alleen de noodzakelijke uitgaven wil doen en verder stil wil zitten, achterover leunen, maar kijken waar het schip strandt. Dat vind ik een zeer passieve houding.

Mevrouw **Van Unen** (SP). Nee, voorzitter. Wij moeten eerst duidelijkheid hebben over de risico's die zo dichtbij zijn. Ik heb ze benoemd: Thermphos, DELTA, kerncentrale. Eerst duidelijkheid daarover en dan pas investeren. Dát heb ik gezegd.

De heer **Bierens** (VVD). Ik hoop niet dat u daarmee de suggestie wil wekken dat andere partijen geen oog zouden hebben voor de risico's waarmee wij te maken hebben. Wij zouden het een verkeerd signaal vinden wanneer de Staten nu zouden zeggen: wij doen helemaal niks. Wij hebben middelen nodig om dingen op te pakken en zaken te stimuleren. Dat kán ons inziens op een

verantwoorde wijze, namelijk zoals het nu in de begroting en de Najaarsnota is aangegeven.

Voorzitter. Dat VVD en PvdA zich met betrekking tot planologische kwesties soms verschillend opstellen, verbaast mij niet. Echter, met betrekking tot het plan-Veerse Meer hebben wij het natuurlijk wél over een ontwikkeling die al elf jaar geleden in gang is gezet. Verschillende overheden zijn erbij betrokken: de gemeenten Noord-Beveland en Veere, het waterschap, de provincie Zeeland. Wij kunnen deze plannen niet vanuit een blanco situatie beoordelen. Op die manier zou onrecht worden gedaan aan de belangen van een ondernemer. Hij moest verplaatsen --dat wilden de overheden-- van de ene kant van de gemeentegrens (Veere) naar de andere kant (Noord-Beveland). Er is een hele voorgeschiedenis.

Natuurlijk, inzichten kunnen veranderen maar ik vraag mij af of de PvdA-fractie bereid zou zijn om --gelet op nieuwe inzichten en maatschappelijke onrust-- de portemonnee te trekken als zij zou zeggen: dat plan, dat moeten we niet meer doen; we laten het zoals het nu is. Als men dat standpunt inneemt, is het ook redelijk om belanghebbende -- hij lijdt schade en zit al jaren op uitvoering van zijn plannen te wachten-- schadeloos te stellen. Dat zou ik dan toch wel consequent vinden.

De heer **Van Haperen** (PvdA). Voorzitter. Wij realiseren ons heel goed dat er sprake is van een lange voorgeschiedenis, maar dit is toch het eerste moment waarop formele besluitvorming plaatsvindt. Zeker zo belangrijk is het feit dat het project, gedurende die lange voorgeschiedenis, een ontwikkeling heeft doorgemaakt. In 2012 hebben wij inderdaad, in het kader van het Omgevingsplan, de hotspot Veerse Dam vastgesteld, maar het plan dat toen voorlag had een totaal ándere omvang en een heel ander karakter dan datgene wat er nú ligt. Eén van de redenen waarom het plan zo lang onderweg is geweest, is dat door de ondernemer steeds plannen werden voorgelegd die maatschappelijk heel controversieel waren. Ik denk aan de hoge toren waarvan sprake was, en aan het schiereiland. Die zaken waren in 2012 niet in beeld.

Ons inziens kan het honoreren van de financiële claim waarover de heer Bierens spreekt, niet aan de orde zijn. Immers, een project van de omvang waarvan nú sprake is, is nooit eerder in beeld geweest. Daarvan hebben wij pas onlangs kennis kunnen nemen.

De heer **Bierens** (VVD). Ook in 2014 hebben partijen gezamenlijk uitgangspunten geformuleerd. Ik ben het met u eens dat de plannen dááaraan moeten worden getoetst.

De heer **Van Haperen** (PvdA). In het toetsingskader van 2014 kunnen wij ons vinden. Daar gaat het niet om. De vraag is of het plan, zoals het er nu ligt, aan de eisen van dat kader voldoet. Welnu, ons antwoord is: nee.

De heer **Bierens** (VVD). Voorzitter, de PvdA-fractie heeft die afweging kennelijk al gemaakt, maar dat vind ik toch wat voorbarig. Ik vraag mij af, aan welke eisen het plan dan niet voldoet. Ik wijs erop dat de gedeputeerde heeft aangegeven dat nu eerst de gemeenteraad van Noord-Beveland aan bod dient te komen. Dát is de partij die nu als eerste aan zet is, overeenkomstig de lijn die wij in dit huis altijd hebben aangehouden. Pas daarna is de provincie aan zet. Wij vinden het standpunt van de PvdA-fractie prematuur. Ik vind het verbazingwekkend dat zij nu al concludeert dat het plan niet voldoet aan de uitgangspunten van 2014.

De heer **Geluk** (CDA). Voorzitter. Ik houd de heer Van Haperen het volgende citaat voor: "In het toetsingskader is ook sprake van een kwaliteitsteam dat in zijn advies van 26 oktober 2016 concludeert dat het door de Zeeuwse Lagune voorgelegde concept voldoet aan de vastgestelde kaders. Verder stelt men dat de nadere uitwerking van het plan door de ontwikkelaar in overleg met het kwaliteitsteam zal plaatsvinden. Een goede landschappelijke inpassing van het project wordt door het kwaliteitsteam geborgd."

De heer **Van Haperen** (PvdA). Misschien, voorzitter, moet ik mijn zojuist zo stellig uitgesproken "nee" in die zin wat nuanceren, dat wat ons betreft de eindverantwoordelijkheid berust bij de gemeente Noord-Beveland. Echter, het toetsingskader is voor ons uitgangspunt en wij stellen vast dat er bij de stukken waaruit de heer Geluk nu citeert, géén goed onderbouwd en gemotiveerd advies van het kwaliteitsteam zit. Dat ligt er niet, terwijl het toetsingskader dat wél vraagt. Tegen die achtergrond komen wij tot onze stellingname.

De heer **Bierens** (VVD). Voorzitter. Ik stel vast dat wij hierover met de PvdA-fractie van mening verschillen. Zij zal er niet over verbaasd zijn dat wij de desbetreffende motie niet zullen steunen.

De heer **Schonis** (D66). Voorzitter. Ik heb met verbijstering deze discussie gevolgd. Natuurlijk heeft iedereen zijn eigen verantwoordelijkheid, en dat geldt ook voor de Staten. Op dit moment zijn wij bezig met het maken van een nieuw kader, in de vorm van de Kustvisie, en daarbij wordt er gesproken over een nieuw beleid, als bouwsteen voor het nieuwe Omgevingsplan. Natuurlijk kan men volhouden dat die stip op de kaart, bij de

Veerse Dam, heilig is tot 2018. Je zou echter óók kunnen zeggen: gelet op alle commotie in de Zeeuwse samenleving en de ontzettend grote maatschappelijke weerstand tegen dergelijke plannen, moeten wij onze eigen verantwoordelijkheid nemen en kijken naar een nieuw toetsingskader, vooruitlopend op de brede maatschappelijke discussie die pas in 2018 plaatsvindt.

De heer **Bierens** (VVD). Nogmaals, wij hechten aan de afspraken die eerder door verschillende partijen zijn gemaakt. Er is een plan ingediend en wij vinden dat dat getoetst moet worden aan de gemaakte afspraken en de vastgestelde uitgangspunten. Het is ons inziens niet passend wanneer men halverwege de rit of tegen het einde van de rit ineens de spelregels zou willen veranderen.

Mevrouw **Rijksen-Blok** (CU). Voorzitter, mijn fractie hecht zeer aan de autonomie van de gemeente die hierbij betrokken is. Wij gaan ervan uit dat zij daar zélf over kan beslissen. Om hierover nu al, als provincie, een uitspraak te doen... Daar rij je ze enorm mee in de wielen. Mijs inziens gaat men nu meer uit van de emoties die in verband hiermee leven, dan van respect voor de autonomie van de gemeente. Daarom zijn wij tegen motie nr. 5.

De heer **Roeland** (SGP). Voorzitter. Wij zijn het volstrekt oneens met degenen die nu inhoudelijk reageren naar aanleiding van het plan Veerse Dam. Ik onderstreep dat de gedeputeerde een duidelijk verhaal heeft gehouden over verantwoordelijkheden, bevoegdheden enz. Het is de gemeente die nu aan zet is; de provincie komt later in het traject aan bod en zal het bestemmingsplan toetsen. Nogmaals, het is een helder verhaal en wij staan daar voor 100% achter.

Ook wij zien het amendement nr. 1 over de aanpak van ondermijnende criminaliteit als een duidelijk signaal. Ons inziens is het voor het college een goede zaak dat juist op dit moment door de Staten wordt aangegeven dat hier extra inzet nodig is. Als gevolg van dit amendement kan het college die gewenste extra inzet tijdig, nú, realiseren en niet halverwege 2017.

Voorzitter. Wat de leefbaarheid en amendement nr. 2 betreft, onderstreep ik dat ook in het actieprogramma van de commissie Balkenende wordt gesteld dat dit een belangrijke randvoorwaarde is. Wij hebben bekeken wat er in verband met deze voorwaarde dit jaar en het vorige jaar is gedaan, en geconstateerd --wij maken het college overigens geen verwijten-- dat een inhaaleffect nodig is. Als wij hiervoor vandaag extra

middelen beschikbaar stellen, kan het college ook op dit terrein voortvarend aan de slag.

Wij danken het college voor de toezegging met betrekking tot het positioning paper en vinden het van belang dat daar ook in de commissie even naar kan worden gekeken.

Waar het gaat om de Marinierskazerne en de daaraan voor het MKB verbonden werkgelegenheid, wensen wij het college van harte alle succes toe.

Mevrouw **De Milliano-van den Heuvel** (CDA). Voorzitter. Ik dank de gedeputeerden voor hun uitgebreide antwoorden en uitleg, soms uitvoeriger dan wij hadden gevraagd, maar dat is prima. De reacties van het college zijn helder en begrijpelijk. Ik verzoek u, voorzitter, om de vergadering even te schorsen voordat de stemmingen plaatsvinden.

Nogmaals, voorzitter, onderstreep ik dat de A van CDA staat voor Actie. Wij willen daar ook zelf graag aan voldoen. De fractie van de ChristenUnie heeft eerder een bijdrage geleverd om de boekenkast van de commissaris te vullen, en wij doen daar graag aan mee. Ik overhandig u, voorzitter, het boek dat deze week is verschenen, van onze voorman Sybrand Buma: "Tegen het cynisme, voor een nieuwe moraal in de politiek.". Ik adviseer alle collega's om dit boek op hun sinterklaaslijstjes te zetten; het kost maar 15 euro... Als zij dit boek hebben gelezen, vinden ze weer de vaste grond onder de voeten terug die nodig is om met vertrouwen naar de toekomst te kunnen kijken. Wie wil dat nou niet?

(Spreekster overhandigt de voorzitter een boek)

De **voorzitter**. Ik dank u van harte en moet vandaag zeggen: Sinterklaas bestaat wel degelijk. Dat geldt overigens ook voor zwarte piet...

De heer **Faasse** (ZL). Voorzitter. Het is bijzonder dat er zoveel aandacht wordt gegeven aan een onderwerp waar de Staten niet over gaan, namelijk de Veerse Dam. Als enige in deze zaal ga ik daar de volgende week over stemmen, in de gemeenteraad van Noord-Beveland. Ik ben echt een trotse Noord-Bevelandse patriot en kan slechts de woorden van de CU-fractie onderschrijven: dit is een zaak voor de gemeente. Overigens, ik zal tegen het voorstel stemmen.

Voorzitter, vijfduizend mensen hebben een petitie ondertekend en dat is, gelet op de Noord-Bevelandse schaal, enorm veel. Echter, als je dit afzet tegen de honderdduizend mensen die indertijd hebben gestemd voor een beschermd kust, dan is het weer niet overdreven veel.

Tijdens de verkiezingen voor de Staten, nog geen twee jaar geleden, tamboereerde de PvdA-lijsttrekker erop dat 600 miljoen zou worden

geïnvesteed aan de Zeeuwse kust. Het zou gaan om ongeveer drieduizend woningen. Voorzitter, ik heb een beetje verstand van dit onderwerp en neemt u maar van mij aan dat dat klopt. Die honderddertig die De Zeeuwse Lagune wil bouwen, zitten die nu wel of niet in die drieduizend, zo vraag ik de PvdA-fractie.

Mevrouw **Pijpelink** (PvdA). Voorzitter. Ik vind het fijn, te horen dat de gedeputeerde onze motie over de circulaire economie "omarmt". Dat is een woord dat niet al te vaak wordt gebezigd wanneer het om moties gaat. Overigens, de indieners hebben het dictum van deze motie in die zin gewijzigd, dat het gedeelte achter het woord "rapporteren" wordt geschrapt.

De **voorzitter**. Ik constateer dat motie nr. 4 is gewijzigd op de door mevrouw Pijpelink aangegeven wijze.

Mevrouw **Pijpelink** (PvdA). Voorzitter. En dan de motie over de Veerse Dam... Je zou bijna spreken over de "com-motie" Veerse Dam. Wij hebben goed naar de gedeputeerde geluisterd en haar advies gehoord. Natuurlijk berusten de bevoegdheid en de eerste verantwoordelijkheid bij de gemeente Noord-Beveland. Wie aanneemt dat wij daaraan zouden willen tornen, heeft het mis.

Ik begrijp de ontstane commotie niet zo goed, voorzitter. De strekking van de motie is niet anders dan dat er zorg wordt uitgesproken en dat er wordt gezocht naar een meerderheid opdat het college kan worden verzocht om die zorg over te brengen aan de gemeente. Dat is heel wat anders dan dat wij op de stoel zouden willen gaan zitten van een volksvertegenwoordigend orgaan, de gemeenteraad van Noord-Beveland. Misschien is deze werkwijze wat ongebruikelijk, voorzitter, maar gelet op de maatschappelijke commotie en de gevoeligheid met betrekking tot dit project, vinden wij het nodig dat dit gebeurt. Wij handhaven onze motie.

De heer **Haaze** (PVV). Voorzitter. Ook mijn fractie dankt het college voor de gegeven antwoorden.

De heer **Veraart** (D66). Voorzitter. Gelet op datgene wat door het college is gezegd over de Oostkerk, constateer ik ook dat er sprake dient te zijn van een beleidskader, zodat zaken kunnen worden getoetst. Wat ons betreft gaat het daarbij dan om een wat breder beleidskader. Er moet niet alleen worden gekeken naar religieus erfgoed, maar naar cultureel erfgoed in brede zin. Als standpunt van mijn fractie voeg ik hieraan toe dat wij heel veel doen op het terrein van het erfgoed -- hier is sprake van een provinciale kerntaak-- maar dat wij óók een taak hebben in verband met

hedendaagse kunst en culturele infrastructuur. Wat dat betreft heb ik in eerste termijn een link gelegd met het vestigingsklimaat. Als er extra middelen worden ingezet --ik doel op middelen die niet uit bestaande cultuurprogramma's komen-- is ons inziens een veel bredere afweging nodig.

Voorzitter, waar het college spreekt over "grens-knelpunten" spreken wij graag over "grenskansen". Zeeland is klein en daarom is een goede samenwerking met de burens van groot belang, zowel over de provincie- als over de landsgrens. Opnieuw vraag ik aandacht voor mijn suggestie om datgene te bundelen wat er al allemaal loopt, of kán lopen, aan projecten op terreinen als zorg, onderwijs en arbeidsmarkt enz.

Mevrouw **Van Unen** (SP). Voorzitter. Wij zullen alle amendementen en moties waarmee bedragen worden gevraagd, niet steunen. Dat doen wij niet omdat het college zegt dat die zaken bij de Voorjaarsnota aan de orde moeten komen, maar om de redenen die wij eerder hebben aangegeven.

De heer **Babijn** (PvZ). Voorzitter. Allereerst leg ik een vraag voor aan de voorzitter van de CU-fractie die mijn fractie heeft beschuldigd van het uiten van verdachtmakingen. Daar herken ik mij absoluut niet in, en daarom verkrijg ik hierop graag een toelichting.

Wat de motie over de Veerse Dam betreft vind ik dat de CU-fractie op een goede wijze heeft gereageerd. Het is inderdaad een gemeentelijke aangelegenheid en daar moeten wij het nu even laten liggen. Wij zullen tegen die motie stemmen.

Voorzitter, is het college met betrekking tot DELTA nog voornemens om met een, in onze optiek, zinloos voorstel naar de Staten te gaan, gericht op een garantstelling? Ik verwijs naar de recente ontwikkelingen.

De heer **Temmink** (GL). Voorzitter. In verband met de Veerse Dam is er terecht op gewezen dat ieder zo zijn eigen verantwoordelijkheden heeft, en ook dat het plan belangrijke veranderingen heeft ondergaan. Wij wijzen erop dat onze fractie in de Tweede Kamer niet voor niets heeft gevraagd hoe het zit met de huidige eigenaar. Immers, Rijkswaterstaat heeft al in 2015 besloten om niet meer aan vastgoedruil te doen.

De heer **Faasse** (ZL). Voorzitter, ik herinner de heer Temmink eraan dat Rijkswaterstaat een contract heeft afgesloten met de initiatiefnemer. Dat is in september gebeurd.

De heer **Temmink** (GL). Voorzitter, wij wachten de beantwoording van de vragen van onze Kamerfractie af.

Ik dank het college voor zijn beantwoording. De reacties op onze opmerkingen over elektrische auto's en ontgassing doen ons goed. Wij willen wel sneller, maar wij beseffen dat dat nu niet gaat.

Voorzitter, mijn fractie weet dat de instellingen niet meer vastzitten aan de provincie, maar wij willen deze kwestie toch ook niet bagatelliseren. Immers, voor wie voor meer dan driekwart afhankelijk is van subsidie en voor wie voor meer dan tweederde van zijn begroting personeel in dienst heeft, betekent de geschetste situatie nogal wat. Daarom handhaaf ik mijn motie.

De fractie van GroenLinks zal straks akkoord gaan met de begroting, mede omdat het om basisgegevens gaat en omdat er elementen inzitten van vergroening enz. Echter, wij zullen onze kanttekeningen plaatsen bij de nog te behandelen begrotingswijzigingen. Wij zullen daar niet mee kunnen instemmen als het gaat om meer asfalt, Sloeweg enz.

De heer **Verburg** (CU). Voorzitter. Wij worden geconfronteerd met een aantal zware dossiers en belangrijke risico's. Vervolgens gaat het om de vraag hoe je die benoemt en hoe je daarmee wil omgaan. In mijn beleving wordt er tegen die achtergrond hier en daar "op de onderbuik gespeeld". Met alle plezier wil ik daar met alle partijen nog eens individueel over spreken, om duidelijk te maken hoe ik dit zie. Ik hoop dat dat ons dan nader tot elkaar zal brengen.

De heer **Babijn** (PvZ). Voorzitter. Als ik in deze zaal iemand beschuldig van "verdachtmakingen" --dat is nogal wat-- dan onderbouw ik dat en dan ga ik dat niet buiten de vergadering staven met feiten. Dat doe je in de vergadering, óf je trekt die verdachtmakingen in. Zo ga ik met collega's om...

De heer **Verburg** (CU). Voorzitter, ik wil het woord "verdachtmakingen" wel terugnemen, maar het begrip "halve waarheden" laat ik staan en zal ik op een ander moment toelichten.

De heer **De Bat** (GS). Voorzitter. Gevraagd is of er met betrekking tot DELTA een voorstel komt voor garantstelling. Het antwoord is dat er een bijeenkomst komt waarin de nieuwe situatie zal worden besproken. Dan weten wij ook wat het vervolg is. Op dit moment is even alles open. Wij gaan met de nieuwe situatie aan de slag.

De heer Veraart heeft gelijk als hij aangeeft dat er nog niet is gereageerd op zijn opmerkingen over de grensknelpunten. Het is een onderwerp dat tussen de heer De Reu en mijzelf inligt. Voorzitter. Wij zijn bezig met bijvoorbeeld een project met betrekking tot werkgelegenheid over de grens heen. In het kader van het Actieteam GROS (grensoverschrijdende samenwerking) is de heer

De Reu doende met zaken die nu actueel zijn. Ik denk dat wij hierover begin 2017 nadere informatie kunnen verstrekken.

De heer **Veraart** (D66). Voorzitter, ik heb het college gevraagd om opgedane ervaringen en opgestelde plannen te bundelen, waarna gecoördineerd een antwoord kan worden gegeven op de vraag: wat kunnen wij op bijvoorbeeld de terreinen van leefbaarheid, zorg, arbeidsmarkt en de kwaliteit van voorzieningen, in Zeeland versterken met behulp van samenwerking?

De heer **De Bat** (GS). Voorzitter. De heer Veraart zal zich realiseren dat dit heel veel is. Er zijn nogal wat terreinen waarop er wordt samengewerkt en er zijn verschillende samenwerkingsgremia en -verbanden. Het lijkt mij goed om op een later moment even af te tasten wat de heer Veraart precies verlangt aan overzichten. Op die manier kunnen wij de verwachtingen managen.

De heer **Veraart** (D66). Wij gaan de krachten bundelen...

Mevrouw **Rijksen-Blok** (CU). Voorzitter. Het college heeft met betrekking tot de moties en amendementen over de leefbaarheid, criminaliteit, duurzaamheid en doe-gelden, aangegeven dat er al mogelijkheden zijn binnen bestaande budgetten. Blijkt later dat er méér nodig is, dan komt het college bij de Staten terug. Is de conclusie juist dat in feite met deze amendementen vooruit wordt gelopen op de zerobased begroting zoals men die voor ogen heeft?

De heer **De Bat** (GS). Voorzitter, in eerste termijn heb ik aangegeven hoe wij dit proces hebben "aangevlogen". Ik heb respect voor de wijze waarop de Staten budget aan ons toekennen. Als een amendement wordt aangenomen als gevolg waarvan wij extra budget krijgen, gaan wij bekijken of wij dat geld überhaupt op kunnen maken.

De **voorzitter**. "Kunnen" of "moeten", begrijp ik van de heer Debat...

De vergadering wordt voor enkele minuten geschorst.

Mevrouw **Rijksen-Blok** (CU). Voorzitter. Gelet op de toezeggingen die zijn gedaan in verband met de plannen die ons in 2017 worden gepresenteerd --en omdat ik niet van overbodige moties houd-- trekken de fracties van de ChristenUnie en GroenLinks de

motie over "Zeeland, een energiek schoon land in zee" in.

In verband met de motie over de Veerse Dam meld ik nog dat ook voor ons het onderwerp kustbebouwing ontzettend belangrijk is. Echter, wij vinden goed bestuur minstens zo belangrijk en het is op grond daarvan dat wij onze afweging maken.

De **voorzitter**. Ik constateer dat motie nr. 3 is ingetrokken.

Ik geef gelegenheid tot het afleggen van stemverklaringen.

De heer **Bosch** (PVV). Voorzitter. Bij de behandeling van de Economische Agenda hebben wij sterk ingezet op de circulaire economie, maar ook plaatsten wij kanttekeningen bij de energietransitie, met name met betrekking tot de windmolens. Daarentegen zijn wij voor de getijdencentrales en de zonnepalen. Wij zullen voor motie nr. 4 stemmen, maar onderstrepen ons standpunt inzake de windmolens.

De heer **Babijn** (PvZ). Voorzitter. Wat motie nr. 5 over de Veerse Dam betreft, onderschrijf ik het betoog van de fractie van de ChristenUnie.

De heer **Veraart** (D66). Voorzitter. In het amendement nr. 2 over Zeeuwse doe-gelden zien wij mogelijkheden om aan te sluiten bij een aantal zaken die door ons zijn voorgesteld. Daarom zullen wij dit amendement steunen.

Amendement nr. 1 van het lid Bierens c.s. over aanpak ondermijnende criminaliteit, wordt bij handopsteken aangenomen.

De **voorzitter**. Ik constateer dat de aanwezige leden van de fracties van de VVD, de CU, de SGP, de PVV, het CDA, de PvdA, D66, ZL en PvZ voor dit amendement hebben gestemd.

Amendement nr. 2 van het lid Roeland c.s. over Zeeuwse doe-gelden, wordt bij handopsteken aangenomen.

De **voorzitter**. Ik constateer dat de aanwezige leden van de fracties van de SGP, de VVD, het CDA, de PVV, de CU, de PvdA, D66 en GL voor dit amendement hebben gestemd.

Het statenvoorstel Begroting 2017, zoals het is gewijzigd na de aanvaarding van de amendementen nrs. 1 en 2, wordt bij handopsteken aangenomen.

De **voorzitter**. Ik constateer dat de aanwezige leden van de fracties van de PvdA, D66, ZL, het CDA, de VVD, de PVV, GL, de SGP en de CU voor dit voorstel hebben gestemd.

Het statenvoorstel Najaarsnota 2016 wordt bij handopsteken aangenomen.

De **voorzitter**. Ik constateer dat de aanwezige leden van de fracties van GL, PvZ, ZL, D66, de PvdA, het CDA, de PVV, de CU, de SGP en de VVD voor dit voorstel hebben gestemd.

Het statenvoorstel Investeringsagenda wordt bij handopsteken aangenomen.

De **voorzitter**. Ik constateer dat de aanwezige leden van de fracties van ZL, GL, D66, het CDA, de PvdA, de PVV, de CU, de VVD en de SGP voor dit voorstel hebben gestemd.

De gewijzigde motie nr. 4 van het lid Pijpelink c.s. over de circulaire economie, wordt bij handopsteken aangenomen.

De **voorzitter**. Ik constateer dat de aanwezige leden van de fracties van de PvdA, ZL, de SP, GL, D66, het CDA, de PVV, de VVD, de SGP en de CU voor deze motie hebben gestemd.

In stemming komt de gewijzigde motie nr. 5 van het lid Pijpelink c.s. over de Veerse Dam.

De heer **Van Burg** (SGP). Voorzitter. Ik zal niet aan deze stemming deelnemen omdat mijn werkgever bij dit project betrokken is.

De **voorzitter**. Heel netjes dat u dit aangeeft.

De gewijzigde motie nr. 5 wordt bij handopsteken verworpen.

De **voorzitter**. Ik constateer dat de aanwezige leden van de fracties van de PvdA, de SP, D66 en GL voor deze motie hebben gestemd.

Motie nr. 6 van het lid Temmink over personele kosten gesubsidieerde instellingen, wordt bij handopsteken verworpen.

De **voorzitter**. Ik constateer dat het lid Temmink voor deze motie heeft gestemd.

26. Statenvoorstel sanering Thermphos (DIO-ONTW-097)

De heer **Verburg** (CU). Voorzitter. Tijdens de laatste statenvergadering hebben wij ons ongenoegen geuit over de onverwacht lage realisatie van 22%. Dat was voor ons écht een koude douche, zo kort na berichten waaruit naar voren kwam dat men het nog vóór de kerst zou gaan redden. Nu is gebleken, bij nader inzien, dat er nog 10 miljoen beschikbaar is om het fosforslib te verwerken.

Voorzitter. Wij hopen dat het percentage nog aanzienlijk zal stijgen. De gedeputeerde heeft ons uitgebreid geïnformeerd. Het proces verloopt moeizaam, maar wij kunnen het nog halen. Terugkijkend, komen wij tot de conclusie dat men te optimistisch is geweest en dat er te weinig specifiek is gecommuniceerd. Het heeft er alle schijn van dat de aannemer de zaken te mooi heeft voorgesteld. Hoe kijkt de gedeputeerde hier zélf op terug? Hoe kunnen wij herhaling voorkomen?

Met veel belangstelling zien wij het plan tegemoet dat 15 december zal worden gepresenteerd. Wij gaan ervan uit dat een modus zal worden gevonden waarbij samen met de aannemer wordt opgetrokken in de richting van een oplossing, met inzet van de juiste financiële prikkels. Wij zijn blij dat ook alternatieve plannen worden overwogen.

Waar het gaat om de contacten met het Rijk verwacht ik dat het college heel duidelijk zal maken dat het het Rijk was dat destijds Thermphos ten onder liet gaan door dumping. Het Rijk was erbij toen afspraken werden gemaakt. Toen al werd gesteld dat het beschikbare budget verre van voldoende zou zijn om het terrein te saneren. Daarmee is, wat ons betreft, het Rijk medeverantwoordelijk voor een goede oplossing.

Mevrouw **Pijpelink** (PvdA). Voorzitter. In een periode waarin Zeeland wil en moet investeren in nieuwe ontwikkelingen en projecten, voelt het dossier Thermphos als een molensteen om onze nek. Natuurlijk, we weten nog niet precies welke hoop wij kunnen gaan putten uit het plan dat uiterlijk 15 december klaar moet zijn, maar, eerlijk gezegd, iedereen houdt z'n hart vast. Wat zal het de Zeeuwse burger, wat zal het dit huis gaan kosten om de site van Thermphos weer schoon over te dragen, ten behoeve van een nieuwe bestemming?

De investeringen die wij allemaal zo graag willen doen in allerlei onderwerpen en projecten, lijken daarmee onder druk te staan. En dat, voorzitter, in een krimpregio waar het toch al erg kiezen is wat te doen met de middelen die

beschikbaar zijn. Het voelt dan bijzonder akelig, geld te moeten stoppen in een schoonmaakklus, één van jewelste, dat zeker, maar toch: we investeren met elkaar liever in nieuwe ontwikkelingen.

Voorzitter. Wij komen hier niet onderuit, en dat wil mijn fractie ook niet. Al eerder heb ik duidelijk gemaakt dat wij vinden dat wij in allerlei opzichten verplicht zijn om vervuilde gronden en sites schoon te maken voor de generaties na ons. De vorige keer heb ik de rol van het Rijk al genoemd. Graag horen wij van de gedeputeerde hoe hij ervoor denkt te gaan zorgen dat het Rijk bijdraagt ten behoeve van de sanering van Thermphos. Welke ontwikkelingen doen zich voor in de gesprekken?

Daarnaast zijn wij bezorgd over het aspect veiligheid. Onlangs is uit verslagen van bezoeken, onder andere door de arbeidsinspectie, gebleken dat er "aandachtspunten" zijn --ik zeg het zachtjes-- waaronder asbest. Kan het college de veiligheid garanderen van de mensen die op de site werkzaam zijn en van de Zeeuwse burgers? Levert de huidige status quo op de site een acuut gevaar op?

Mevrouw **Kool-Blokland** (CDA). Voorzitter. "Thermphos"... Het klinkt als een zucht. Wij hebben echt een "terminator" nodig om dit dossier tot een goed einde te brengen. Ik hoor het mezelf zeggen: "een goed einde"... Wat is hier een goed einde?

In elk geval is dat een veilig einde, verantwoord met het oog op de toekomst, met oog voor de belangen van toekomstige generaties. Wij gaan dus géén problemen doorschuiven. Echter, het moet ook zo efficiënt mogelijk gebeuren, en uiteraard binnen de grenzen van de wet maar ook niet overdadig. Wat moet, dat moet, maar wél met een minimale uitvoering: geen gouden randen.

Voorzitter. Ook wij vragen met nadruk naar de betrokkenheid van de belangrijkste partner in dit dossier, het Rijk. Uiteraard zijn ook Zeeland Seaports en de aannemer van belang, maar wij zien het Rijk toch als de partij die tot nu toe schittert door afwezigheid. Ons inziens moet het Rijk weten dat Zeeland een partner is. U ziet, voorzitter, dat ik het perspectief omkeer: het Rijk moet weten dat Zeeland een partner is, een betrouwbare partner. Het Rijk kan rekenen op de inzet van de provincie en die provincie is een sterke provincie, met kracht en met visie. Die visie is gericht op verantwoorde sanering, met een toekomstige kwaliteit die staat, toekomstbestendig. Dat kost wat, het kost zelfs heel veel. Ook de curator heeft fors bijgedragen, 21 miljoen.

Voorzitter. In het kader van haar toezichthoudende taken heeft de provincie deze sanering met voortvarendheid ter hand genomen. Het probleem is niet blijven liggen; wij hebben het

niet voor ons uit geschoven. Na het faillissement is de provincie aan de slag gegaan om het probleem beheersbaar te houden. Het Rijk mag zich in de handen knijpen gelet op het feit dat Zeeland zo'n sterke partner is. Ik zeg dit óók in het licht van de discussie die wij vanochtend hebben gehad met de SP-fractie die alleen maar bij het Rijk wilde bedelen. Nee, voorzitter, wij zijn een sterke partner van het Rijk. Dat dient het Rijk te weten en het kan niet zo zijn dat het Rijk, in de aanloop naar de verkiezingen, nu al hete aardappelen gaat doorschuiven naar een volgend kabinet. Het Rijk moet nú handelen en nú tot een oplossing willen komen. In onze visie wordt hieraan gewerkt tot de allerlaatste dag voor de verkiezingen.

Mevrouw **Van Unen** (SP). Voorzitter. Welke toezeggingen heeft het CDA al gekregen? Met welk bedrag gaat het Rijk bijspijkeren?

Mevrouw **Kool-Blokland** (CDA). Wij praten over partnerschap, mevrouw Van Unen, in het kader waarvan verantwoordelijkheden zijn benoemd, en waarin Zeeland een verantwoordelijkheid heeft én het Rijk een verantwoordelijkheid heeft. Op grond van die verantwoordelijkheden werken wij hieraan. Als Zeeland zijn verantwoordelijkheid neemt voor dit probleem dat van nationale omvang is, mag worden verwacht dat ook het Rijk zich toont als betrouwbare partner, die niet wegstapt van zijn verantwoordelijkheid, specifiek op het nucleaire vlak.

Voorzitter, had Zeeland dit probleem eerst maar moeten laten liggen? Had de schade eerst nog groter moeten worden? Wie zal het zeggen? Zou dát wijs beleid zijn geweest? In Zeeland weten wij dat dat inderdaad wegstappen zou zijn geweest: niet horen, niet zien, niet spreken, nu even niet. Welnu, zó werken wij hier niet, en zo zou het Rijk ook niet moeten werken. Nationale problemen vragen om nationale inzet en nationale betrokkenheid, met sterke partners die niet weglopen voor hun verantwoordelijkheden. In de ons toegezonden stukken hebben wij voldoende duidelijk gezien dat het onontkoombaar is dat wij verantwoordelijk zijn waar het gaat om toezicht en handhaving, maar die zaken behoren ook tot de verantwoordelijkheid van het Rijk.

Voorzitter. Zeeland vertoont gelijkenissen met het helmgras. Dat is taai spul; het geeft geen krimp; het houdt de boel bij elkaar. Het komt uit Zeeland, Land in Zee. Wij verwachten ook van het Rijk dat het de boel bij elkaar houdt, geen krimp geeft en staat voor zijn zaak. Zeeland heeft volop en zonder aarzeling zijn verantwoordelijkheid voor de veiligheid en de eerste fase van de sanering op zich genomen. Wij bieden de hand aan onze partners, het Rijk, Zeeland Seaports en de aannemer. Wij stellen nu 1,1 miljoen beschikbaar

en verwachten partnerschap van betrokkenen, met stip van het Rijk.

De heer **Bierens** (VVD). Voorzitter. In concrete zin is nu aan de orde het voorstel om in te stemmen met het beschikbaar stellen van 1,1 miljoen extra, zulks in verband met de beheerskosten die daarmee tot half januari 2017 zijn gedekt. In feite hebben we geen keuze. Het is een kwestie van ja of ja; nee zeggen, is nu geen optie.

Dit gezegd hebbend, wil mijn fractie onderstrepen dat zij kritisch en scherp wil zijn bij het vervolg, waar het gaat om de omvang van die beheerskosten en de noodzakelijkheid ervan. Ik verschil niet van mening met collega Kool waar zij stelt dat wij niet de boel de boel kunnen laten, maar wij willen wél heel goed de positie van de provincie in beeld krijgen. Duidelijk moet zijn wie waarvoor verantwoordelijk is. Kritisch willen wij kijken naar de omvang van de beheerskosten.

Uiterlijk 15 december ontvangt de provincie van Van Citters Beheer en aannemer DS een gezamenlijk plan van aanpak voor de afronding van de saneringswerkzaamheden. Wij zien daar met grote belangstelling en ook met spanning naar uit. Er is al afgesproken om over een paar weken het conceptplan te bespreken. Wij willen dat graag doen en wij vinden dat dit een gerechtvaardigde uitzondering is op de algemene regel om in openbaarheid te vergaderen. Wij geven er met betrekking tot dit dossier de voorkeur aan om in beslotenheid te vergaderen, althans voor een gedeelte, omdat wij met name nog vragen hebben over de stukken die nu vertrouwelijk voor ons ter inzage liggen. Ook de verslagen van de raad van commissarissen hebben onze belangstelling. Ze liggen nu nog niet ter inzage. Kan de gedeputeerde aangeven of en, zo ja, wanneer we ze wél kunnen inzien?

Voorzitter. Ik heb begrepen dat de gedeputeerde deze week een eerste gesprek op ministerieel niveau heeft gehad over het voorliggende dossier. Ik ben benieuwd naar de uitkomsten daarvan.

De heer **Van de Velde** (SGP). Voorzitter. Voor ons ligt het voorstel om met provinciale middelen budget vrij te maken opdat de beheerskosten tot medio januari worden gedekt. Wij danken het college voor de heldere brief waarom in de commissie is gevraagd. Allereerst is het belangrijk te weten hoe wij zelf in dit spel staan, het spel van Thermphos. Sommige mensen noemen het een "maatschappelijk vraagstuk", anderen hebben het over een "spel met zakelijke belangen". Het is duidelijk dat wij ons scherp en zakelijk moeten opstellen. Dat heeft de gedeputeerde ook eerder gedaan, met betrekking tot de meerkosten en wij hebben ons er altijd hard voor gemaakt dat er

sprake zou zijn van een zakelijke opstelling. Voor het feit dat de gedeputeerde de afgelopen periode die benadering heeft overgenomen, zijn wij erkentelijk.

Voorzitter. De beheerskosten vormen voor de provincie een risico dat doorloopt. Wij hebben hier vragen over en wij willen daar dan ook graag een keer met het college over doorspreken. Ik kan mij voorstellen dat wij dat --mede gelet op de stukken die ons vertrouwelijk zijn voorgelegd-- meenemen in een bijeenkomst zoals die door de VVD-fractie is aangevraagd. Voor ons is nog niet helder waarvoor de provincie nu wél en niet aan de lat staat. Ik verwijs naar de afspraken die zijn opgenomen in het term-sheet dat met Zeeland Seaports en de curatoren is opgesteld. Hoe dan ook, deze kosten "tikken" elke maand door.

Voorzitter. Wij kunnen ons, als statenleden, weliswaar bezighouden met zaken die te maken hebben met het opruimen van fosfor, maar de vraag is toch in hoeverre dat onze rol is. Simpel gezegd: wij hebben een overeenkomst gesloten met curatoren en Zeeland Seaports en hiervoor is een BV opgezet. Het is in dát verband dat wij onze verantwoordelijkheid hebben. Daarvoor zijn wij, als 39 statenleden, verantwoordelijk. Wij hebben ons te houden aan de afspraken die in dat verband zijn gemaakt. Van Citters Beheer heeft daarnaast een overeenkomst met de aannemer om ervoor te zorgen dat het fosfor wordt opgeruimd. Wij zijn zeer benieuwd naar het plan dat door Van Citters Beheer aan ons zal worden voorgelegd. Hoe denkt de aannemer dit probleem te gaan oplossen? Ook hier vragen wij het college om zich zakelijk op te stellen, met de nodige transparantie, zoals dat ook in de afgelopen periode is gebeurd.

Voorzitter. De afgelopen weken zijn commissie en Staten best wel kritisch geweest, juist in verband met de verschillende belangen en de verschillende rollen en verantwoordelijkheden. Ik ben blij dat die discussie is gevoerd. Immers, daardoor is helder geworden hoe wij in dit spel staan. Laten wij dit vasthouden, óók naar buiten toe, óók tegenover Van Citters Beheer, óók tegenover de aannemer. Duidelijk moet zijn waar wij staan en hoe wij erin zitten, en dat wij dit zo snel mogelijk aan de kant willen hebben. Dat belangen verschillen... Dat zal zeker zo zijn, voorzitter, maar laten wij ons richten op onze verantwoordelijkheden en laten wij ons houden aan gemaakte afspraken.

De heer **Temmink** (GL). Voorzitter. Mijn fractie maakt zich enorme zorgen over dit dossier. Dat hebben wij altijd al gedaan en ook hebben wij hiervoor langdurig gewaarschuwd. Wij wachten nu het plan af dat medio december zal worden gepresenteerd, vóór wij inhoudelijk reageren. Om wille van veiligheid en milieu stemmen wij nu met dit voorstel in.

Mevrouw **Tuinder** (SP). Voorzitter. Voor mijn fractie is helder dat het onze wettelijke taak is om er bij het saneren van het Thermphos-terrein voor te zorgen dat de situatie veilig is. De sanering dient plaats te vinden om te voorkomen dat er situaties ontstaan die milieugevaarlijk zijn. De veiligheid staat voorop, voor de mensen die daar aan werk zijn en voor de omgeving. Dat is onze taak en daar kunnen wij geen risico's bij lopen. Daarom gaat mijn fractie akkoord met dit voorstel.

Verder is het een goede zaak dat gesproken wordt met het ministerie. Immers, er moet geld komen --het is een gezamenlijke verantwoordelijkheid-- zeker wanneer er nog onverwachte kosten op ons afkomen.

Rest nog een vraag, voorzitter. Hoe kunnen wij onze toezichhoudende rol nog beter spelen, mede met het oog op andere bedrijven zoals Dow, Cargill en Yara?

De heer **Bosch** (PVV). Voorzitter. Vandaag beslissen wij over het tweede gedeelte van het dictum van het voorstel inzake de sanering van Thermphos. Wat mijn fractie betreft is het niet meer dan logisch dat de Staten hiermee instemmen. Immers, het niet beschikbaar stellen van het bedrag van 1,1 miljoen zou een technisch faillissement inhouden van Van Citters Beheer. Daardoor zouden wij nóg verder van huis raken.

Wél vinden wij het jammer, voorzitter, dat dit nodig is. Immers, mijn fractie heeft in het verleden bij herhaling gewaarschuwd en gesteld dat de beschikbaar gestelde middelen niet toereikend zouden zijn, hetgeen nu het geval blijkt te zijn.

In recent ingediende artikel 44-vragen heeft mijn fractie geïnformeerd naar het aanpassen van de huidige aanpak van de sanering. Uit de mondelinge beantwoording van de gedeputeerde tijdens de extra vergadering van de commissie-Bestuur, maken wij op dat het schrappen van de terugwinning, voorlopig althans, niet mogelijk is. De calcineerovens zijn niet berekend op de hogere temperaturen die gepaard gaan met hogere concentraties van fosfor. Bovendien heeft de aannemer de opbrengsten hiervan meegenomen bij het opstellen van zijn begroting.

Voorzitter, mijn fractie wil absoluut niet gaan zitten op de stoel van de uitvoerder, maar zij roept het college toch op om "out of the box" te denken in de aanloop naar het voorstel van 15 december. De "terugwinningsstap" is immers nog steeds de bottleneck. Het lijkt ons aannemelijk dat andere scenario's wél uitgewerkt kunnen worden. Wij hopen dat het college ook kijkt naar de mogelijkheid om te investeren in een beter proces, dat wellicht aanvankelijk een hoger bedrag vergt maar zich terugbetaalt in een korter saneringstraject en minder beheerskosten.

Ten slotte willen wij graag benadrukken dat in het nieuwe voorstel de prikkel om de sanering zo spoedig mogelijk af te ronden, sterker aanwezig moet zijn dan nu het geval is. Immers, op dit moment wordt de schijn gewekt dat, nu de provincie toch wel garant staat voor de beheerskosten, er geen noodzaak is om de sanering snel af te ronden.

Wij kijken uit, voorzitter, naar het hopelijk constructieve voorstel dat ons op 15 december zal worden voorgelegd en waarmee wij hopelijk dit dossier snel zullen kunnen afsluiten.

De heer **Veraart** (D66). Voorzitter. Aan datgene wat al over dit voorstel is gezegd, voeg ik een vraag aan het adres van de gedeputeerde toe, waarmee wordt aangesloten bij het betoog van de heer Van de Velde. Is het niet een ongelukkige combinatie van functies en verantwoordelijkheden om --naast de belangen van het provinciebestuur en de toezichhoudende taak-- commissaris te zijn bij Van Citters Beheer? Statutair heeft de provincie het recht om leden van de raad van commissarissen te benoemen. Mijns inziens zou moeten worden nagegaan of het wel verstandig is om uit eigen kring te benoemen. Nu komen hierin veel belangen en posities samen. In vergaderingen merken wij ook dat het soms letterlijk lastig is om zaken uit elkaar te houden. Ik merk hier meteen bij op dat dit geen kritiek is op de wijze waarop de gedeputeerde dit tot nu toe doet. Niettemin is dit een zorg waarbij ik mij afvraag hoe hij er tegenaan kijkt.

De heer **Babijn** (PvZ). Voorzitter. Eerder vandaag is door het college aangegeven dat, als men een voorziening treft, een signaal wordt gegeven in de zin van: wij nemen hiervoor de verantwoordelijkheid. Als gevolg daarvan trekken anderen zich wellicht terug. Welnu, welk signaal geven wij vandaag wanneer wij dit bedrag beschikbaar stellen? Zeggen wij dan óók niet dat wij onze verantwoordelijkheid hiervoor erkennen? Of doen wij er een verhaal bij waaruit blijkt dat wij een en ander gaan claimen, bijvoorbeeld bij een aannemer?

Voorzitter. Wat zouden de gevolgen zijn wanneer vandaag zou worden besloten dit bedrag níet te voteren? Hebben wij dan te maken met een faillissement? Geven wij dan de regie uit handen? Wat zijn de verwachtingen van het college?

Dat wij vertrouwelijk over deze kwestie discussiëren, vind ik prima. Immers, dit kan men niet in de openbaarheid bespreken.

Voorzitter. Wat is een turnkey-overeenkomst waard wanneer een bepaald orgaan wordt opgericht dat eventueel onderuit zou kunnen gaan? Ik formuleer het netjes... Waar kan men dan iets op verhalen?

De heer **De Bat** (GS). Voorzitter. Ik dank de woordvoerders voor hun vragen en voor de wijze waarop er is gesproken over de informatievoorziening gedurende de afgelopen periode.

De heer Veraart stelt een vraag die ook ons de afgelopen tijd heeft beziggehouden. Ik kan hem zeggen dat het idee is om, in de aanloop naar het nieuwe plan van aanpak, de constructie opnieuw te bezien. Immers, je merkt dat je op verschillende posities zit. Enerzijds is dit bij de start weloverwogen zo ingericht; anderzijds is het mogelijk dat blijkt dat het, wederom weloverwogen, verstandig is om het anders te doen. Welnu, dat "weloverwogen" gaan wij doen. Wij zullen wat dit betreft, gaande in de richting van het plan van aanpak, een analyse maken. Ook in verband met de genoemde verslagen speelt dit een rol.

De heer Van de Velde vraagt of iets kan worden gezegd over de adviezen die de raad van commissarissen heeft gegeven. Voorzitter, wij menen dat die verslagen een goed beeld geven maar gebleken is dat de vennootschap onder een andere vennootschap hangt, zodat wij bepaalde stukken niet ter inzage kunnen leggen. Immers, daar gaan anderen over. Ik kan wél iets zeggen over al de adviezen die ik de afgelopen tijd als commissaris heb gegeven, maar dat voegt niet zoveel toe. Dat zijn er iedere vergadering tientallen over discussiepunten waarop men weer terugkomt om vervolgens verder te gaan.

Voorzitter. Het is een ingewikkelde constructie en het is goed dat daar opnieuw naar wordt gekeken. Mocht het noodzakelijk blijken om veranderingen door te voeren, dan zal daarover op een verstandige manier besluitvorming plaatsvinden. Het lijkt mij goed om hierover in de nog te beleggen bijeenkomst nader van gedachte te wisselen. Wij zullen begin volgende week het verzoek doen om zo ongeveer rond de vergadering van de commissie Bestuur van 2 december een extra bijeenkomst te plannen. Wellicht kan dan al een concept worden besproken, zodat wij op 15 december niet plotseling in tijdnood komen. Overigens, de besluitvorming zal later plaatsvinden.

Door enkele woordvoerders is gevraagd naar de positie van het Rijk. Voorzitter. Bij mijn reactie hierop wil ik het wat breder benaderen en mij richten op de positie van alle partijen. Immers, als wij nu gaan focussen op één partij, ligt de nadruk daarop, terwijl ik het eens ben met degenen die hebben onderstreept dat wij in dit proces partners moeten zijn. Die partners zijn én het Rijk, én de aannemer, én Zeeland Seaports, én de provincie, terwijl wij ook de curator gaan vragen om mee te denken. Ik benader het dus breed en benadruk dat alle partijen hun verantwoordelijkheid moeten nemen in partnerschap.

Voorzitter. Deze week is er inderdaad een gesprek geweest, zij het geen "ministerieel" gesprek. Het ging om een duidingsgesprek om alle hierbij betrokken ministeries duidelijk te maken waar wij nu staan, wat er aan de hand is, waarom wij contact hebben gezocht en wat er in het verleden is gebeurd. Wij vervolgen in de komende tijd dit gesprek, op grond van verkregen informatie en concrete vragen. Die vragen zijn er nu nog niet. Op dit moment weet ik niet wat ik moet vragen. Dat is dan ook het standpunt van het Rijk: kom eerst maar eens met een concrete vraag. Zodra het plan van aanpak er is, zullen wij concrete vragen kunnen stellen.

De heer Verburg vraagt zich af of een en ander de laatste tijd niet te mooi is voorgesteld door de aannemer. Voorzitter. In de commissie heb ik aandacht gevraagd voor het onderscheid tussen de "honderd dagen" en de technische berekening die eronder lag. Bij een terugrekening vanaf 22 december min honderd dagen kom je uit op ongeveer 14 september. Al die tijd moet je het met aangeleverde informatie doen. Onze deskundigen hebben die informatie gecheckt, maar de échte informatie komt pas als de installatie gaat doen wat die móet doen. Gaandeweg werd duidelijk dat het ingewikkeld werd en dat het niet lukte, maar pas toen die honderd dagen in de klem kwamen, hebben wij gezegd: wij kunnen niets anders doen dan het neerleggen. Dat is dan de "verrassing" geweest zoals de heer Verburg het blijkbaar heeft opgevat.

Overigens, in juni al werd gesteld dat die honderd dagen essentieel waren. Sterker nog, in januari al hebben wij gemeld dat het in de juiste verhouding krijgen van de verschillende grondstoffen essentieel was voor het proces. Nogmaals, zodra die termijn van honderd dagen kritiek wordt, is dat het moment om het te gaan melden. Wij hebben het in september gemerkt en het toen ook direct de Staten gemeld.

De heer **Verburg** (CU). Voorzitter. Die honderd dagen waren minimaal nodig om het materiaal weg te werken, maar intussen komt informatie beschikbaar over datgene wat al is gerealiseerd. Per week wordt een aantal tonnen weggedraaid. Er zijn in feite twee lijnen: de ideale lijn van honderd dagen, en de lijn die intussen zichtbaar is. De laatste lijn geeft aan dat het stukken minder is, wellicht op het niveau van 10 of 20% van de doelstellingen. Mijns inziens kan de gedeputeerde niet zeggen: je weet het nooit; het zou ineens perfect kunnen gaan. Daarom stellen wij de vraag of het niet de optimistisch werd voorgesteld.

De heer **De Bat** (GS). Voorzitter. Het heeft te maken met het feit dat de aanloopperiode werd benoemd vóóordat die honderd dagen zouden

ingaan. Gedurende de aanlooperperiode, tussen januari en september, heeft men gepoogd de beoogde hoeveelheid te bereiken en op dag één van die honderd moest meteen de volledige beoogde hoeveelheid worden gedraaid, hetgeen gewoon niet het geval was. Het was dus niet zo dat in één keer die vijf ton per uur daadwerkelijk gerealiseerd kon worden; er was sprake van een aanloop. Toen wij wisten dat het met betrekking tot die honderd dagen misging, hebben wij het direct gemeld.

Mevrouw Pijpelink vraagt of de status quo gevaarlijk is. Voorzitter. Er is niet zozeer sprake van een "status quo". Immers, datgene wat in januari is opgestart, is gaande. Er wordt dus voortdurend fosforslib verbrand. Het proces loopt door. De fabriek staat nog steeds, onder dezelfde omstandigheden, onder druk. Het is dus niet zo dat dit bericht plotseling de boel heeft stil gelegd. De heer Bierens heeft gevraagd wat er gedaan zou kunnen worden om een minimumvariant te organiseren. Daar komen wij op terug in het plan van aanpak, maar tot op heden loopt alles door overeenkomstig eerdere momenten van informatieverstrekking. Dat betekent dat er geen status quo is, of een veiligheidsprobleem. Het loopt nu nog door.

Mevrouw Kool vraagt zich af wat in dit geheel een goed einde kan zijn. Voorzitter, dat is een veilige situatie, waarna nog de sanering volgt. Met andere woorden: niet de totale sanering is het einde, maar het veiligstellen van het terrein. Dát is voor de provincie het moment waarop kan worden gezegd: nu is het aan anderen om de sanering vorm te geven en toe te werken naar uitgifte van de grond.

De heer Bierens en anderen pleiten ervoor kritisch te zijn met betrekking tot de beheerskosten. Voorzitter. Er zijn wat dit betreft gegevens ter inzage gelegd. Het lijkt mij goed om op vragen hierover in te gaan tijdens de beoogde bijeenkomst. Natuurlijk is dit een kwestie die in het plan van aanpak aan de orde moet komen. Dat plan betreft het echte proces, in relatie met de turnkey-overeenkomst. Dat, mijnheer Babijn, is datgene wat de aannemer doet. Datgene waarvoor de provincie verantwoordelijk is, betreft de beheerskosten en daarover moeten, ook met het oog op de toekomst, afspraken worden gemaakt. Bij wie horen dan die kosten? Welnu, men heeft de contracten gelezen. Duidelijk is dat wij nu niet anders kunnen dan die kosten op ons nemen, tot het moment waarop wij een nieuw plan van aanpak hebben. Wie dan deze kosten op zich neemt... Dat is een uitvloeisel van het plan van aanpak.

De heer **Van de Velde** (SGP). Voorzitter. In het kader van de overeenkomst die de provincie heeft gesloten met Zeeland Seaports en de curatoren,

wordt nog wel onderscheid gemaakt met betrekking tot de beheerskosten. Zo wordt vermeld dat kantoorfaciliteiten en dergelijke door Van Citters Beheer zelf moeten worden betaald, en dat de overige operationele beheerskosten door de provincie worden betaald. Is dit, gelet op de positie van de provincie, helder of zijn er de afgelopen periode twijfels geweest over wat nu precies tot die "overige operationele beheerskosten" wordt gerekend?

De heer **De Bat** (GS). In principe is dat helder, maar je zult altijd discussiepunten houden, zoals de energierekening. Maar dan hebben wij het over de kleinere bedragen. De hoofdlijnen, de grote bedragen, zijn helder. Mochten hierover nog vragen zijn, dan hoor ik het graag.

Voorzitter. De heer Van de Velde merkt op dat ten aanzien van het plan dat er komt, voor een "harde zakelijke opstelling" moet worden gekozen. Die term heeft hij al enkele malen gebruikt. Volgens mij zegt hij dit omdat hij weet dat wij het zo doen; wij zijn het hierover eens. De verhoudingen, zoals ze in afspraken zijn verwoord --wie is in welke fase voor wat verantwoordelijk-- houden we echt heel scherp aan. Dat is namelijk de basis. In de commissie heb ik al uitgelegd dat er verantwoordelijkheden zijn voor de kosten --wie betaalt wat?-- maar dat het bij de uitvoering zo kan zijn dat zaken parallel lopen. Soms gaan veiligstelling en sanering gelijk op. Het kan dan voorkomen dat de ene factuur naar Zeeland Seaports gaat, en de andere naar de provincie. Ik ben met de heer Van de Velde van mening dat het weer even op een rij zetten van contracten en rollen, helderheid geeft met betrekking tot de verantwoordelijkheden.

Mevrouw Tuinder heeft een relatie gelegd met andere fabrieken. Voorzitter, ik ben graag bereid om daar nog eens over na te denken, maar als zij dat niet erg vindt, focussen wij nu even op Thermphos...

De heer Bosch stelt terecht dat bij "out of the box" moeten denken. Dat is een van de mogelijkheden om nieuwe methodes of misschien zelfs kleine ingrepen toe te passen. Dat is ook de reden waarom wij suggesties heel serieus nemen en grondig beoordelen. Ik heb wat dat betreft in de commissie een toezegging gedaan.

Voorts bepleit de heer Bosch een prikkel om voortvarend door te gaan. Voorzitter. De prikkel, aanvankelijk in het contract gegeven om vertraging tegen te gaan, was natuurlijk een magere. Zo simpel is het. Anders hadden wij nu deze discussie niet gehad. Hieraan zal dus bij het opstellen van het nieuwe plan van aanpak nadrukkelijk aandacht moeten worden gegeven. Hoe kunnen wij dit anders vormgeven? Overigens, er ligt een contract

en daar hebben wij naar te leven, ook al vinden we dat af en toe erg vervelend.

De heer Babijn vraagt zich af welk signaal de provincie afgeeft door nu 1,1 miljoen beschikbaar te stellen. Wat zouden de gevolgen zijn wanneer dit niet zou worden gedaan? Voorzitter. Als wij dit niet doen, gaat Van Citters Beheer technisch failliet en verliezen wij de regie op het proces. Dan behoeven wij ook niet meer na te denken over een plan van aanpak. Vervelend is dan wél dat de provincie alsnog aan zet is. Dan mag ik het dossier overdragen aan de collega die zich met handhaving bezighoudt. Het signaal dat wij nu afgeven, is dat wij in ieder geval vinden dat het een noodzakelijk kwaad is om dit te doen. Het is niet anders, maar het geeft ruimte om het plan van aanpak serieus op tafel te krijgen en daarbij alle partijen te betrekken.

De heer **Van de Velde** (SGP). Voorzitter. De gedeputeerde geeft aan dat sommige zaken, betreffende veiligstelling en sanering, parallel kunnen lopen. Ik vind dit een cruciaal punt. Terecht onderstreept de gedeputeerde dat hierover heel goede afspraken moeten worden gemaakt. Wij zien het nog niet zo zitten dat dingen, behorend bij fase 2, worden gekoppeld aan fase 1. Immers, dat heeft belangrijke effecten voor het niveau van de beheerskosten. Misschien gaat het daardoor wel twee maanden langer duren, of een maand korter; je weet het nooit. Nogmaals, het is een belangrijk punt en ik zeg hierover niet snel dat het wel goed is, ook in relatie met de herinrichting van het plan van de aannemer. Het is mijns inziens ingewikkelder dan nu wellicht wordt gedacht.

De heer **Bosch** (PVV). Voorzitter. Ik hoor de gedeputeerde zeggen dat op dit moment de sanering nog gewoon doorgang vindt. Hoe moeten wij ons dit voorstellen? Vindt dit plaats op dezelfde manier als het tot op dit moment is gegaan? Kan het zijn dat de aannemer morgen zegt: eureka, wij hebben het gevonden en die honderd dagen kunnen nú ingaan? Of is het meer bezighouden om bezig te houden? Of gaat het om een proeftuin om na te gaan wat andere mogelijkheden zouden kunnen zijn?

De heer **De Bat** (GS). Voorzitter. Het kán zijn dat dat "eureka" klinkt. Laten wij het heel erg hopen met elkaar. De eerlijkheid gebiedt echter te zeggen dat het nog steeds een puzzel is. Niettemin gaat het wél door en dat is natuurlijk ook waar het plan van aanpak straks op gaat bouwen. Een nieuwe techniek ontdekken... Dat zou al zijn gebeurd, met alle kennis die wij hebben "ingevlogen". Het zal er dan ook echt om gaan bestaande technieken zodanig in te zetten --misschien moet het anders worden ingericht of moet er iets worden toegevoegd-- dat er versnelling optreedt.

Overigens, de percentages lopen nog steeds op, zij het niet snel genoeg.

Het punt waarop de heer Van de Velde doelt, heb ik in de commissie meer dan uitvoerig toegelicht. Het gaat om de afspraak dat de positie van de provincie te maken heeft met het veiligstellen van het terrein, en dat daarna de sanering door Zeeland Seaports wordt opgepakt. Dat is in de kern de afspraak en daaraan zijn ook de kosten gekoppeld. Echter, het is niet zo dat voor 100% helder is wat "veiligstellen" is. Als dat zo was, hadden wij geen discussies. Zo hebben wij te maken met drie ovens die gesaneerd moeten worden. Zolang ze dicht blijven, is het veilig. Gaan ze open, dan is het mogelijk dat het niet veilig is; wij weten het nog niet. Het is dus mogelijk dat er straks alsnog discussie ontstaat: is het veilig of niet?

Voorzitter, het is tijdens het proces mogelijk om zaken naast elkaar te laten verlopen, waardoor je uiteindelijk voordeel hebt, zowel met betrekking tot de beheerskosten als op het terrein van het veiligstellen. Dat komt tot uitdrukking in het plan van aanpak. Wat van belang is, is dat wij in de uitvoering zaken die tot versnelling kunnen leiden, aanpakken en eventueel samenvoegen. Van Citters Beheer legt dan uiteindelijk een factuur neer en vervolgens moeten wij de strijd uitvechten waar het gaat om de vraag: wie is verantwoordelijk voor wat? Wij houden vast aan fase 1, zoals vermeld in de turnkey-overeenkomst, en Zeeland Seaports zal van mening zijn dat bepaalde zaken toch bij het veiligstellen horen. Ik zou zeggen: laat dat maar uitgevochten worden, maar wat de uitvoering betreft dient men efficiënt te zijn en zaken die naast elkaar kunnen lopen, samen aan te pakken want dat komt uiteindelijk het hele proces ten goede.

De heer **Babijn** (PvZ). Voorzitter. Het college heeft helder aangegeven dat een "nee" tegen dit voorstel in feite geen optie is. De PvZ-fractie spreekt dan ook in die zin vertrouwen in het college uit dat zij wacht tot 15 december. Op die datum komt er een nieuwe visie. Daarna zullen wij ons standpunt bepalen, maar op dit moment staan wij met de rug tegen de muur en zullen wij voor het voorstel stemmen.

Het voorstel wordt bij handopsteken met algemene stemmen aangenomen.

27. Resumptie van de besluiten; statengriffier gemachtigd

Zonder discussie en zonder stemming wordt besloten de resumptie van de besluiten aan de griffier over te laten.

28. Sluiting

De **voorzitter**. Ik dank alle woordvoerders voor hun bijdragen. Het is een lange dag geweest maar ik constateer dat men zich zoveel mogelijk aan de vastgestelde spreektijden heeft gehouden.

De vergadering wordt te 16.31 uur gesloten.

Vastgesteld door Provinciale Staten van Zeeland in hun vergadering van 13 januari 2017, onder nummer:

Provinciale Staten voornoemd,

, voorzitter.

, griffier.